

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Burhan JAKUPİ

2001 Makedonya İç Savaşının Makedon ve Arnavut Gazetelerinde Kıyaslanarak
Çözülmesi

Gazetecilik Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Burhan JAKUPI

2001 Makedonya İç Savaşının Makedon ve Arnavut Gazetelerinde Kıyaslanarak
Çözümlemesi

Danışman

Dr.Öğr.Üyesi Emel Özdemir

Gazetecilik Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Burhan Jakupi'n bu çalışması, jürimiz tarafından Gazetecilik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Mustafa ŞEKER (İmza)

Üye (Danışmanı) : Dr.Öğr.Üyesi Emel Özdemir (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Seyfi KILIÇ (İmza)

Tez Başlığı: 2001 Makedonya İç Savaşının Makedon ve Arnavut Gazetelerinde
Kıyaslanarak Çözümlemesi

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 26 /02 / 2021

Mezuniyet Tarihi : 18/03./2021

(İmza)
Prof. Dr. Suat KOLUKIRIK
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “ 2001 Makedonya İç Savaşının Makedon ve Arnavut Gazetelerinde Kıyaslanarak çözümlenmesi ” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımca yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eslere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Burhan JAKUPI

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Burhan JAKUPI
Öğrenci Numarası	20175251011
Enstitü Ana Bilim Dalı	Gazetecilik
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr.Öğr.Üyesi Emel Özdemir
Tez Başlığı	2001 Makedonya İç Savaşının Makedon ve Arnavut Gazetelerinde Kıyaslanarak Çözümlemesi
Turnitin Ödev Numarası	1525808060

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 78 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 06/03/2021 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç 12 %

alıntılar dahil 13 %

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

06/03/2021

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Dr.Öğr.Üyesi Emel Özdemir

İÇİNDEKİLER

GÖRSELLER LİSTESİ.....	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
ÖNSÖZ	vi

BİRİNCİ BÖLÜM

2001 MAKEDONYA İÇ SAVAŞININ MAKEDON VE ARNAVUT GAZETELERİNİ KIYASALAYARAK ÇÖZÜMLENMESİ

1.1. Kuzey Makedonya'nın Irkı, Nüfusu ve Dini Tanıtımı.....	1
1.1.1. Kuzey Makedonya.....	1
1.1.2. Kuzey Makedonya'nın Tarihi	1
1.1.3. Savaşın Nedenleri.....	3
1.2 Günümüzde Makedonyadaki Tarih İzleri	5
1.2.1 Devletin İsmi	6
1.2.2. Makedonya, Balkanların Kalbinde Bir Ülke.....	7
1.2.3. Balkan Zihniyeti	7
1.3. Yeni Devlet ve Politikası	8
1.3.1. Etnik Politikası	8
1.3.2. Din Politikası.....	9
1.4. Anayasa, Krizin Kaynağı	10
1.5. Çok Irklı Nüfusa Sahip Zengin bir Ülke.....	12
1.5.1. Dini İnanç	12
1.5.2. Makedonya'nın Dilleri	12
1.5.3. Makedonya Topraklarında Etnik Nüfus Dağılımı.....	13
1.6. '2001 Krizinin Arifesinde Etnik İlişkiler'	14
1.6.1. Balkan Güvenliği İçin Kırılgan Kararlılık ve Ortak Risk	15
1.6.2. 2001 Etnik Krizinin Sosyoekonomik Koşulları	16
1.6.3. Siyaset ve Milliyetçilik	17

1.6.3.1. “Büyük Arnavutluk” Korkusu ve Makedonya’nın Krizi.....	18
1.7. Uluslararası Basın	18

İKİNCİ BÖLÜM

İDEOLOJİ VE SÖYLEM

2.1. İdeoloji Nedir?	19
2.1.1. Dil nedir?.....	23
2.1.2. Söylem Nedir?.....	24
2.2. Dil, Söylem Ve İdeoloji	29
2.2.1. Basında İdeoloji.....	30
2.2.2. Basında Dil ve Söylem	31
2.2.2.1. Eleştirel Söylem Çözümlemesi.....	33
2.2.2.2. Medyanın İdeolojik Söylemi	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAKEDON VE ARNAVUT GAZETELERİNDE MAKEDONYA İÇ SAVAŞININ DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Konusu	37
3.2. Araştırmanın Amacı.....	37
3.3. Araştırmanın Yöntemi	37
3.3.1. Araştırmanın Örneklemi.....	38
3.3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları	38
SONUÇ	67
KAYNAKÇA.....	68
ÖZGEÇMİŞ	72

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 3.1 Nova Makedonija(Yeni Makedonya) “Makedonya Cumhuriyeti Ordusu Tanusevci’yi kontrol altına aldı”	61
Görsel 3.2 Nova Makedonija(Yeni Makedonya) - “Teröristler şehirdeki konut binalarına ve Sveti Nikola klisesine füze fırlattı”	62
Görsel 3.3 Nova Makedonija(Yeni Makedonya) “Ani gelişen olayda iki terörist öldürüldü”	62
Görsel 3.4 Nova Makedonija(Yeni Makedonya) “Teröristleri temizleme operasyonu başladı”	63
Görsel 3.5 Nova Makedonija (Yeni Makedonya) “Üç yüz kişiye yetecek kadar silah bulundu”	63

ÖZET

Makedonya, Yugoslavya'dan savaş olmadan ayrılan tek devlettir. Aslında sorunsuz bir oluşumun getirisi oluşacak sorunların da bir belirtisi gibiydi. Çünkü devletin coğrafyası ve dağılan devletin oluşturduğu etnik meselede beraberindeydi. İlk patlak veren sorun Makedonların demokratik olmayan devlet yapılaşmasından ötürü meydana geldi. Makedonlar Arnavutları ikinci sınıf insan muamelesi yaparak varlıklarına ne dokundu ne de devlette söz sahibi olmalarına izin verdi. Nüfus verilerini de eksik göstermeyi ihmal etmediler ve milletini 'Makedon Halkı' diye nitelendi.

Bu zamanlarda Kosova'daki Arnavut teşkilatlanmasının UÇK (Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu), Sırbistan ile olan savaşı da devam etmekteydi. Makedonya Devleti, UÇK tarafından Arnavutlara karşı uygulanan çifte standardın ortandan kalkması konusunda uyarılmıştı. Bütün bu önyargı ve korku Makedon halkının Makedon Arnavutlar hakkında düşüncelerinde saklıydı. Makedon Arnavutların 'Büyük Arnavutluk' projesini düşündüklerini ve hali hazırdaki UÇK destek vererek Büyük Arnavutluk devletini kurmak istediklerini düşünmekteydiler. Aslında Arnavutların tek istediği şey Makedonlar ile eşit hakka sahip olmak ve özgür bir şekilde topraklarında yaşamak idi. Tabi ki hiçbir zaman gerçekleşmedi.

Toplumsal yapının bir parçası haline gelen iletişim araçları, düşünce ve fikirlerin oluşumunun ana kaynağı olarak ortaya çıkmaktadır. İletişim araçları, bireyin hayatında önemli bir yer edinmiştir. Bu açıdan iletişim araçlarını kullanan medya yapıcı bir sosyal karakter kazanır. Dünyadaki olayların seyri ve gelişimi hakkında bilgi veren medya, bunu yaparken de düşüncelerin oluşmasına katkı sağlamakta ve bu konuda ideolojik bir boyut kazanmıştır. Yapıcı sosyal yapısının temelini oluşturan medya, dünya çapında pek çok kişi tarafından okunan ve paylaşılan haberleriyle güçlü bir söylem potansiyeli kazanmıştır. Bu nedenle haber anlatım potansiyeli birebir haber analizi ve anlayışı açısından önemli bir faktördür. Bu bağlamda çalışmamızın ana konusu olan Makedoniyada savaş, ikinci bölümde gazetelerde yer alan haberlerden önce, bu faktörler dikkate alınarak medyada etkili olan dil, söylem ve ideoloji konularını tartışmaktadır. Bundan yola çıkarak literatürde dil, söylem, ideoloji, haber üretim süreçleri, ideolojik medya söylemi gibi kavramlar taranmış ve kavramlar netleştirilmeye çalışılmıştır. Böylelikle üçüncü bölümde haber söylemini incelerken kullanılan terim ve yaklaşımların anlaşılması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler; UÇK (Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu), ARNAVUT, MAKEDONYA

SUMMARY
THE ANALYSIS OF THE NEWS OF 2001 MASEDON CIVIL WAR BY
COMPARING MASEDON AND ALBENIA NEWSPAPER

Macedonia was the only state that did not attend war in Yugoslavia. In fact, the return of a formation was like a symptom of the problems that would occur. Because, the geography of the state and the ethnic issue, created by the disintegrating of the state was caused many serious problems. First, bursting problem, occurred due to Macedonian undemocratic state structuring. Macedonians treated Albanians as second-class people, neither admitted their existence, nor allowed them to have a say in the state. They did not neglect to show the population data incomplete and described their nation as the "Macedonian People".

At this time, the war of the Albanian organization UCK (Albania Liberation Army) in Kosovo with Serbia was also continuing. The Macedonian State was warned by the UCK to abolish the double standards imposed against Albanians. All this prejudice and fear was hidden in the Macedonian people's thoughts about Albanians living in Macedonia. They thought that the Macedonian Albanians were considering the Great Albania project and that they wanted to establish the Greater Albania state by supporting the existing UCK. In fact, the only thing that Macedonian Albanians wanted was to have equal rights with Macedonians and to live freely in their land. Of course, it never happened.

Communication tools, which have become a part of the social structure, emerge as the main source of the formation of thoughts and ideas. Communication tools have an important place in the life of individuals. In this point, media using communication tools gains a constructive social character. The media, which provides information about the course and development of events in the world, contributes to the formation of ideas while doing so and has gained an ideological dimension in this regard. Media, which forms the basis of its constructive social structure, has gained a strong discourse potential with its news that are read and shared by many people around the world. For this reason, news reporting potential is an important factor in terms of one-to-one news analysis and understanding. In this context, war in Macedonia, which is the main subject of our study, discusses the issues of language, discourse and ideology that are influential in the media, taking into account these factors, a step before the news in newspapers. Based on this, concepts such as language, discourse, ideology, news production processes, ideological media discourse in the literature were scanned and the concepts were tried to be clarified. Thus, in the third part, it is aimed to understand the terms and approaches used while analyzing the news discourse.

Keywords: UÇK (Albania Liberation Army), Macedonian, Albanian

ÖNSÖZ

Öncelikle bana Yüksek Lisans eğitimi alma fırsatı veren ve tamamlamamı nasip eden Yüce Allah'a hamt-ü senalar olsun.

T.C Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığına (YTB) eğitim imkanlarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Bu tezi hayata geçirmemde bana sabırla destek verip yoluma ışık tutan Dr. Emel ÖZDEMİR'e ne kadar teşekkür etsem azdır.

Hayatımın her anında aldığım kararlara saygı duyan, maddi ve manevi destek veren canım aileme saygı ,sevgi ve sonsuz şükranlarımı sunarım.

Bursa'daki kuzenim'e Büşra VATANSER'e ve tüm sevgili arkadaşlarım ilk günümünden bugünlere kadar beni hep desteklediniz için teşekkürler.

Antalya Türkiye 2021

Burhan JAKUPİ

BİRİNCİ BÖLÜM

2001 MAKEDONYA İÇ SAVAŞININ MAKEDON VE ARNAVUT GAZETELERİNİ KIYASALAYARAK ÇÖZÜMLENMESİ

1.1. Kuzey Makedonya'nın Irkı, Nüfusu ve Dini Tanıtımı

1.1.1. Kuzey Makedonya

Kuzey Makedonya, resmi adıyla Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, Balkanlar'da bir ülkedir. Kuzeyde Sırbistan ve Kosova, batıda Arnavutluk, güneyde Yunanistan, doğuda Bulgaristan ile komşudur. 1991 yılında Yugoslavya'dan bağımsızlığını "Makedonya Cumhuriyeti" adıyla ilan etti ve kısa ad olarak hâlen resmi olmayan kaynaklarda kullanılmakta olan "Makedonya" adını kullanmaya başladı. Birleşmiş Milletler tarafından 1993 yılında tanınan ülke, Yunanistan'ın itirazı sonucu Birleşmiş Milletlere "Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti" adıyla üye oldu. Makedon ve Yunan hükûmetleri, 12 Haziran 2018'de ülkenin adının "Kuzey Makedonya" olarak değiştirilmesi konusunda anlaşmaya vardı (*"Macedonia: Statistical Regions, Major Cities & Towns – Population Statistics in Maps and Charts". citypopulation.de. 21 Ağustos 2019.*). Makedonya'nın Başkenti Üsküp, Resmi diller Makedonca ve Arnavutça. Etnik gruplar (2002 ye göre) 64.2% Makedonlar, 25.0% Arnavutlar, 4.0% Türkler 2.7%, Çingeneler 1.8%, Sırlar 2.2%, diğer bilinmeyen. K. Makedonya'nın Hükûmeti Parlamenter Demokrasi, Yugoslavya'dan Bağımsızlık İlan edildi (8 Eylül 1991). Tanınma ise 8 Nisan 1993'dür. Yüzölçümü, Toplam 25,713 km², Nüfus 2017 tahmini rakam 2,083,869 milyondur. Para birimi, Makedon Denarıdır.

1.1.2. Kuzey Makedonya'nın Tarihi

Makedonya Cumhuriyeti Tarihi, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti topraklarında antik çağlarda Paeonia krallığında yer almaktaydı. Bu krallık Makedonya krallığının kuzeyindeydi, Paeonia halkıysa Traklara mensuptu. Kuzeybatıda Dardani, güneybatıda Enchelae, Pelagones ve Lyncestae adlı kabileler yerleşti. Bunlardan ilk ikisi İliryalıydı, diğer ikisiyse kuzeybatı Yunanların Molosyalı kolundandı. MÖ 6. yüzyılın sonlarında I. Darius komutasındaki Pers Ahameniş İmparatorluğu bölgeyi ele geçirdi. Yunanistan'a ikinci Pers saldırısının başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından Persler günümüzün Makedonya Cumhuriyeti toprakları da dahil olmak üzere Avrupa'daki topraklarını terk etti. MÖ 356 yılında II. Filip Yukarı Makedonya ve güney Paeonia'yı Makedonya krallığına kattı. Oğlu Büyük İskender Paeonia'nın geri kalanını Scupi bölgesine ulaşacak şekilde ele geçirdi; ancak Scupi ve çevresi Dardani hakimiyetinde kaldı. MÖ 146 yılında Roma İmparatorluğu Makedonya eyaletini

kurdu. Diocletianus dönemine gelindiğinde, bu eyalet güneyde antik Makedonya krallığını kapsayan "Macedonia Prima" ("İlk Makedonya") ve kuzeyde Paeonia'nın tamamıyla Dardania'nın bir kısmını, yani günümüzde Makedonya Cumhuriyeti topraklarının çoğunu kapsayan "Macedonia Salutaris" bölgelerine bölünmüştü. Stobi şehri bölgenin başkentiydi. Domitian döneminde (MS 81-96) Scupi bölgesi Roma egemenliğine geçti ve Moesia Superior eyaletine bağlandı. İmparatorluğun doğu bölgesinde Yunanca egemen dil olarak statüsünü korusa da Makedonya'da Latince yayılım gösterdi (https://en.wikipedia.org/wiki/North_Macedonia) (erişim tarihi; 28.11.2019).

MS 6. yüzyılda Slavlar Kuzey Makedonya'ya yerleşti. 580'lerdeki Bizans kayıtları Ön Bulgarların yardımıyla Kuzey Makedonya'daki Bizans yerleşimlerine akın eden Slavlarda bahseder. 680'lerde Kuber liderliğinde Ön Bulgarlar, Slavlar ve Bizanslılardan oluşan bir grup Manastır civarına yerleşti. Bulgar hanı I. Presyan döneminde Kuzey Makedonya'daki Slavlar Bulgar yönetimine girdi. Boris döneminde bölgedeki Slavlar Hıristiyanlığı kabul etti. 1014 yılında Bulgaristan çarı Samuil'in ordusunu yenen II. Basileios komutasındaki Bizanslılar dört yıl içinde Kuzey Makedonya da dahil olmak üzere Balkanlarda kontrolü sağladı. 12. yüzyıl sonlarına gelindiğinde ise bu kontrol zayıflamıştı. 13. yüzyılın başlarında İkinci Bulgar İmparatorluğu bölgeyi ele geçirdi. Bizans İmparatorluğu iç çekişmeler nedeniyle yıkılan bu imparatorluktan bölgeyi 14. yüzyıl başlarında geri aldı. 14. yüzyılda kendilerini Bizans zulmü altında ezilen Slavların kurtarıcısı olarak gören Sırp İmparatorluğu bölgeyi ele geçirdi. Üsküp, Stefan Dušan'ın krallığının başkenti oldu (https://en.wikipedia.org/wiki/North_Macedonia) (erişim tarihi; 15.12.2019). 1389 yılındaki I. Kosova Muharebesi'nde Sırp ordusunu yenen Osmanlı İmparatorluğu, muharebe sonrasında Makedonya'yı ele geçirdi. Osmanlı idaresinde Makedonya adı kullanımı ortadan kalktı. 600 yıla yakın süre Osmanlı egemenliğinde kalan bölge, 20. yüzyılda Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti'nin en güney kısımlarını oluşturmuştur. 1991 yılında Özerk Cumhuriyet Kuzey Makedonya, Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti'nin iç savaflara girdiği dönemde bağımsızlığını ilan etmiştir. Makedonya Cumhuriyeti coğrafyası Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin tek büyük ırmağı tam ortasından geçen Vardar Nehri'dir. Ülkede yüksekliği 2,000 metreyi geçen 16 dağ bulunmaktadır. En büyük göller Arnavutluk, Yunanistan ve Makedonya Cumhuriyeti'nin kesiştiği noktada bulunan Ohri, Prespa ve Doyran Gölü'dür. Deniz kıyısı olmayan Makedonya Cumhuriyeti karasal iklimi vardır. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti çok etnik yapıya sahip bir devlettir. 2002 sayımlarına göre en büyük nüfus 1.297.981 kişiyle Makedonlar'a aittir. Sonraki dağılım Arnavutlar 509.083; Türkler 77.959; Çingeneler 53.879; Sırpclar 35.939; Boşnaklar 17.018; Ulahlar 9695 şeklinde oluşmuştur. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde en

yaygın din % 64,7 ile Makedon Ortodoks Kilisesi'ne bağlı Ortodoksluk, %34,3 ile en yaygın ikinci din ise İslam'dır. Makedonya Cumhuriyeti oran açısından Türkiye, Kosova, Arnavutluk ve Bosna-Hersek'ten sonra Avrupa'daki en büyük Müslüman nüfusu barındırır. Ülkede Müslümanlar'ın büyük çoğunluğunu Arnavutlar oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra Türkler, Boşnaklar ve 40.000 - 80.000 kadar nüfusa sahip oldukları tahmin edilen bir Müslüman Makedon topluluğu da vardır. Müslüman Makedonlar, Hristiyanlardan ayırt edilmek için kendilerine Torbeş demektedirler. Ülkede 1200 kilise, 750 cami bulunur. Üsküp'te Ortodoks ve İslam dinine mensup insanlar için değişik okullar vardır (https://en.wikipedia.org/wiki/North_Macedonia) (erişim tarihi; 25.12.2019).

1.1.3. Savaşın Nedenleri

- **Krizin Eşiğinde**

Balkan bölgesinde insanlar bir geçiş dönemi yaşadı. Sırbistan'da siyasi değişiklikler yaşanıyordu. Eski Yugoslavya'daki savaşların sonu idi. Kosova BM koruması altındaydı. Bu ülke ile Sırbistan'ın güneyindeki sınır barışı koruma birliklerinin kontrolü altındaydı. Ruslar ve yabancı devletler Kosova'da birlikleriyle faaliyet gösteriyordu. Ocak 2000'de, Kosova savaşından hemen sonra, Presevo Vadisi, bu bölgelerdeki etnik Arnavutlardan oluşan gerilla askeri birimi olan Presevo Kurtuluş Ordusu Medvedja ve Bujanovac'ta faaliyet gösterdi. Makedonya yolsuzluğun içine düştü. Ocak 2001'den bu yana, o zamanki hükümet sözde "telefon dinleme skandalı" tarafından dahil edildi. Makedon muhalefet hükümeti suçladı, Makedon VMRO-DPMNE Partisi, İçişleri Bakanlığı yetkililerini ve gizli servis üyelerinin telefonlarını dinlemişlerdi (J. Pettifer, 2004: 366).

- **Krizin Nedenleri**

2001 yılının başlarında, UÇK (Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu) Arnavut etnik kökenine karşı eşitsizlik nedeniyle anayasa değişikliğini talep etti. Aslında, Arnavut gerillası basın haberlerinde, hedefinin arnavutları Makedonya'dan değil, eşitlik ilkesine bağlı olarak entegrasyonundan ayrılmak olduğunu belirtti. Bu ifade ana isteğiydi. Kosova sorununu çözdükten sonra, Kosova UÇK (Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu' nun) birçok eski kurucusu ve askerinin bulunduğu yerde açıklandı, Kosovalı UÇK (Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu'nun) eski kurucusu ve askerleri, Makedonya'dan gözlerini ülkelerine doğru çevirdiler. On yıllardır temel hakların ihlal edildiği ülkelerinden uzaklaştı. Böylece, Kosova'nın kurtuluşundan sonra Makedonya'daki Arnavut statüsü düzenlenmesi gerekiyordu. Başından beri kriz anında Makedonya'da bulunan ve olayları yakından takip eden İngiliz gazeteci John Philips," "savaşın başlamasından bu yana UÇK (Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu),

Makedonya sınırlarının değişmesinin daha büyük bir Arnavutluk yaratmasını istemediği konusunda ısrar etti.” ifadesini kullandı (J. Pettifer, 2004: 95). Aslında, Arnavutlar Makedonya'da eşit vatandaş olduklarını hissetmediler ve iki taraf arasındaki güvensizlik büyük bir sorun yarattı. Arnavut isyancılar ve Makedon ordusu arasındaki şiddetli ateş değişimi, devletle olan ilişkilerini doğrulamaktadır. Philips daha da açıklıyor, “Makedon saldırısı daha da fazla görüşü kutuplaştırdı, Makedonyalılar güçlerini harekete geçirdiler, Arnavutlar bu duruma tepki gösterdi.” Basın arşivleri, gazetecilerin durumuyla ilgili iyi bir tanıma tanıklık ediyor. Bu araştırma kapsamında incelenen haber ajansları ve gazeteler, Makedonya'da devlet yapılarına entegre edilmemiş ve diğer etnik kökenle aynı haklara sahip olmayan bir etnik topluluk olduğunu açıkça Batı kamuoyuna göstermiştir. Mart ayından bu yana, Amerikan Gazetesi New York Times Makedonya'dan Arnavut gazeteci ISO RUSİ bir makale yayınladı. UÇK (Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu) ' nun 6 numaralı tebliğinde, Makedon devletinin bütünlüğüne saygı duyduğunu, ancak Arnavutları Makedonlarla aynı statüye sahip vatandaşlar olarak içermesi gereken Anayasanın değiştirilmesini gerektirdiğini vurguladı (A.N.Karameti, 2014: 29).

- **Çatışmanın Jeopolitiđi**

Ohrit Anlaşması büyük bir savaşı engelledi, bu savaşa tüm balkanlar dahil olabilirdi. Tarihi gazeteci, Glenn, bu argümanı iddia ediyor: "2001 yazında, çatışma, bu küçük ülkenin kıyası olmayan büyük bir kan dökülmesini içermekle tehdit etti. Ancak, uluslararası toplumun UÇK (Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu) silahsızlanmayı başarıyla müzakere ettiği anda sıkıntılı durum sona erdi (M. Glenny, Elections in Macedonia: 17.09.2002). Aslında, Makedonya'daki çatışma sırasında, her iki savaşan tarafın da insan kaybı olmuştur: 92 UÇK (Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu) savaşçısı (M. Ademi, 2001: 183) ve Makedon 63 ordu ve polis üyesi hayatını kaybetti. Bu rakamlar savaşın başladığı sırada olanlardır. Başta Arnavutlar olmak üzere sivillerde toplam kurban sayısını yaklaşık 200 kişiye getiren kayıplar yaşandı. Bu sayı, eski Yugoslavya'daki önceki savaşlarla kıyaslayan bazı yazarlar tarafından düşük kabul edilir. Örneğin kurban sayısının 12.000 civarında olduğu düşünölen Kosova Savaşı alınabilir.

Öte yandan, uluslararası diplomasi, 1999 savaşındaki destekle gösterilen Kosovalı Arnavutlara yönelik Amerikan yatırımlarını iyi tanıdı. Ancak, Makedonya ' daki çatışma sırasında Amerikan Dışişleri Bakanlığı, Makedonya'nın toprak bütünlüğünü desteklediğine dair açıklamalarında açıldı ve Hükümet krizi zorla değil, etnik Arnavut isyancılarla diyalog yoluyla çözmek zorunda kaldı. Makedonya'daki etnik silahlı çatışma, Şubat-Ağustos 2001, kontrol altında tutuldu ve büyük ölçekli iç savaşta dejenere olamadı. Sonuç Ohri Anlaşması

oldu, Makedonya hükümeti anayasasını değiştirmeye karar verdi. Aslında, bu Anlaşma bir uzlaşmaydı. UÇK(Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu), Makedon etnik kökenine karşı savaşmadı, ancak Makedon kontrolündeki devlet tarafından Arnavutların hakları çağrısında bulundu (K. Mehmeti, 2007: 172).

- **Modern Makedon-Arnavut Devletin Jeopolitik Durumu**

17 Ocak 1991'den bu yana Makedonya, Yugoslav Federal Cumhuriyeti'nin son bölünmesinin ardından bağımsız bir devlet haline geldi. Uluslararası sahnede devlet "Makedonya eski Yugoslav Cumhuriyeti" olarak biliniyordu. Yugoslav Federasyonu'nda, Makedonya ilk olarak ayrı bir cumhuriyet olarak tanındı ve sakinleri ulus "Makedon" olarak adlandırıldı (M. Mazower, 2000:125). Eski Yugoslav Federasyonu'nda Makedon Arnavutlar, "insanlar" olarak biliniyorlardı, "ulus" olarak değil. Bazı yazarlara göre: "eski Yugoslavya'yı anlamak, birçok ülkede etnik sınırların mevcut uluslararası veya idari sınırlara karşılık gelmediğini de anlamalıdır. Sadece XIX yüzyılda, halklar uluslara dönüştürüldü (A. Sanguin, 2005:11), Aynı çalışmada, bir başka yazar şöyle yazıyor: "Makedonya uzun yıllar boyunca Balkanlar'daki komşularıyla iletişim kurmaya çalıştı. Bağımsızlık ilanı ile, 1991'de, şu son ülkeler Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan adını, bayrağını, dilini, kimliğini ve Kuzey sınırını reddetti" (A. Blazevska ve A. Sanguin, 2005:106). Ayrıca, Ortodoks topluluğu, Glenn'in "yaşayan ve gürültü yapan bir örgüt " olduğunu hatırlatan Makedon Ortodoks kilisesine itiraz ediyor, ancak sadece kendi başına biliniyor" Gerçekte, yaklaşık yirmi yıl süren bağımsızlıktan sonra, Makedonya sadece Bulgaristan ile olan dil sorununu ve Sırbistan ile olan sınır sorununu çözmeyi başardı. "Makedonya" ismine gelince, Yunanistan bunu tanımayı reddetti.2019 yılında Makedonya ismi "Kuzey Makedonya" olarak değiştirildi (M. Glenny, Elections in Macedonia 17.09.2002).

1.2 Günümüzde Makedonyadaki Tarih İzleri

Bugünkü Makedonya Cumhuriyeti'nin geçmişi hala tartışmalı bir konudur. Bu tartışmaya sadece tarihçiler ve coğrafyacılar değil, siyaset de dahildir. Balkan ve Makedonya sorununun iyi tanınması, özellikle tarihçi Misha Glenny ; "Bugünkü Makedon halkının kökeni konusu, Güney Balkanlar'daki her şeyden daha entelektüel fanatizmi kıvılcımlandırıyor" (M. Glenny, 2007: 157-158). M. Ö 4.yüzyıl Makedonya, Yunan dünyasının kenarlarında bulunan yarı barbar bir krallıktı. Büyük İskender'in ölümünden bu yana, eski Makedonya liderleri, bölge birçok siyasi ve demografik değişikliklerden geçti. Bunlar Roma'dan Bizans dönemine kadar başlar. Bu bölge için gerekli olan, antik çağlardan beri İliya ve Makedon kabileleri tarafından karıştırılan bir nüfusun yaşadığı ve iki dilli bir ülke olarak bilinen bir gerçektir (A.

Spahiu, 2006: 44-45). Tarihçilere göre, Balkanlar'daki VI–VII yüzyıllarda Slavlar geldi. Roma İmparatorluğu tarafından antik dönemde kontrol edilen bölgelere yerleştirildiler, yerel halkların yaşadığı-çoğunlukta İliryalılar, Trakyalılar, Keltler ve Yunanlılardır (S. Frézel, 1999:10). XX. yüzyılda Makedonya sınırları belirsiz bir bölgeydi. “Ancak etnografyası, en ateşli Balkan milliyetçisine meydan okuyor ve Büyük İskender'in günlerinden beri bilinen tüm tanınmadan değişti” (A.N. Karameti, 2014: 50). 2 Ağustos 1944'te Anti-faşist Makedon Ulusal Kurtuluş Konseyi Makedon devletinin doğuşunu ilan etti. II. Dünya Savaşı'ndan sonra, 1944'te Tito ve Stalin, "Makedonya" adı verilen bir Cumhuriyet olan Yugoslav federal Birliği altında ilk kez kuruldu. Aslında Yeni Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti, ona bir çeşit meşruiyet verecek kurumlar inşa etti. Makedon dilindeki resmi alfabe 1945'te vaftiz edildi ve ilk alfabe kitabı 1946'da ortaya çıktı. Edebi dil 1947'de tanındı. Makedon Ortodoks Kilisesi 1958 yılında bir grup din adamı tarafından kuruldu. Makedonya Bilimler Akademisi, ulusal farkındalığı artırmak için 1967 yılında kuruldu (J. Phillips, 2004: 41).

1.2.1 Devletin İsmi

17 Kasım 1991'de Yugoslavya'dan “Makedonya Cumhuriyeti” deklarasyonuna, çoğu Avrupa ve ABD ülkesi de dahil olmak üzere 106 devlet tarafından bu isimle tanınması da eşlik etti. Yunan komşusu onu tanımayan tek devlettir. Makedonya ve Yunanistan 7 Nisan 1993 'te, Makedonya' nın “eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti”adı altında geçici olarak tanınmayı kabul ettiği ikili bir anlaşma imzaladılar (FYROM, Former Yugoslav Republic Of Macedonia). Bu atamayı kabul ettikten sonra Makedonya Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlara üye olabilirdi. 1995 yılında Makedonya, başlangıçta eski Makedonya'nın sembolü olan Vergina güneşini merkezde tutan bayrağını değiştirmeyi kabul etti. Yerine kırmızıya benzeyen başka bir bayrak, merkezde sarı bir güneş ile değiştirildi (Jean-Arnault ve Catherine, 2000: 193). Böylece Yunanistan, her iki taraf için de kabul edilebilir bir isim bulma konusundaki birkaç yıllık müzakereleri sonuçsuz bıraktıktan sonra Makedonya'nın NATO'ya üyelik sürecini engelledi. Nisan 2008'de Bükreş'teki İttifak zirvesinde Yunanistan veto etti. Le Monde gazetesi, Yunanistan'ın Makedonya'ya yaptığı en büyük çıkmazın ardından, adı nedeniyle jeopolitik durumu analiz ediyor: ““Atina, "Makedonya"olarak adlandırılmak isteyen Makedonya' nın Atlantik ittifakına girişini veto etti. Gürcistan müttefiklerine hakaret eden Ruslara karşı bir noktaya işaret etmek için Amerikalılar Aralık ayında Dışişleri Bakanları toplantısında NATO'nun genişlemesini artırmak istediler.” Üsküp listedeki ilk aday oldu. İsim anlaşmazlığı çözülmedi ve Yunanistan, ABD baskısına rağmen yine veto hakkını kullandı. Bir uzlaşma elde etmek için onun tek

silahıydı. Yine de her şey ters gitmedi. ABD Üsküp Başbakanına daha iyi duygular beslemek için NATO üyeliğine sıcak baktı.

1.2.2. Makedonya, Balkanların Kalbinde Bir Ülke

Makedonya ekonomisi ağırlıklı olarak gıda endüstrisi ve Turizm üzerine kuruludur. Dağ turizmi esas olarak ülkenin en büyük kayak istasyonlarına, güneşin tepesine (Kodra e Diellit) (Bu isim Arnavutça “Kodra e diellit”, Makedoncada “Popova şapka”, Türkçede “Güneşin tepesi” olarak geçiyor) ve Mavrova'ya dayanıyor. Bu iki istasyon sadece Makedonya için değil, eski Federasyon döneminde tüm Yugoslav Cumhuriyetleri için dinlenme noktaları olarak hizmet etti. Kültür turizmi, ülkenin çeşitli bölgelerinde-Ohri (Ohri), Kalkandelen (Kalkandelen), Üsküp (Üsküp), Manastır (Bitola) gibi kiliseler ve camiler gibi çok ırklı mirasa dayanıyor.

1.2.3. Balkan Zihniyeti

Terimler “Balkan”, "Balkan zihniyet" vb. başlangıçta XIX ve XX yüzyılda Batı medyası tarafından kullanıldı, yine Yugoslavya'nın çöküşü sırasında 1990'larda bu kelimeleri çokça kullanmaya başladılar. Negatif çağrışım yüklü, bu terimler hile tercih eden bir zihin anlamına, aşırı vb. Sivignon'a göre, "Balkanlar" coğrafi terimi bugün olumsuz çağrışımlarla kullanılıyor ve "balkanlaşma" ya da "Balkan" gibi varsayım ile görevli terimleri körükledi." (M. Sivignon, 2009: 39-41). Bu bağlamda, Makedonya'daki kriz sırasında New York Times'da yayınlanan ve “bir Balkan günü: bir adım ileri, iki adım geride ” başlıklı bir makaleden alıntı yapabiliriz. Bu başlık, Balkan evrimi için yabancı medyanın algısına tanıklık ediyor. Birkaç yıl sonra, 2008'de, bir başka başlık, bölgenin elit zihniyetindeki bu evrim eksikliğine işaret ediyor: "Balkanlar! Hala?" Bu nedenle, "Balkan" terimi, birçok araştırmacının yaratılmasına girdi ve yaygın olarak kullanılan bir terim haline geldi (A. Sangun, 2005: 11). Balkan zihniyeti üç açıdan somutlaşmıştır: etnik, dini ve bölgesel. Kim Mehmeti, “Balkan haritası buradaki halkın iradesiyle yeniden gözden geçirilirse, buradaki insanların hayal kırıklığı ve etnik yoğunluğunu ve geçmişten miras kalan sıkıntı tüneline terk edemediklerini yansıtacaktır” (K. Mehmeti, 2007: 9).

Sözde” Balkan zihniyeti", Balkan halklarını karakterize eden milliyetçilikte köklere sahiptir. Glenni'ye göre, “Balkanlar'daki düşmanlıklar o kadar eski ve güçlüydü ki, Yugoslavya'daki bu çatışmanın sakinlerinin genetik kompozisyonunda kök salmışlardı ve burada Balkanlar için böyle bir yorumu doğruladı gibi görünüyor (G. Misha, 2007:22).

Makedonya'da, Eski Yugoslavya tarafından miras alınan milliyetçi politika, "Balkan zihniyetinin çiçeklenmesini etkiledi." Makedon milliyetçiliği, devletin kendisinin varlığına yönelik zayıflık ve korkuyu gizlemeye tepki olarak muhtemelen daha agresif ortaya çıktı. Arnavut milliyetçiliği" kısmen Sırlar ve Bulgarlar tarafından desteklenen vatansever Makedon ajansına tepki olarak gerçekleşti. Bu nedenlerden dolayı Sivigno 'ya göre, Balkan alanı da dahil olmak üzere birçok ülke bu alana ait olmayı reddediyor ve aynı olan ancak "Güneydoğu Avrupa", "Orta Avrupa" veya "Akdeniz" olarak adlandırılan farklı bir alanı tercih ediyor" (M. Sivignon, 2009: 45).

1.3. Yeni Devlet ve Politikası

Makedonya, eski Yugoslav Federasyonu'nun savaş olmadan ayrılan tek devletti. Bağımsız Makedonya 'nın ilk Cumhurbaşkanı Kiro Gligorov idi. Bu Makedonya'nın iç görüşüyle değil, aynı zamanda Makedonya'yı Yugoslavya'dan barışçıl bir şekilde ayıran uluslararası bir kişi tarafından değerlendiriliyor (CH. Merrill, 1999: 212). Ancak Makedonyalı Arnavutlar tarafından Kiro Gligorov, başını Belgrad' dan geri tuttuğu için çok ırklı Makedonya'nın geleceğini tahmin edemeyen komünist olarak adlandırılıyor. O, Makedonya'nın tüm vatandaşlarının Cumhurbaşkanı olamayan, Arnavutları görmezden gelen biriydi. Bölgenin bazı çok iyi tanıyıcılarına göre, Makedonya tarafından "barış vahası" olarak görev yapan ve insan özgürlükleri ve Hakları Yüksek bir bedelle ödeniyor. Sırbistan için Makedonya uzun zamandır Güney Sırbistan Eyaleti olarak kabul edilmektedir. Bu yüzden Sırbistan Makedonya'nın ayrılma talebini bir bölünme olarak kabul etmedi. Ancak Makedonya'nın Yugoslavya ile savaşızsız bölünmesi onu Makedonya'yı iyi tanıyan gazetecilerin beklediği iç savaştan kurtarmadı. Nitekim, batı diplomasisi 1993'ten beri Makedonya 'da siyasi reformları teşvik eden bir önleyici politika başlatmıştı. Çünkü, aslında Makedonya'nın asıl sorunu iç politikasıydı (P. Garde, 2001: 59).

1.3.1. Etnik Politikası

Yeni devlet barış içinde ayrılma kapasitesine sahipti, ancak çok ırklı nüfusu için bir iç barış inşa edemedi. Makedonya'nın ilk Anayasası (1991), Makedonya Cumhuriyeti'ni "Makedon halkının ulusal Devleti" olarak tanımladı. Bu gerçek bir gerginlik kaynağı oldu. Nüfusun diğer tüm kurucu etnik grupları (yaklaşık yüzde 40, bunların yaklaşık yüzde 30 Arnavut) eşit haklara sahip azınlıklar olarak kabul edildi. Dolayısıyla bu fiili Makedon-Arnavut devleti "Makedon halkı" olarak onaylandı (A.N.Karameti, 2014: 62). Uygulanan politika Arnavut karşıtı olarak suçlanıyor. Bu nedenle Makedonya'daki ilk 1991 Parlamento seçimlerinde oy kullanan Arnavut milletvekilleri (120 milletvekilinde, 23 Arnavut vardı.)

Makedonya anayasasını onaylamadılar. Yetkililer Arnavut nüfusunu Makedonya'nın 8 Eylül 1991'de bağımsızlık referandumunu boykot etmeye ve 1991'de nüfus sayımını boykot etmeye çağırdı. Bütün bunlar Makedonya'yı Arnavut etnik kökeninin onayı olmadan kuruluşunda inşa etmeye itti. Mehmeti'ye göre, "Makedonya'nın kaderine tamamlanmasından sonraki ilk on yılda karar veren siyasi seçkinlerin en büyük günahı, gelecek Arnavutların doğru taleplerine karşı kör ve sağır olmalarıdır. Bu da Arnavutların işlerini kendi ellerine almasına yol açacaktır". dedi" (K. Mehmeti, 2007: 40). Devlet muamelelerinin tipolojisinde, başyapıtı Leviathan'da Thomas Hobbes, devleti bir "demokrasi" olarak ya da temsilcisi "katılmak isteyenler" in katılabileceği Meclis olan popüler bir devlet olarak tanımlar. Kurumların işleyişinde uygulanan Devletin işleyişi için bu Hobbes teorisine dayanarak, Muhamed Kullashi şu sonuca varıyor: "Devlet kurumlarının işleyişini sağlayan şey, ilk etapta, bir siyasi kültür ve bir yargı kültürüdür, yani vatandaşların bireysel çıkarlar arasındaki bağlantıyı toplumun ortak çıkarıyla gerçekleştirmeye olan bağlılığı anlamına gelir. Bu arada, sadece resmi olarak kabul edilen devletler, yolsuzluk, yönetimin rasyonel disfonksiyonu ve siyasi aktörlerin sorumsuzluğu ile ele geçirilir" (M. Kullashi, 2007:215). Bu durumu göstermek için yürütme gücünün kompozisyonunu alıyoruz. Arnavutlar, Dışişleri, Maliye ve İçişleri gibi önemli bakanlıkların yönetiminde olmadılar. Bu bakanlıklar Makedon devletinin gerçek gücünü temsil ediyor. Bu topluluğun en yüksek siyasi alanda olmaması, Makedon Devletinde meydana gelen titreme nedenlerini de doğrulamaktadır.

1.3.2. Din Politikası

Makedonya Cumhuriyeti, anayasasında dinin devletten ayrılmasını onayladı. (Makedon Cumhuriyeti Anayasası, paragraf 19) Ancak, bu ilke pek geçerli değildir. Aslında, Makedon devletinin Makedon kilisesi ile güçlü bağları var. Eski Batı demokrasilerinde devlet uzun zamandır kiliseden ayrılırken, örneğin " modern Fransız devleti, XVI yüzyılın sonunda dinin kendisi tarafından bölünmüş bir devlet olarak oluşturulmuştur. Bu ülke, dini savaflara son verebileceği için modern bir devlet olarak oluşturulabilir. Bu, "raison d'état (Devletin Nedeni)" kavramının oluşturulduğu zamandır; bu, "raison d'état" in çöküşüne ve kurbanlarına neden olan dini savaşların çılgınlığına siyasi bir cevaptı, birkaç yüzyıl boyunca diğer Avrupa ülkelerinde bile büyük çöküş ve kayıplara neden oldu (M. Kullashi, 2005: 208). Bu felsefe, XX yüzyılın sonuna kadar uzanmasına rağmen, Makedonya Cumhuriyeti'nde takip edilmedi.

Zaten kabul edilebilir gerçeği göz önüne alındığında, Makedonya Lijphart teorisi (örnek) çoğul bir toplum sunar, işbu anlaşmanın etnik gerekçelerle ifade ederek, özellikle iki büyük etnik topluluklar Arnavutlar ve Makedonlar (Müslüman ve Ortodoks Hıristiyan) dini

açından farklı bile içinde vardır. Bu heterojenlik (Makedon-Arnavut), sosyal hayatın her alanını okullardan futbol stadyumlarına ayrılırlar. Bölünmenin dini olarak da telaffuz edildiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, Arnavut olan her şey Müslüman ve Hıristiyan olan her şey Makedondur. Etnik toplumun çoğunluğunun, eylemlerin mutlak kısmında Makedon, etnik siyasi çoğunluğun etnik gerekçelere de yansıdığı gerçeği göz önüne alındığında. Ulusal ifade edilen özelliklerin yokluğunda, komşu halkın (özellikle bulgarların) itiraz ettiği özellikler, Makedon ulusal kimliğinin oluşturulmasında sırasıyla ifade edilen bir dini Hıristiyan Ortodoks hakimiyeti vardır. Bu nedenle, Makedon hareketinin çoğunluğu, Makedon ve dini Hıristiyan etnik kökenlerini bir bütün olarak kabul ederek ayırt edemez. Bu algı, çoğulculuğun mantığına göre, hareketin talebinden kaynaklanan devlet politikalarına yansır. Aynı şekilde tesadüfen değil, Makedon partilerinin Ulusal politikalarının Hıristiyan örnekleri var. Kiliseler inşa etmek için devlet yardımı ve ayrıcalıkları görülmektedir. Okullar, üniversiteler, yollar, yapıldığında Hıristiyan azizlerin isimleri verilir. Makedon toplumunun kilise ile olan politikalarına yakın bağına kanıtlayan bir diğer an da denasyonelleşme sürecidir. Biz toprak ve binalar dini topluluklara iade edildi. Karşılaştırırsanız yaklaşık %95 Makedon Ortodoks Kilisesi aittir. Eski Yugoslavya'da özel bir yasa oluşturulmuştur. Makedonya Cumhuriyeti'ndeki dini siyasi eylem, neredeyse tüm komşu halkların itiraz ettiği tarihi yerler adına bir etnik topluluğun (Makedonya) sadece gerçek bir gelecek değil, aynı zamanda sahte bir hikaye inşa etmeyi amaçladığı, en iyi tınzar (tilki) eylem biçimini sunuyor. Her zaman 70-80 yaşındaki devlet tarihinde bu eylem biçimi, etnik savaşa paralel olarak diğer tüm dinlere, özellikle de Müslüman olana karşı dini mücadeleyi uygulayan Makedon Ortodoks dini, din adamlarına danışmanlık yapmıştır (Q.Bakiu, 2012).

1.4. Anayasa, Krizin Kaynağı

Makedonya Parlamentosu yeni anayasayı 1992 yılında kabul etti. Eski Yugoslavya'nın anayasal mirası Makedonya'yı iç etnik çatışmaların yoluna koydu. 2001 yılında Arnavut ayaklanmasının sebebi onun önsezisi oldu. On yılı aşkın bir süredir, Makedonya 'daki Arnavut siyasi, entelektüel ve kamusal çevreler, Devlet Anayasasının, Makedonyalıların yaklaşık %40'ını oluşturan devlet içinde yaşayan nüfusun bileşimi ile çeliştiğini ilan etmişti. Hans Risser e Wolf - Christian Paes'e göre, Arnavut Nüfusu anayasanın dışında olma durumunda sıkıntı oluşturacaktır : “Çok ırklı bir devlet kurma yönündeki uluslararası baskıya rağmen, Arnavut azınlık büyük ölçüde herhangi bir kamu tanınmasından dışlandı. Arnavut partilerinin Üsküp'teki Makedon egemenliğinde ortak olarak görev yapmasına rağmen, arnavut Dili ve kültürü 1989 Anayasası tarafından tanımlanan bir devlette "Makedon

ulusunun ulusal Devleti" olarak "ikinci keman" oynamıştır.” (H. Rİsser dhe CH. Paes, 2003:185-186). On yılı aşkın bir süredir (1990-2000), Makedonya'nın Arnavut siyasi ve entelektüel çevreleri, Makedon devlet Anayasasının Makedon etnik köken “ucuz” ve diğer etnik gruplar arasında farklılıklar yarattığını ilan etmeyi reddetti. Makedon etnik görüşünün çoğu, Anayasa dokunulmazlığı “İncil ” değerinin yüksekliğindeydi (K. Mehmeti, 2007: 127-128) Bir grup Makedon etnik uzman tarafından hazırlanan bu belge, ülke nüfusunu oluşturan diğer etnik grupların rızası olmadan kabul edildi. Arnavut gazeteci Mehmeti, "bağımsızlığını ilan eden tüm cumhuriyetlerin Makedonya' nın çoğunlukla Federasyon ' un bozulduğu "genetik" kodunu miras aldığını belirtiyor. Ve özellikle, etnik ilişkiler ile ilgisi vardı. Gazeteci İngiliz Tim Judah, XX yüzyılın başından beri Eski Yugoslavya topraklarında uygulanan bu etnik politikayı anlatıyor. Bağımsız Makedonya'da, Yeni Anayasa ile ilgili yasal koşullar oluşturuldu. Arnavut etniğini geliştirmek için değildi. Gazeteci John Phillips bu gerçeği notlarında doğruladı (J. Phillips, 2000: 127-129),

- **Dil**

2001 yılına gelindiğinde, ülkedeki resmi dil Anayasa uyarınca sadece Makedonca oldu. Ülkenin topraklarındaki devlet kurumlarında sadece bu dil konuşuldu. Yetkililer, resmi dili tanımayan herkes için vatandaşlığı reddetti. Böylece makedonca'yı tanımayan pek çok Arnavut, Makedonya vatandaşı olmasına rağmen kimlik belgeleri ve pasaportları temin edilemedi. Bu şekilde Makedon makamları için var olmadılar ve kayıt yapamıyorlardı. Arnavut etnik ilköğretimde, Arnavut çocuklar için Makedonca dil zorunlu iken, Arnavut dili Makedon etnik çocuklar için zorunlu değildi. Makedonyalı Arnavutların yaklaşık yüzde 98'i Makedon dilini tanıdı, Makedonlar ise sadece kendi dilleriyle konuştu.

- **Eğitim**

2001 Anayasası Arnavutlara orta öğretime kadar anadil eğitimi verdi. Bu üniversitede sadece Makedonca dili vardı. Böylece, kamu üniversitelerine erişebilmek için, Arnavutlar ve diğer etnik gruplar için olmazsa olmaz koşul Makedon dilini tanımaktı. Aksi takdirde, Kosova, Türk gibi diğer ülkelerdeki üniversitelere katılmak için ülkeyi terk etmek zorunda kaldılar. Ekonomik durumları yoksa, yüksek öğrenimden vazgeçtiler (H. Poulton, 2000: 132). Böylece 1994'te, Kalkandelen'de ilk Arnavur dilinde Üniversite yasadışı olarak kuruldu. Yasadışı yollardan olan Arnavut Üniversitesi 2004 yılına kadar faaliyet gösteriyor. Dersler, bölgedeki Arnavut nüfusu tarafından gönüllü olarak sunulan özel evlerde gerçekleştirildi. Profesörler çoğunlukla Kosova 'daki Priştine Üniversitesi'nden gelirken, profesörün sadece küçük bir kısmı başta Priştine' de eğitim gören Makedonya ' dan Arnavut profesörlerden

oluşuyordu. Öğrenciler Makedonyalı idi. Bu üniversite 2004 yılında Makedonya Parlamentosu tarafından yasallaştırıldı.

1.5. Çok Irklı Nüfusa Sahip Zengin bir Ülke

Kasım 2002'de nüfus sayımı, Avrupa Birliği anketi kapsamında Makedonya'da gerçekleşti. Nüfus sayımının sonuçları, Makedonya 'nın toplam nüfusunun yüzde 64,18'i Makedon Slav, yüzde 25,17'si Arnavut, yüzde 10, 65'i ise diğer altı etnik azınlıktan oluşan(Türkler, romanlar, torbeş , vlllehë, Bulgar ve Sırp) 2 022 547 nüfusa sahip olduğunu gösterdi. Makedonya 'nın çeşitli yazarlar, Makedonya 'daki Arnavut nüfusu için yüzde 25 ile yüzde 30 arasında değişen farklı rakamlar sunuyor. Hugh Pollton, Makedon vatandaşlığından hoşlanmayan birçok Arnavut'un kayıt yaptırmasının imkansızlığı nedeniyle bu sayının %30' da olabileceğini söylüyor. Makedonlar çoğunluğu oluşturuyor ve bunu iddia ediyor .Ülkedeki en büyük ikinci etnik köken, resmi verilerde ilan edilmek üzere %64'ten fazla Makedon nüfusu iken ,%25'in üzerinde olduğunu iddia eden Arnavutlar nüfusu vardır (H. POULTON,2000:183-186). Eğer Paul Garde atıfta bulunursanız, " Balkanlar ve Eski Yugoslavya'da, ulus ve devlet birlikte gitmezlerdi, Makedonya, bu iki kavramın gerçekte hiç uymadığı tipik bir ülkedir. Bu tutarsızlık, ile birleştiğinde Eski Yugoslavya 'dan miras kalan etnik ve hukuki sorunlar, Milli Arnavut Kurtuluş'u ile Makedon etnik köken ağırlıklı devlet arasındaki 2001 etnik krizinin uygun arazisi haline geldi (A.N. Karameti, 2014: 69).

1.5.1. Dini İnanç

Günümüzde bile Makedonya Cumhuriyeti, farklı dini inançlara ait çok ırklı bir nüfustan oluşmaktadır. Glenny'ye göre, Avrupa'nın daha erken ve en karmaşık çok kültürlü bölgesini temsil ediyor (G.Misha, 2007: 157). Ülkenin toplam nüfusunun yaklaşık % 60'ı (Makedonlar, Bulgarlar, Sırlar, Ulahlar, ve çok az Arnavutlar) dini Ortodoks dinine aittir ve nüfusun yaklaşık % 40 'ı İslam dininde(Türkler, torbeş), %2'si Katolik (Arnavutlar ve Makedonlar. Her üç inancın dini kurumları ülkede faaliyet göstermektedir. Dini inançları sayesinde Arnavutlar Makedonlar arasında asimilasyon olmaktan kurtulmuştur.

1.5.2. Makedonya'nın Dilleri

2001 yılına gelindiğinde Makedonca ülkenin resmi diliydi. Ohri Anlaşmasının 15 Kasım 2001 'de Meclis' te kabul edilmesinden bu yana Arnavutça, Arnavutların nüfusun yüzde 20'sinden fazlasını oluşturduğu bölgelerde ikinci resmi dildir. Makedonya'da Türkçe,

Sırpça, Vlach gibi diğer gayri resmi diller konuşulmaktadır. Dil, ülkenin etnik nüfusunun görünür bir unsuru ve ilgili nüfusun toprak üzerindeki hakimiyetidir (Ohrid Anlaşması, 2001).

1.5.3. Makedonya Topraklarında Etnik Nüfus Dağılımı

Ülkedeki en büyük etnik gruplar, yaşadıkları topraklara karşı aynı davranışa sahiptir. Bourviç'e göre, etnik ilişkilerin jeopolitik bir analizi, etnik gruplar arasındaki belirli bir bölgeye hakim olma konusundaki rekabeti vurgulayabilir ve bu da zamanla onu dolduran etnik topluluğun özelliklerini alır. Bu bağlamda, "bir topluluğun iddialarının uzay boyutu, temel amacı bir etnik grup üzerinde bir etnik grup siyasi güç sağlamak olan etnik milliyetçilik bağlamında özellikle önemlidir" (F. Bourvic, A. Sanguin, 2005:141). Daha da vurgulandığı gibi, Makedonlar Büyük İskender'in torunları olduğunu iddia ediyorlar. Onlar kendi topraklarının Selanik'e kadar olduklarını savunuyorlar. Arnavutlar devlet içinde kendi topraklarında yükleme hegemonist bir politika olduğunu da düşünüyorlar.

Arnavutlar da, selefleri tarafından miras kalan topraklarında olduklarını iddia ederken, Yunanlılarla birlikte Balkanların en eski sakinleri olan Liralılar soyuna aitlerdir (G. Castellan,1991: 21). Bugün haksız yere bu bölgenin Makedonya sınırında olduğunu düşünüyorlar. Arnavutlar ayrıca Makedonyalıların devlet topraklarında yayılmacı bir politikaya sahip olduklarını düşünüyorlar, çünkü Arnavut nüfusunun büyümesi ve Makedonya'daki nüfus kompozisyon raporunun değişmesi konusunda endişeleniyorlar. Ülkenin başkenti Üsküp'te yaklaşık 200.000 Arnavut yaşıyor. Üsküp aslında demokratik olarak bölünmüş bir şehirdir. Vardar Nehri etnik bölünme sembolü haline gelmiştir; kentin bir tarafında Makedon etnik nüfusun, diğer tarafında Arnavut etnik nüfusu odaklanmıştır. Üsküp'ün Arnavut kısmı kentin eski kısmıdır. Üsküp Kalesi, taş köprü, camiler ve 500 yıllık hamam, eski Pazar vardır. Makedon etnik kökeninin yaşadığı şehrin bir bölümünde, çağdaş altyapıya sahip modern bir şehre yatırım yapıldığı yeni ve gelişmiş mahalleler bulunur. Nüfusun etnik kökenlere göre dağılımı, nüfusun dini inançlara göre bölünmesiyle de ayrılmaktadır. Bir caminin varlığı, Arnavut çoğunluğunun yaşadığı bir mahalle veya köy olduğunu açıkça gösterirken, bir Ortodoks kilisesinin varlığı, o bölgenin esas olarak Makedonlar tarafından yaşadığını açıkça göstermektedir. Ama Makedonya'da kiliselerin ve camilerin bir arada bulunduğu birbirine çok yakın köyler ve şehirler, mahalleler vardır.

1.6. '2001 Krizinin Arifesinde Etnik İlişkiler'

Makedonya'da, en büyük etnik gruplar hala birbirlerine karşı bir farklı ruhu içinde yaşıyorlar. Örneğin, Arnavutlar ve Makedonlar arasındaki evlilikler nadir görülen bir gerçektir, bazı yabancı yazarlar ise sadece varolmayan olarak (Arnavutlar) adlandırırılar (N. Gaber, Poulton Hugh ve Taji-farouki Suha, 1997:250). Böylece Glenny, Makedonya'nın ön hassasiyetindeki etnik ilişkilerin durumunu şöyle anlatıyor: "Sıradan Makedonlar Arnavut komşularını daha büyük bir Arnavutluk planlayan olarak görüyorlar. Arnavutlar, Makedonları arnavut kültürünü bastırmaya çalıştıklarını düşünüyorlar (M. Glenny, 1999: 2004). Aynı şekilde, diğer araştırmacılar "Makedonlar Arnavutların birkaç şehirde çoğunluk olacak korkuları vardır. Buna karşılık, Arnavut nüfusu yetkililere karşı sürekli güvensizlik hissediyor. Mehmete göre, Makedonya'daki etnik ilişkileri, devlete rapor halinde gençlik zihniyetini analiz ederek anlatıyor. " Makedonya aynı alanı paylaşan birkaç nesil genci büyüttü, Ancak her biri zamanla milliyetçilik duygularıyla beslendi ve düşman oldular; aynı devlet kurumlarının bakımı altındaydılar, ancak onlarla aynı muameleye sahip değildiler. "Makedonya'da 2001 yılında etnik ilişkiler, ülke ekonomisini geliştirememeleri, yüksek işsizlikleri azaltmaları ve büyük geçiş dönemi yolsuzluğuna giden yolu kesmeleri için gerekçeler bulan ülke politikacıları tarafından beslendi. Makedonya'da değiştirilen hükümet, "kendi alanında tartışmasız uzmanları olan Arnavut, Bakanlar olmuştur, ama Arnavut oldukları için kimse onlara inanmadı, hükümet etkin olduğunu seçmenler için bir şey yapmak istediler (K. Mehmeti, 2007: 68). Ancak bu Bakanlar, tek başına bir devlet İdaresi (Makedonlar) tarafından çevriliydi. Bu nedenle Arnavut Bakanlar çok kolay devlet tarafından kontrol edilebiliyorlardı. Parlamentodaki Arnavut milletvekilleri, sonunda kendi rızası olmadan kabul ettikleri Arnavut yasaları bile sürekli olarak hükümet tarafından reddedilmiş olarak kabul edildi. Böylece Arnavut-Makedon çatışması, Makedonya'nın bağımsızlığını ilan ettiği, Arnavutların katılımı olmadan bağımsızlık referandumunu yaptığı ve Arnavut rızası olmadan anayasayı kabul ettiği gün kök salmıştır. Makedonyadaki Arnavutlar, Kosovadaki Arnavutlar özgürlüklerini kazandıktan sonra hemen sonra onlarda vatandaşlık haklarını kazandılar. Mehmeti'ye göre, Makedonya toplumuna, tüm Arnavut vatandaşların katılmaktan sorumlu olduğu 2001 isyanı, Makedonya'nın Arnavutların en büyük tarihi "ilk ayaklanmanın işareti" ni temsil ediyor (K. Mehmeti, 2007: 14). Ona göre, her şey 1981'de başladı. Dolayısıyla, durumlarının bu kadar geç olduğunun farkında olan Makedonyalı Arnavutlar, eski Yugoslavya'nın "sakin Arnavutları"olarak düşünülebilir. 1990 yılında, Federasyon parçalanmaya başladığında, Priştine artık Yugoslavya boyunca Arnavutlar için bir kalkan olamazdı. Bu koşullar altında, Priştine Makedonya'daki Arnavutlara siyasi olarak organize

olma yetkisi verdi. 2001 yılına gelindiğinde, Arnavut partileri birlikten yoksun kaldı. Seçmenlerin kaygılarını çözmek için uyum sağlamadılar. Bu nedenle Makedonya'daki Arnavutlar, halk inisiyatifi, barış içinde, kendileri için daha fazla hak çağrısında bulundular. Buna rağmen, tezahürler genellikle Makedon polisinin (2001'den önce neredeyse tamamen Makedonyalılardan oluşan) şiddetiyle karşı karşıya kalmıştır.

1.6.1. Balkan Güvenliği İçin Kırılgan Kararlılık ve Ortak Risk

1999'dan beri Susan Sontag, Noel Malcolm, Gabriel Partos, Janusz Bugajski vb. onlar, Makedonya'nın kırılgan istikrarına, Kosova 'daki savaş durumunun devam etmesine yol açacak büyük risk hakkında yazıyorlar. Onlara göre, bu savaşı mümkün olan en kısa sürede bitirmek zorundaydı. Öte yandan Batı siyaseti, Kosova'nın bağımsızlığı fikrinden korkarak Makedon Arnavutları uyandırabileceğinden korkuyordu. Kosova'ya katılmak ve devletin toprağını bölmek isteyeceklerini düşündüler. Ama tarihçi Malcolm başka bir analiz önermektedir; ona göre, " böyle bir açıklama çoğunu ikna etmeyecek. Makedonyalı Arnavut politikacılar asla böyle bir bölünme istemediler, çünkü bu şekilde 200.000 Arnavutun yaşadığı başkent Üsküp'ü kaybedeceklerdi (N. Malcolm, 1999: 95-96). Henry Kissinger böylece Makedonya'nın 1999 durumunu analiz ederken: "Kosova' nın bağımsızlığa doğru hareketiyle, nüfusunun üçte biri Arnavut olan Makedonya üzerindeki baskılar artacak. Neden onlara Sırbistan'daki kardeşleriyle aynı kendi kaderini tayin hakkını vermiyorsun? Ve tüm bunlar, Bulgaristan 'ın Makedonya nüfusunun üçte birini oluşturan yurttaşlarına yönelik iddiaları gündeme getireceği ve Yunanistan' ın adını bile reddettiği bir devleti azaltma, hatta ortadan kaldırma şansı gördüğü çatışmayı genişletmeyi tehlikeye atacaktır" (H. Kissinger, 1999: 231-232). Yukarıda gördüğümüz gibi, Makedonya Güneydoğu Avrupa'daki iki ana hattın kavşağında yer alıyor. Makedonya öyle bir durumdadır ki Rusya-Sırbistan-Yunanistan eksenini ile Ortodoks, Türkiye-Arnavutluk-Bosna eksenini ile İslam arasında kalmıştır. Rusya, Makedonya tarafından Karadeniz'den Adriyatik'e çıkmak ve Balkanlar'daki etkisini genişletmek için kilit bir nokta olarak görülüyor (R. Poincaré, 2006: 158). Rusya etkisi altında olan Bulgaristan, bu etkiyi Romenler, Güney Slavlar, Arnavutlar ve Yunanlıların yaşadığı topraklarda bile genişletmeyi amaçlamıştır. Bu ülkelerin Ortodoks Kilisesi'ni kullanarak başarmaya çalıştığı şey buydu. Öte yandan, Türkiye Müslüman bir ülkedir. Nüfusun çoğunluğuyla dini yakınlık nedeniyle bilinen bir Arnavut müttefikidir. Balkanlar'da yaşayan Arnavutların yaklaşık yüzde 80'i İslam dinine mensuptur. 2001 yılında, Amerika Birleşik Devletleri, Kosova'daki savaş davasında Arnavutların bir dost Devleti olduklarına

dair kanıtlar sunmuştu. Bu bağlamda, John Phillips'e göre, “Makedonya'daki iç savaş, muhtemelen müttefiki Türkiye tarafından desteklenen Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Arnavutluğ'u içerebilecek toprakların yararına çok daha geniş bir savaş başlatabilir”. (“Civil war in Macedonia could ignite a much wider war involving a scramble for territory between Bulgaria, Greece, Serbia and Albania possibly supported by its ally, Turkey.”) Phillips, tarihçi Richard Crampton 'un sözlerinde, “Makedonya' da yaşanan bir çatışmanın Balkanlar'daki güç dengesinde temel bir değişikliğe neden olabileceği kaydedildi. Onun teorisine göre, çatışmaya Türk müdahalesi durumunda, Süveyş ve Karadeniz kanalına yaklaşımı ile tüm Doğu Akdeniz Göleti, kaos tarafından tehdit edilecektir. NATO'nun uyumu Yunan-Türk anlaşmazlıkları yüzünden tehlikeye atılacak ve en kötü ihtimalle dünya barışı tehdit edilebilecektir” dedi (J. Phillips, 2004: 16-17).

1.6.2. 2001 Etnik Krizin Sosyoekonomik Koşulları

2000 yılının başında Makedonya, yaklaşık on yıl süren Yugoslav sosyalizminden çıktı, ancak yine de Federasyon içindeki komünist geçmişinden miras kalan zor bir sosyoekonomik geçiş durumuna dönüştü. Yugoslavya liberal ve kapitalist sosyalist bir devlettir, devlet kontrolündeydi. Makedonya'da, devlete ait şirketlerin büyük bir kısmı hala çalıştı, yavaş yavaş şirketler özelleştirildi. İşsizlik yüzde 40 oldu. Makedon etnik köken nüfusunun yaklaşık yüzde 90'ı devlet kurumları ve şirketlerinde istihdam edildi. Bu öncelik, eski sosyalist Yugoslavya döneminden beri Makedonlara verildi (N. Petrov, 2003: 38).

Arnavut etnik nüfusu ,devlet kurumlarında sadece % 4,39 düzeyde mevcuttu idi. Arnavut nüfusu sadece küçük özel iş ve göç gelirleri ile yaşadı. Arnavutların küçük mağazaları, barları, restoranları ve küçük özel hizmet firmaları vardı. Bu yatırımlar ağırlıklı göç parası (Makedonyada iş imkanı çok az olduğundan evin erkekleri yurtdışına çalışmaya giderlerdi) ile yapılmıştır. Arnavut ailelerin bir kısmı Batı ya da ABD, Avrupa ' da bir gelir kazandı ve küçük bir işletme açmak için geri dönerlerdi. Başka bir insan topluluğu ise orada kalırlardı ve ara sıra ailelerine yardım gönderirlerdi. Makedonya'da çok ırklı toplumdaki bu dengesiz durum, Arnavut etnik kökeninin devletle arasında hoşnutsuz bir durum yarattı. Arnavutlar ülke içinde devlet sektörü ne iş; ne ekonomik yardım ne de emekli maaşı kazandığından, ülke dışına çalışmaya gitmekteydiler. Arnavutlar Makedonyaya böyle bakıyorlardı, sosyalist Yugoslavya'dan ve Makedonya'nın bağımsızlığından sonra bile, devlet kurumlarında istihdam, günde sekiz saat iş, çok iyi zaman ödemeleri, ücretsiz tatil, sağlık sigortası, çok rahatlatma koşulları altında ev kredileri gibi devletten yararlandılar. 2001 yılındaki ciddi ekonomik durum, hükümetlerin yolsuzluğu da eklendi. O dönemde iktidar partilerinin

koalisyon hükümetini de içeren yolsuzlukla ilgili şiddetli siyasi tartışmalar yaşandı. Glenny, Makedonya'nın istikrarsızlaşmasının başlıca sebebinin vatandaşlar için bir devlet oluşturmamakta olduğu sonucuna varıyor. Makedonya, Balkanlar'daki en büyük siyasi başarısızlığın ulusal konuda değil, sosyal ve ekonomik düzeyde olduğunu açıkça ifade ediyor (M. Glenny, 2004).

1.6.3. Siyaset ve Milliyetçilik

"Son on yıldır, bağımsızlıktan bu yana, Makedonlar Arnavutlarla ortak bir devlet isteyip istemediklerini ve eğer öyleyse, hangi devlet olacağını anlayamadılar. Tüm enerjilerini Makedonlar olarak tanınmak için harcadılar. Bugün bile bir sivil toplum ya da bir Makedonya istiyorlarsa devletlerinin bölünmesini isteyip istemediklerinde hala net değiller." (Gligorov, 2003: 73). Yugoslavya döneminde, Kasım 1968'de Kosova'da Arnavutlar, Cumhuriyetin statüsünü arayan gösterilerde, Makedonyalı Arnavutlar da, Kosova'ya katılmayı talep ettiler. Makedonyalılar bu hareketi istedikleri devlet hakkındaki fikirlerini açıklığa kavuşturmadı, Ancak, böyle bir Cumhuriyetin kurulmasına izin verirlerse, Makedonya'nın geri kalan kısmının Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan arasındaki toprak bölünmelerinin avına dönüşeceği korkularını dile getirdi (J. Phillips, 2004:45). Makedonya 'nın 2001 yılına kadar izlediği politika, ideolojiden çok etnik milliyetçiliğe dayanıyordu. Ve gerçekten de, bazı yazarların iddia ettiği gibi, "bağımsızlıktan bu yana, 1991'de ve çoğulculuğun açılmasından bu yana, Makedonya'daki siyasi sahne etnik kökenlidir. Hiçbir parti kendisini çok ırklı olarak göstermez" (F. Bourvic, 2005: 146). Bu bölgedeki milliyetçilik ve ulusal kimlik kırılğan temeller üzerine yükseltilmiştir. Bu nedenle, Makedonya'daki çoğulcu devlet politikası için fikirler, ülkenin toprak Birliği için çok önemli olmasına rağmen, devletin çok ırklı kompozisyonunu karşılayamayacak kadar kırılğan gerekçelerle inşa edildi.

Glenny böylece Makedonya'nın ekonomik-sosyal durumu, siyasi milliyetçiliği yorumlar: "Bu etkili sponsorların çabalarıyla Vodno dağına Haçı diktiler. Üsküp'ün Doğu ve Batı yarılarını birbirine bağlayan ana yol köprüsünün onarımlarının ilerlemesiyle tezat oluşturuyor. Bu sponsorların çabalarıyla Vodno'daki Haç'a yatırdıkları yatırımlar, Üsküp'ün Doğu ve Batı kesimini birbirine bağlayan köprü üzerindeki ana yolda onarımların gelişmesiyle ters yöndedir. Köprü Avrupa Balkan kültürünün yansıması değildir. Georgievski ve meslektaşları, Balkanlar ' ın bu bölümünde hiç var olmayan vatanseverlik ve dini bir tutkunun başlıca eylemlerinin, ülkeyi acı çeken ekonomi politikaları için yeterli tazminat olacağına gerçekten inanıyorlardı. Muzaffer haçın, Müslüman olan (Romanlar, Türkler, ama hepsinden önemlisi Arnavutlar) Üsküp sakinlerinin yaklaşık yüzde 15'ine ciddi suçlara neden

olabileceği, tabii ki hakaret tamamen kasıtlıdır (M. Glenny, Elections in Macedonia, 17.09.2002). Eski Makedonya Başbakanı Ljubco Georgievski 21 Şubat 2009 'da verdiği röportajda, "Makedonya' nın Arnavutların giderek artan talepleri nedeniyle tehlike altında olduğunu" söyledi. Aslında, Arnavut nüfusunun büyüyeceğini, Makedonya'da çoğunluk oluşturacağını ve devlet bölünmesi hipotezi üzerine Arnavutların daha fazla toprak alabileceğini düşünüyor.

1.6.3.1. “Büyük Arnavutluk” Korkusu ve Makedonya’nın Krizi

Arnavut politika yapıcılarına göre, bu “büyük Arnavutluk” fikri Sırbistan'dan kaynaklanıyor. Arnavutların eski Yugoslavya’da kontrol altında yaşamalarını sağlamak için bir mazeret olarak hizmet etti, Kompozisyonunda Yugoslav olmayan tek ülke olan, aslında bu fikir başlangıçta yurtdışında ve daha sonra (Nisan 2001) Arnavutluk'ta bile belirlenmiş gruplar tarafından zaman zaman benimsendi (P. MILO, 2009: 365-367). Makedonya'daki kriz, gelişimi boyunca Kosova' dan ithal ettiği bir kriz olarak nitelendirildi. 2000'in başlarında Makedon devleti kırılganlığından korkuyordu. Devlet yapıları, herhangi bir iç hareketin, insan hakları için bile olsa, diğer yandan bazı milliyetçi çevrelerin istediği, ancak toprak iddialarına göre Makedon devletinin bölünmesine yol açabileceğine inanıyordu. Makedon Bilimler Akademisi, bu şartı, Makedonya'nın bölünmesini ve Arnavutluk ile toprak değiş tokuşlarını önerdiği bir açıklama ile kriz döneminde sundu. Bu açıklama uluslararası toplum ve Arnavut devleti tarafından derhal kınandı. 2001 krizinin başında Makedonya tarafından gündeme getirilen bu alarm, bir devlet için saçma olarak değerlendiriliyor ve şu soru ortaya çıkıyor:

1.7. Uluslararası Basın

1 Ocak ve 31 Ağustos arasında aşağıda adı geçen dünya basını gösterilmiş sayıda haber üretti:

- Reuters haber ajansından 3 346 yazı;
- AFP haber ajansından 5 059 yazı;
- Le Monde gazetesinden 173 makale;
- Libération gazetesinden 156 makale ;
- The New York Times gazetesinden 287 makale;
- The Washington Post gazetesinden 202 makale .
- Toplam haber sayısı 9223 yazı. (A.N. Karameti, 2014:122)

İKİNCİ BÖLÜM

İDEOLOJİ VE SÖYLEM

2.1. İdeoloji Nedir?

Dünya üzerinde insanların bir arada oldukları toplum, halk, millet gibi yapıların ideolojik temelini oluşturmada önemli bir paya sahip olan dil incelenmesi gereken önemli alanlardan biridir. Çalışmanın bu kısmında “ideoloji” kavramını inceleyeceğiz. Makedonya’da gerçekleşen Makedonlar ve Arnavutlar arasındaki savaşı incelerken özellikle ideolojinin ne kadar etkili olduğunu görmek adına bu kısmı ele alacağız. İç savaş ortamında bu ideolojik farklılığı gazeteler üzerinden ele almak oldukça açık bir göstere ortaya koyacaktır. Her iki tarafın birbirleri için söyledikleri genel bakışta mensup oldukları milletin taraflılığı ve özelinde ise gazetelerin kendi içlerinde sergilediği ideolojik yönü göstermektedir. Bu çalışmada incelenen haberlerin Makedon ve Arnavut temsilcileri ideolojik olarak incelenip, bunların nasıl oluşturulduğu, hangi söylemler üzerinde durulduğu hakkında bilgi vermektedir. Bunların inceleneceği iki farklı gazete olacaktır. Bu gazeteler biri Makedon gazetesi ve diğeri de Arnavut gazetesi olmak üzere iç savaş taraflarından birer gazete olarak belirlenmiştir. Bu şekilde toplumun ideolojik olarak nasıl beslendiği ve kendi taraftarlarına haberleri nasıl aktardığı, dış kamuoyuna savaşı nasıl bir izlenim ile sunduğu da ortaya çıkacaktır. İdeolojik açıdan kendi hakimiyetini üretmek isteyen taraflar gazeteler üzerinden de bu savaşı sürdürmek isteyerek kitlelere kendilerini anlatma ihtiyacı duyar. Gazete haberleri ile birlikte birliktelik dürtüsünü de devreye sokarak ideolojik kalkınmayı toplumun “dil” kaynağı ile görmektedir. Bu açıdan “ideoloji” gerek savaş dönemleri gerekse barış dönemlerinde yani her devrin ilacı niteliğindedir.

Geçmişten bu yana ideoloji konusu birçok farklı disipline girmiş ve farklı tartışmalara sebep olmuştur. İlk olarak ideoloji sözcüğünü kullanan düşünür Fransız Destutt de Tracy olmuştur. 18. Yüzyıl sonlarında kullanılmaya başlanan ideoloji sözcüğü Tracy tarafından metafiziğe karşı olarak tanımlanmıştır (Çelik, 2005: 28). Sonraları ise farklı disiplinlerin de ideoloji kavramını ele almasıyla yeniden tanımlanma sürecine girmiştir. Örnek olarak, klasik görüşlere göre ideoloji, olaylardan oluşma ve toplulukların düşünce ve davranışları üzerinde etkisi olan farklı kaynaklardan etkilenen inanç sistemi olarak görülmektedir. Bu görüşe göre bir başka açıdan değerlendirilmesi ise siyasal açıdandır. Bu değerlendirmeye göre yönetilen gruplar arasında yaygın bir biçimde görülen, bir yöne doğru ilerlemekte lakin sınırlı ve belirsiz görüş kümeleridir (Mardin, 1969: 8-16). Görüldüğü üzere en genel tanımlamalar ile bakıldığında ideoloji, temelini “düşünce” ve “inanç” oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra ise,

bazıları ideolojiyi sosyal bir davranış biçimi veya siyasal hayatı yönlendiren genel bir düşünce sistemi olarak görmektedir. Öte yandan bazıları ise ideolojiyi belirli bir gurubun veya belirli bir amacın istediği doğrultuda hizmet etmek üzere oluşturulduğunu düşünmektedir (Özdemir, 2012: 156). Bu görüşlerin yanında bazı düşünürler ise herhangi bir düşünce sistemi için “ideoloji” diyebilmenin kitlelerin de bu düşünce sistemine uygun hareket etmesi veya bu şekilde düşünmesi gerekmektedir. Yoksa her düşünce ideoloji olarak algılanabilir. Bulunduğu güven ortamından gerek iş bulmak için gerekse farklı sebeplerden dolayı yeni bir şehre özellikle yaşadığı yere oranla daha büyük bir şehre giden kişi veya kişiler için ideoloji, güven meselesi, aidiyet hissi ve yeni bir grup oluşturma kimliğini kazandırabilen modern bir davettir (Türk, 2003: 108). Bu bakış açısına göre, diğer görüşlere göre ideoloji hakkında daha fazla beklenti içermektedir. Ayrıca şehirlerdeki ideolojik olarak bir araya gelen grup ve cemaatleri de işaret etmektedir. Ayrıca bir başka şekilde yorumlamak gerekirse, küreselleşen dünya sonucunda yalnızlı hissi oluşan bireylerde bir gruba aidiyet hissederek ideolojik anlamda da birliktelik sağlama hissi olarak düşünülebilir.

İdeoloji hakkında birçok düşünür farklı yaklaşımlar söylemiştir. Bunlardan biri de Karl Marks'tır. Marks, ideolojiyi gerçeğin bir kısmını, insanın zayıflığını, acı, ölüm, güçsüzlük gibi unsurlar içinde taşır. Bu sebeple yorumlanmış, aktarılmış gerçekle beraber bağlantısı olduğundan buna geri dönebilir, insanlara veya topluluklara kurallar ve sınırlamalar getirebilir. İdeoloji bir bakıma kişiye dünyayı görmesi gereken pencereyi çizer ve aynı zamanda yaşa tarzını çizer. Diğer taraftan ise ideoloji egemen güçlerin kendilerini haklı göstermesi için kullanılan da bir araçtır. İdeolojiye bir dünya görüşü denebilir ve aynı zamanda dünya görüşünü de temsil eder denebilir (Lefebvre, 1964: 96). Karl Marks, egemen sınıf açısından yorumlayarak ideolojinin egemen sınıfın kontrolünde olduğunu egemen sınıfın çıkarı ile beraber egemen sınıfın düşüncesi ile birlikte var olduğunu söyler. Bu iki unsurun birbiri ile bağlı olduğunu ve ayrılmaz bir bütün olduğunu belirtmektedir. Bütün bunların ekseninde Marks'ın dediği en temel şey egemen sınıfın çıkarı ideolojinin oluşmasında yer almasıyla birlikte ideoloji de o sınıfın çıkarlarını hizmet etmektedir. Marks'a göre, insanların inanç, bilgi, davranış gibi durumlarda ekonomik ilişkinin etkili olduğunu ve ideolojiyi insanları aldatmak için kullanılan bir fikir sistemi olduğuna aynı zamanda da sınıfların çıkarlarına hizmet etmekte kullanılan bir gizemleştirme aracı olarak düşünmektedir (Gee, 2008: 28; Marks ve Engels, 199: 42). Düşüncelerinden anlaşılacağı üzere Karl Marks, toplum üzerindeki ideolojik oluşumu egemenlerin inşa ettiği bir yapı olarak görmektedir. Aynı zamanda ideoloji kavramını eleştiren bir bakış açısı ile değerlendirmektedir (Özdemir, 2012: 157).

İdeoloji kavramını Marks'ın dışında da egemenlerin çıkarı olarak değerlendiren bir diğer düşünür ise Louis Althusser'dir. Althusser ideolojiyi bir temsil sistemi olarak ele alır. Bu sistemi temsil olarak ele alırken kişilerin yaşadıkları dünya ile kurdukları ilişkiyi kendilerinin yaşadığı olaylardan etkilenerek değerlendirmektedir. Bu bağlamda ideolojinin karmaşıklık ile temsil olması, yalnız bilinç düzeyindeki dizaynı olarak değil, diğer taraftan da imgeleri, mitleri, fikirleri, kavramları, bilinçdışı tasarlanmış olarak ve aynı zamanda öznenin alımlayışına bağlı yapılarak bir bütün kurması da denebilir (Usur, 1997: 47-48). Bu şekilde insanlar toplum içindeki yaşadıkları her türlü deneyim sonucunda bütün bunları değerlendirerek ideoloji hakkında bir fikir sahibi olup sonrasında ise bir sonuca varabileceklerdir. Bu nedenle ideolojinin yapısının temellerini anlamak isteyen herhangi bir kişinin gündelik yaşama ve yaşamın içindeki öznenin konumlanış biçimine bakması yeterli olacaktır. Althusser'e göre ideoloji, toplum içindeki yer alan pratikler ile iç içedir ve aynı zamanda toplumsal varoluşun bütün hallerinde yer almıştır. Althusser, kitle iletişim araçlarına dikkat çekerek ideolojinin etkili bir şekilde aktarıldığını belirtir. Kitle iletişim araçları sayesinde milyonlara herhangi bir enformasyon veya düşünce iletilebilmektedir. Bu nedenle etkili bir silah denebilir ideolojiyi insanlara enjekte etmekte. Louis Althusser bu sebeple ideolojiyi siyasal bilim dışında iletişim bilimi olarak da önemli görmektedir. Kitle iletişim araçlarının olduğu yerde halka iletilen bir haber medya aracılığı ile iletilmektedir.

Burada da medyanın olduğu yerde veya haberin olduğu yerde medya vardır denebilir. Öte yandan şüphesiz haber de bir bilgi kaynağıdır. Kitap, eğitim gibi unsurlar ile birlikte haber de insanı bilgi açısından beslediği için bir bilgi kaynağı denebilir. Günümüzde bakıldığında ise haber en önemli bilgi kaynağı olarak yer almaktadır diyebiliriz. Tabii ki haberin birçok farklı bölümleri, çeşitli türleri ve amaçları da vardır. Bazı zamanlarda bilgilendirirken bazı zamanlarda ise eğlendirir. Hangi türde olursa olsun arka planında taşıdığı şey ideolojidir (Fejes, 1994: 258 ve İnal, 1996: 141). Görüleceği üzere herhangi bir haber koşula, amaca bakılmaksızın nasıl bir bilgi iletirse iletin içinde mutlaka ideoloji taşır. Bu açıdan bakıldığında kitle iletişim araçları ile iletilmiş olan her bilgi içinde ideoloji barındırır ve karşısındaki kişi veya kitleye ideoloji aktarımında bulunur. İdeolojiyi incelemek bir diğer şekliyle bilginin anlamının hegemonya olarak nasıl elde tutulduğuna da bakmak demektir (Downey, 2008: 61). Bu araştırmanın ortaya çıkardığı şey ise egemen güçlerin ideoloji ile birlikte inşa ettikleri sistemi üstünlüklerini toplumun her kesime yaymak düşüncesiyle hareket ederler. İdeolojilerini hegemonya ile baskın hale getirmek isterler çünkü, toplumun bu durumu kabullenmesini ve doğal olarak algılamasını sağlamak isterler. Egemen gücün hükmettiği toplumlarda insanlar bu gücün istediği doğrultuda hareket ederler veya bu hareketi

gerçekleştirirken dahi farkında olmazlar. Aynı zamanda düzeni değiştirebilecekleri hakkında dahi farkındalık sahibi olmazlar. Van Dijk da ideoloji olgusunu sadece saf bir fikirler sistemi olarak ele almaz. O da ideolojiyi bir çerçeve oluşturulması sonucu grupları organize etmek ile birlikte, gözetleme ve kontrol etme durumudur (Blommaert, 2005: 161-2). Genel olarak bakıldığında ideoloji için toplum içindeki grupların hareketlerini, düşünce ve hatta davranışlarını dahi kontrol etmede etkilidir.

İdeoloji hakkında farklı görüşler ortaya atan bir diğer düşünür ise Stuart Hall. İdeolojiyi bir temsil sistemini kapsayan zihinsel bir çerçeve olarak görmektedir. Bu çerçevede yer alan unsurlar ise diller, kavramlar, kategoriler ve düşünce hayalleridir. Hall'e göre, birbirinden farklı olan sosyal gruplar dünyayı ve toplumu alımlarken bu çerçeveleri kullanarak işleyiş biçimini anlamlandırmaya çalışır (Hall, 1980: 25). Görüldüğü üzere, Stuart Hall ideolojik yapıyı çözümlerken birey ve toplum fark etmeksizin en etkili durumun kullanılan dilsel kalıpların olduğunu söylemektedir. Bu sebeple Hall, ideolojik bakışın anlam kazanması için bunu dil ile aktarması gerektiğini düşünmektedir. İdeolojik kodları tarihsel bağlamda değerlendirmek için en önemli yöntem dilin kullanımına bakmaktan geçmektedir. Çalışmada da yapılacak incelemede "dil, ideoloji ve söylem" bakışı ile bakıp, bir iç savaş esnasından tarafların haberlerde nasıl bir dil ve altyapısında nasıl bir görüş olduğunu daha iyi ortaya çıkarabileceğiz. Savaş gibi bir kaos ortamında dahi dilin aracılığı ile verilen bir hegemonya mücadelesi akaklık olmadan da yapılmaktadır. Bu yazım alanında verilen savaşta ise taraflar dilin kullanımıyla söylemler üzerinden mücadelesini sürdürmüştür. Yani taraflar düşüncelerini ve ideolojisini aktarırken dil en önemli etkenleri olmuştur.

İdeolojik bir bakış açısı dil ve imgelerle birlikte dönüştürülüp kendi görüşünü topluma yansıtmak için el verişlidir. Bu nedenle öylem çözümlenmesi yapılarak bu görüşlerin ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. İdeolojinin inşa edilmesi ve ardından söylem ile aktarılma sürecinin en temel etkenlerinden biri de dildir (Özdemir, 2012: 159). Dil, çok farklı alanlara nüfuz eden bir kavramdır. Söylem çözümlenmesi, dilbilim, göstergebilim gibi birçok alanın içinde yer alan ve farklı tarafları ile bir araştırmaya yön veren önemli bir kavramdır. Farklı disiplinlerin içinde yer alan dil, zaman zaman farklı disiplinleri bir araya getirmede etkin bir rol oynamış, önemli yol kat edilmesinde etkili bir faktör olmuştur. Dil kavramına çalışmaya etki eden yönüyle göz atmak değerlendirme sürecinde farklı bir etkiye de neden olarak çalışmanın önemini de arttıracaktır.

2.1.1. Dil nedir?

Dil, iletişim araçları içerisinde en etkili ve önemli yapıya sahip olanlar arasında başlarda yer almaktadır. İletişim, dünyayı anlamak için önemlidir aynı zamanda algılamak için de aynı öneme sahiptir. İnsanın kendisini ifade edebilmesi veya başkasını anlaması doğal olarak iletişim ile gerçekleşmektedir. Öte yandan bu durumda ise en önemlisi “dil”dir. Anlamlandırma ve anlama ihtiyacı duyan insan en etkili dil ile yapmaktadır. Bu sebeple insanların ruhsal dışa vurumu da denebilir. Diğer bir deyişle yaşanan olaylara insanlara anlam yüklemek ve onu bir başkası ile paylaşmaktır (Kılıç, 2002: 16).

Genel olarak bakıldığında insanlar bireyler kendilerini ve geriye kalan diğer insanları yorumladıktan sonra akıllarında oluşturdukları düşünceler “dil” aracılığı ve kurallarıyla anlamlı yapılara dönüştürülerek, mevcut olan düşünce veya fikirleri kendilerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bütün bunlara bakıldığında dil her toplumda farklı unsurlar ve etkiler gösterebilir. Dilin her toplumda ayrı bir sistemi vardır ve toplum arasında iletişimi bu kodlar ile gerçekleştirmektedir. İnsan, dil aracılığı ile yaşadıklarını, gördüklerini yani dış dünyayı algılayıp, onu sistemli bir şekilde anlamlandırarak bütün bunların gerçekleşmesinden sonra ise iletişim kurma aşaması sonuçlanmaktadır. Yani dil dediğimiz bir süreçten de ibaret denebilir ve iletişim kurmada en önemli unsurdur. Anlaşılacağı üzere dil, bireylerin anlamlandırma yaptığı, muhakeme yaptığı ve bilgilerini diğer insanlara aktardığı bir kanaldır (Harris ve Taylor, 2002: 102).

İnsanlar, düşüncelerini ve düşünce yapılarını kullandıkları dil ile iletmektedir. Bu nedenle bir kişi veya topluluk hakkında bilgi edinmek için en etkili yöntem kişi veya kişilerin kullandıkları ifadeler, dil ve söylemler ile anlaşılabilir. Dil, insanların hayatı bakışını şekillendiren veya sınırlandıran bir penceredir denebilir. Diğer bir deyişle konuşan kişi söyledikleri yani dili de aracı olarak kendi bakış açısını, ideolojisini karşısındaki kişi veya kişilere aktarmaktadır. Dilin burada taşıyıcı yapısı görülmektedir. Bu da şüphesiz dilin insanın en değerli varlığı olduğunu göstermektedir. İnsanların dünyayı algılaması için önemli olan bu sembolik araç, toplumun kendi arasında dayanışması için de önemli bir yetenek haline gelmiştir (J.C. Condon, 2000: 21). Dil bir araç olarak düşünüldüğünde birbirinden farklı birçok alanda kullanılmaktadır. İnsanlar arasında, bir paylaşım aracı oluşturan ve aynı zamanda sosyalleşme, ortak bir yaşam oluşturmada da etkin bir rol oynayan dil, önemini bu alanlarda da göstermektedir. Dilin bu işlevi aracılığı ile de insanlar daha fazla sosyal, birliktelik duyguları artmakta ve daha kolay olmaktadır. Bu sürecin ardından birey kendi düşüncelerini ifade ediyor ve aynı zamanda bir başka kişinin veya kişilerin anlayacağı şekilde dönüştürüyor. Yani, birey dünyayı algıladığı şekilde, tepki verdiği ve düşündüğü şekilde “dil”

sayesinde dünyaya aktararak diğer insanlar ile iletişim kurar ve kendi dünyasını diğer kişilere aktarır. Hatta kendi düşüncesini aktaran birey dil aracılığı ile gerçekleştirdiği bu tutumu diğer insanların görüşlerini de etkilemek ve kendi düşüncesi altında da toplamaya başlar. Dil, olanı saf ve temiz bir şekilde diğer insana aktarmaz. Kişinin ideolojisi ile birlikte karşıya geçen kelimeler şekillenir. Kendisi de algıladığı süreçte yalın bir şekilde anlatırla maruz kalmaz. Bütün bunlara karşın dili kullanan birçok kişi dilin bu etkisinin farkında değildir (Wareing, 2004: 25). Genel olarak bakacak olursak bütün insanlar bu durumu bilerek ya da bilmeyerek dilin etkileri çerçevesinde şekillenerek toplumu oluştururlar veya içine dahil olurlar. Öte yandan dil sadece iletişime geçilen bir araç değil veya paylaşım yapmaları, bir araya gelmeleri için bir unsur değil. Aynı zamanda dışarıdaki dünyayı anlamlandırıp, sonrasında bu anlamı yorumlayarak başkasına da ilettiği bir araçtır. Her toplumda farklı kodlar şeklinde görülen dil, aynı zamanda dünyayı da bir araya getiren, evrendeki iletişim düzenini de sağlayan bir araçtır. Dil kişilerin veya toplumların ideolojisini de üretmede etkili olduğu için toplumların birbirinden farklı olmasına rağmen aynı zamanda bu farklılıklar içinde biri veya birkaçının evrenin üzerinde hakim olması da muhtemeldir. Bu da haliyle dil aracılığı ile bir “hegemonya” oluşturmak ve diğerlerine karşın üstünlük kurarken dilin ideolojisini kullanmaktır (Özdemir, 2012: 161).

2.1.2. Söylem Nedir?

Söylemin en temel anlamı yapıldığı zaman, söylemin basit olarak kullanılan bir dil ve dil pratiği olduğu ortaya çıkmaktadır. Dil kullanımı ise sadece dil bilimin geleneksel öğeleri ile sınırlı tutulamaz. Söylem, sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik alanlar gibi sosyal hayatın diğer yönleriye de ilişkisi vardır. Bu nedenle söylem: bir dil pratiğidir; ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, müzakere, beyan tarzı, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin genişçe bir süreçtir (Sözen, 1999: 20).

Yani, söylem dil aracılığıyla bir kişi veya grubun düşüncelerini, ideolojik yapılarını, sosya ve siyasal bakış açılarını göstermeleri sonucunda ortaya çıkan ifade şeklidir. Bu sebeble, söylemler nesnel ve tarafsız ifade şekilleri değildir; zıttına içinde öznellik ve yorum içeren dilsel kullanım şekilleridir. Başka bir anlatım da ise söylem, bir dilsel eylemde bulunma biçimidir. Söylem, tek bir konuşmacı tarafından kullanılan dille sınırlı değildir, aynı zamanda iki kişi arasındaki devam eden iletişimi, dil kurallarını ve gelenekleri de kapsar (Hartley, 2002: 73). Bir kişi duygu ve düşüncelerini kendi zihninde oluştururken, hem bu düşünceleri anlatma gereği duymadıkları zamanlarda, hem de karşılıklı girdiği bir iletişim sayesinde paylaşırken, mutlaka bu sürece öznelliğini de yansıtmakta hatta kendi söylemini

yapmaktadır. Çünkü, bir çok düşünürü göre de, gerçeklikler ideolojik yapılar aracılığı ile ortaya çıkmakta ve söylemler sayesinde inşa edilmektedir.

Ayrıyeten söylem, her birinin sonsuz şekilde birbirine bağlanabildiği kendi kategorileri ve unsurları olan birçok düzeyde yapıyı anlattığı için oldukça karmaşıktır. Söylemin temel bağlam modelleri ve toplumsal tutumlarını ideolojik farklılıklarını en belirgin şekilde gösteren bu tür özelliklerini aramamız gerekir (Özarlan, 2003: 55). Tabiki, her söylem belirli bir bağlam ve sosyal bir ortam içinde ortaya çıkmasından dolayı, bir söylemin anlaşılabilmesi için, söylemi tek başına ele alınması yerine, söylemin metin dışı her türlü ögesini başucunda bulundurması gerekir. Çünkü, söylem ve sosyal yapı arasında diyalektik bir yapı vardır; söylemler sosyal inşa edici olarak ortaya çıkmaktadır. Söylem dünyayı temsil eden bir pratik değil, dünyayı gösteren bir pratiktir (Sözen, 1999: 40). Bu nedenle, söylemleri sadece dilsel bir ifade şekli olarak anlamak yerine, her bir söylemin toplumda nasıl dönüştürücü bir etkiye sahip olabileceğinin farkına varılması gereklidir. Çünkü birçok gerçeğin etkisi sonucunda meydana gelen her söylemin, belirli bir amacı olduğu için, söylemler sadece dilsel pratikler olarak tanımlamak doğru değildir. Yani söylem, dilin dinamik ve dolayımlayıcı boyutudur ve önemi gerçekliği yeniden tanımlayabilmesinde yatmaktadır. Söylem bir anlamın dil pratiği içinde sabitlenmeye çalışılmasıdır ve dil içinde şifrelenmiş ideolojiyi toplumsal ve kurumsal olarak belirtmektedir (Dursun, 2001: 52-56). Bu nedenle, her söylem dil içinde belirlenmiş ve belirli bir bakış tarzını yansıtan, toplumda çeşitli tepkilere sebep olan ve kökten değişimler yaratan ideolojik bir inşa aracı olarakta görülebilir. Tabiki, söylemlerin oluşumunda bu söylemi oluşturan kelime ve ifadelerin, uygun ortam ve bağlama göre seçimi de büyük öneme sahiptir. Çünkü, kullanılan kelime, ifade, deyim, imge vb. gibi dilsel aktarım şekilleriyle oluşturulan söylem sonucunda, amaçlanan anlam belirtilir. Dil sistemi, hem materyalist hem idealist için, hem devrimci hem karşı devrimci için değişmezdir. Ancak bu, karşıt karakterlerin aynı şeyi söylediği anlamına gelmez: dil, farklılaştırılmış söylem süreçlerinin ortak bir temelidir. Dolayısıyla, tüm müzakere süreçleri ideolojik sınıf ilişkilerinden doğar. Dil ve söylem hakkındaki bu görüşler, sınıf mücadelesinin belirleyici rolü olarak görülmelidir (Dursun, 2001: 49).

Dil aracılığı ile ayrışan her söylem de belirli bir amaca hizmet etmekte, bir grubun düşünce yapısını aktaracaktır ve bu niteliği ile de diğer söylemlerden başka temaları öne çıkaracaktır. Özellikle de, yabancı basındaki haber metinlerinin değerlendirileceği bu çalışmada, gazetenin de bulunduğu, bütün medya araçlarının aktardığı her türlü bilgiyi, kendi söylemlerini anlatarak, anlamlandırdığı gerçeği göz önünde bulundurulacaktır. Çünkü, gazete metinleri haberlerini oluştururken sadece var olan gerçekliği aynı olduğu gibi yansıtmaz,

aksine dil aracılığı ile gerçekliği çeşitli kriterler doğrultusundan yeni baştan üreterek aktarır. Bu nedenle, aynı haber, farklı yayın organlarında farklı bir şekilde yer alabilmektedir. Ayrıca, haber metinlerindeki her söylem, taşıdığı ideolojik kodlar aracılığı ile yakın olduğu düşünceyi yansıtmaktadır. Tabii ki, yakın olduğu düşünce ve inanç sistemi yönünde propaganda yapabilmek içinde, haberi ortaya koyan ve yayına hazırlayan kişilerin kullandığı her türlü kelime, imge ve söylem incelikle seçilmektedir. Çünkü, hiçbir işaret masum değildir. Her sözcük bir çıkarı belirtir. Her kelime tartışmalı bir topluluğu vurgular ve her kelime kullanıldığında bir ifade haline gelir (O'Brien, 1997: 76 ve İnal, 1996: 121). Ancak, gazeteci kendine ait dilini bina ederek, kullandığı kelimeler, başlıklar, alt-başlıklar, fotoğraflar... vb. gibi her türlü haber ögesini oluştururken bile, yin de egemen söyleme yardım edecektir. Çünkü, medya kuruluşları, ifade şekillerinde kullandıkları kod ve söylemler aracılığıyla, toplumsal gerçeği yeniden ortaya koymaktadırlar. Bu nedenle, bir anlamda insanların görüşlerini, dünyalarını dönüştüren ve gerçekliğe yön veren söylem kavramının ne kadar öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada da belirlenecek olan haber metinleri, sadece belirli bir bilgiyi mesaj olarak aktarmazlar. Her haberin, içsel ve dışsal bazı faktörler sonucunda şekillenen bir içeriği ve bu tarzda bir amacı bulunmaktadır. Bu nedenle, her haber ideolojik açıdan bir şeyler söylemek ve bunu toplumun çeşitli katmanlarına yaymak amacındadır. İşte, haberlerin söylemek istediği, bu yazılı ya da sözlü düşünce şekillerini, o haberin söylemini belirtir. Bu nedenle, haberi oluşturan her gazeteci, kendi ideolojik yapısının yanı sıra, çalıştığı kurumun ideolojisi, güç-iktidar ilişkisi, ekonomik çıkarları, o sürecin dönemsel koşulları, sıralama çabası... vb. gibi bir çok önemli faktörden etkilenerek, haberinin söylemini ortaya koyar. Bir haber söyleminin oluşumundaki bu süreç de, söylemin içinde birçok açık ya da örtülü anlamı ve ideolojik yapıyı içerdiğini ve bu nedenle, söylemlerin ele alınması sonucunda da farklı düşünce şekilleri ile karşılaşılacağını belirtmektedir. Yani, gazetelerden okunan haberler bağımsız ve nesnel gerçek değildir. Okuyucu ve olay arasındaki herhangi bir arabuluculuk girişiminin değişim ve farklılaşma potansiyeli vardır (Dursun, 2001: 128-129). Görüldüğü gibi, bir haber, görüş ve düşüncelerden bağımsız kabul edilemez, dolayısıyla da nesnel, dengeli ve tarafsız olması da mümkün değildir. Medya kurumları da tanımlanan bu yönelimler doğrultusunda faaliyet göstermektedir. Yani medya kurumları da, haber yapmada görüş ve düşüncelerden faydalanır ve bu da haberin öznel, dengesiz ve taraflı olmasına sebep olur (Hall, 1981: 272-273).

Kitleleri harekete geçiren haber söylemleri hakkında Van Dijk de, önemli düşüncelerini belirtmektedir. Van Dijk'a göre de, muhtemelen başka hiçbir söylem tipi bu

kadar çok insan tarafından aşağı yukarı aynı zamanda paylaşılmaz ve okunmaz. Bundan ötürü haber söyleminin güç potansiyeli devasa olup haberlerin birebir incelenmesinin pek çok konuyu anlamak açısından hayati bir önem taşımaktadır (Küçük, 1999: 370). Van Dijk'in bu görüş de, bir haber söyleminin mutlaka içinde ideolojik bir bakış açısını içereceğini ve tarafsız olamayacağını göstermektedir. Çünkü, haberler, görüş ve düşüncelerden bağımsız değildir, dolayısıyla da bu haberlerin nesnel, dengeli ve tarafsız olması da mümkün olamaz. Haberler görüş ve düşüncelerden bağımsız kabul edilemez. Yani medya kurumları da, haber yapmada görüş ve düşüncelerden etkilenir ve bu da haberin öznel ve taraflı olmasına yol açar. Günümüzde, her geçen gün ideolojik yapının aktarılmasında söylemin taşıdığı önemin farkına varılması sonucunda, iktidar ya da başka bir ifadeyle egemen güç her alanda kullandıkları söylemleri titizlikle ve uzman bir grupla belirtilmektedir. Bu nedenle de, söylem giderek iktidar tarafından belirlenen ve bu amaçla inşa edilen bir nitelik kazanmıştır. Yani, toplumlarda oluşturulan her söylem, toplumu yeniden şekillendirerek, toplum içinde egemen hale gelmektedir. Bu nedenle, ideolojik boyutu olan söylemler, güç ilişkilerine yön vermeye başladığı için, iktidar dilsel kalıplar üzerine odaklaşmaktan çok, söylemler üzerine yoğunlaşarak söylem çözümlemesi yapmaya başlamıştır. Hegemonik güç yani, iktidar sahip oldukları ideolojik yapıları yönünde, söylemsel pratikleri aracılığıyla, her türlü olayı, sosyal, kültürel ve siyasal yapıları, toplum içindeki ilişkileri şekillendirmektedir. Dursun'un da ifade ettiği gibi, medya çalışmaları açısından söylem kavramı, ideoloji ile birlikte ele alındığında, medya metinlerinin toplumsal iktidarın kurulmasındaki rolünü sergilemekte çıkış noktaları sağlamaktadır. Bu nedenle, bir toplum içindeki ideolojik yapı değerlendirilirken, mutlaka o topluma hakim olan egemen güç ve o gücün kullandığı söylem şekli de ele alınmalıdır. Çünkü, toplumun şekillenmesi ve söylemin kullanılmasını belirleyen en önemli etkenlerden biri "iktidardır" (Dursun 2001: 46). Bu çalışmada da değinilecek olan kitle iletişim araçlarının en etkili yöntemlerinden biri olan "haber metinlerinde" kullanılan dil ve söylemin de oldukça önemli olduğu açıkça ortada. Dil ve söylem, haber metinlerinde etkili bir yer edinmektedir. Çünkü, haberler dünyanın dil içerisindeki temsilidir ve her zaman aynı olayı, farklı bir dil ve söylemle ifade etmek mümkündür. Söylemi belirleyen temel faktörler ise, kişinin ideolojisi, yaşam biçimi, ileti aracının kendisi, ileti aracının ideolojik yapısı ve hedef kitlenin karakteristik özellikleridir (Devran, 2010: 118). Yani, haberlerin, gerçeğin birebir olduğu gibi aktarıldığı bir dil ve söylem şekline sahip olmadığını; bunun yerine, içinde bazı ideolojik kodları, inançları ve çıkarları taşıdığı ortaya çıkmaktadır. Nesnel olmadığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, medyada aktarılan her haber, gerçekliği yeni baştan inşa eden ve egemen gücün çıkarlarına yardımcı olan bir araç olarak işlevini sürdürmektedir. Tabii ki, egemen gücün ve

kendi kurumunun çıkarlarını, ideolojik yapısını baş ucunda bulundurarak söylemini oluşturan kitle iletişim araçları, ele aldığı haberlerin bazı yönlerini ön plana çıkarırken, bazı yönlerini de tamamen yok saymaktadır. Yani ihtiyacı olanı kullanmaktadır. Bununla beraber, haberin ortaya çıkması aşamalarının her sürecinde önemli bir göreve sahip olan, “muhabir, köşe yazarı, haber ve ya fotoğraf editörü, haber müdürü” gibi kişiler, yapılandırılacakları dil ve söylemi, bahsedilen yapılar yönünde inşa ederek belirlemede ve bu kriterler doğrultusunda “haberlin hangi sayfada ve boyutta olacağına”, “hangi fotoğrafın, nasıl kullanılacağına ve nerede yer alacağına”, “haberlin nasıl bir başlık ve alt başlık ile destekleneceğine” karar vermektedir. Bu yönüyle de, topluma sunulan haberler, medyanın dünya görüşünü belirttiğini, kendi bakış açısı ve çıkarları doğrultusunda gerçekliği yeniden inşa ettiği bir anlatım şekline sahip olarak, bir anlamda temiz ve düzgün bir bakış açısını aktarmamaktadır. Nesnel olmayan bir aktarım yapmaktadır. Yani, haberlerle topluma aktarılan bilgiler, bu haberlerin oluşturulduğu kurumun ideolojik yapısı yönünde belirli kodları üzerinde taşıyan dilsel kalıplar ve söylemler aracılığıyla aktarıldığı için, taraf tutmaktadır ve gerçeği birebir yansıtmamaktadır.

Haber söylemleri hakkında kendi görüşlerini dile getiren önemli söylem analizi kuramcısı, İnal da, söylem ve ideoloji arasında vazgeçilmez bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Ona göre, haber içindeki sözcük seçimleri belirli bir ideolojik seçimi ve tavrı yansıtır... Yani belirli düzenlemeler yapılmaktadır. Dil ve söylem, toplumdaki güç-iktidar ilişkilerinin dayandığı cinsel, etnik, dinsel farklılıkların belirtildiği bir mücadele alanıdır. Birçok alandan esinlenmektedir. Haberde anlatıcının dili, farklı belirlenimler içinde oluşan güç/ iktidar ilişkilerinin söylem içinde eklemlendiği momentleri yansıtır (İnal, 1996: 119). Yani, İnal’a göre, bir haberlin söylemi ve dili belirlenirken, egemen gücün her türlü bakış açısı göz önünde bulundurulmaktadır. Yani es geçilmemektedir. Bu şekilde de, oluşturulan her haber söylemi, temsil ettiği sınıfın ideolojik yapısına hizmet etmektedir ve bu amaçla kullanılan “söylem” tarafsız, nesnel olmayacaktır. Gerçeği birebir yansıtmamaktadır. Tabii ki, haber söylemini iktidar yönünde inşa eden iletişim araçları, iletmeyi amaçladıkları ideolojiyi okura aktarmasının yanı sıra, bu fikri kamunun genel düşüncesiymiş gibi de ifade etmektedir. Kamuya aykırı bir haber paylaşılmaktadır. Yani, egemen gücün düşüncesi, bir anlamda kamunun sesi olmakta ve toplumun ideolojik yapısı daha etkili bir şekilde dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Ayrıca, bir düşünce yapısının en etkili ve hızlı şekilde yayılmasının mümkün olduğu kitle iletişim araçlarının da, belirli bir ideolojiyi öne plana çıkarma çabasında olmasının birçok nedeni bulunmaktadır. Kitle iletişim araçları söylemlerindeki ideolojiyi, içinde buldukları kurumun siyasal yapısı, ekonomik ilişkileri, egemen olan siyasal yapıdan kaynaklanan etki, sansür ve satış-izlenme kaygısı... vb. gibi etkenleri göz önünde

bulundurarak inşa etmektedir. Çünkü, her kitle iletişim aracının temel amacı, öncelikle ayakta kalarak, kurumun devamlılığını sağlamaktır. Kurumun devamlılığında haberin en hızlı şekilde aktarılmasıdır.

Anlaşıldığı gibi, bu çalışmada da ele alınacak olan haber metinlerinin dil ve söylemi, haberi oluşturan kişinin ideolojik yapısı, dünyaya bakış açısı... vb. gibi kişisel kanaatlerinin yanında; haberin oluşturulduğu kurumun ekonomik, ticari ve siyasi çıkarları, ideolojik yapısı şeklindeki genel kurum politikasını da yansıtmaktadır. Sadece bir konuyu ele almamaktadır. Bu nedenle, bir haber ele alınırken, o haberi oluşturan kişi ve kurumun söyleminin “bir ideolojik düşünceyi yayma” yönündeki politikası da göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü, bir haber söyleminde, haberi oluşturan yazar, desteklediği kişi ya da düşünceyi ön plana çıkarırken; karşıt olduğu grupları göz ardı ederek, ya onlarla ilgili haberlere yer vermeyecek ya da, onların olumsuz yönlerini ön plana çıkaracaktır ve bu açıdan da, okuyucuyu manipüle edecektir. Burada ortaya çıkan ise haberin gerçeği birebir yansıtmadığı ortaya çıkmaktadır. Yani, ideolojik kodlarla inşa edilen her haber, kendi politikasına uygun olan kişi ve grupların güzel, olumlu taraflarını ön plana çıkarırken; ötekileştirdiği karşı tarafı her fırsatta karalayıp, kötülemektedir. Kendilerine zıt olan tarafları es geçmektedirler. Taraf tutmakta en güzel örnektir. Anlaşıldığı gibi, haberlerde, “biz ve öteki” olan kişiler ile ilgili dilsel kalıp ve söylemlere ideolojik anlamlar yüklenmektedir. Bu şekilde de, birçok alanda olduğu gibi, kitle iletişim araçları da, kendini tanımlamak amacıyla, haberlerde kullandığı söylemi araç olarak kullanmakta ve “öteki” olanı dışlayarak, karalayarak “bizi” inşa etmektedir. Bu haberlerde, “biz” olan grup, bütün olumlu özelliklere sahip olurken; “öteki” olan ise toplumun huzurunu bozan, tehlike yaratan, ahlaki değerlere sahip olmayan... vb. gibi niteliklere sahip bir şekilde tanımlanmaktadır. Böylece, iktidarın en kuvvetli aracı olan medya kurumları, kullandıkları ifade, kelime, imge ve deyimlerle, amaçlarına uygun bir söylem inşa etmektedir ve toplumdaki gerçekliği yeniden yaratmaya çalışmaktadır. Gerçek olanı değiştirip kendi çıkarları açısından gerçekler ortaya çıkartmaktadırlar ve bu nesnel olmadığını ortaya koymaktadır.

2.2. Dil, Söylem Ve İdeoloji

Toplumsal yapının bir parçası haline gelen iletişim araçları, birey önünde düşünce ve fikirlerin oluşmasında ana kaynak olarak öne çıkmaktadır. Bu bakımdan medyayı kullanan medya, sosyal olarak yapıcı bir rol oynamaktadır. Bunu yaparken dünyadaki olayların akışı ve gelişimi hakkında bilgi veren medya, bu konuda fikirlerin oluşmasına yardımcı olur ve ideolojik bir boyut kazanır. Sosyal yapıcı yapının temeli olan medya, dünya genelinde pek

çok kişinin okuyup paylaştığı haberlerle güçlü bir konuşma potansiyeli kazanıyor. Bu nedenle haberlerin söylem potansiyeli, haberlerin yakından araştırılması ve anlaşılması açısından önemli bir faktördür. Bu etkenler göz önüne alınarak ilerleyen bölümlerde MakedonveArnavut gazetesinde öne çıkan haberlerin incelenme aşamasına geçilmeden ideoloji, dil, söylem, söylem analizi, haber yapım süreci ve haber değerleri gibi konuların tanımlandırılması gerektiğine inanılmıştır. Bu tanımlamalar yapılarak makedon arnavut mediasındaki haberlerin söylem analizi yapılırken kullanılan terim ve yaklaşımlar bu şekilde daha net anlaşılacaktır. Bu bağlamda bu konulara tezin bu bölümüne açıklık getirilmiştir.

2.2.1. Basında İdeoloji

İdeoloji, pek çok farklı anlamda bir kavram olarak kullanılır ve kavramın net bir tanımı yoktur. İdeoloji, gündelik siyasi, sosyal ve akademik yaşamda pek çok farklı anlamda kullanılan bir kavramdır. Kavramın etimolojik kökeni konusunda bir fikir birliği olmasına rağmen, terim üzerinde bir fikir birliği yoktur. "Türk Dil Kurumu" kavramı, siyasi veya sosyal bir doktrin oluşturan ve bir hükümetin, bir partinin veya bir grubun davranışına yön veren bir dizi siyasi, yasal, bilimsel, felsefi, dini, ahlaki ve estetik fikir olarak tanımlanmaktadır. İdeoloji süreci, sosyal faktörlerin özne olmaya yönlendirildiği ve bu çeşitli işaretler, semboller, değerler, çıkarlar ve çıkarlar aracılığıyla ifade edildiği sosyal evrende anlam kazanma süreci olarak düşünülebilir (Çekgin, 2004: 163-179). 1976'da Fransız düşünür Destutt de Tracy tarafından, düşünce ve duyguları analiz ederek insan doğasını anlamamızı sağlayacak yeni bir tasarım tanımlamak için bir kavram olarak kullanıldı. Kavram başlangıçta olumlu ve ilerici bir içeriğe sahip olsa da, Napolyon Bonapart siyasi arenaya girdiğinde olumsuz bir çağrışım kazandı ve onu sosyal düzeni tehdit eden yıkıcı bir doktrin olarak sundu (Dursun, 2001: 23). Bu görüşlere ek olarak, ideoloji kavramı, idealler ve mantık, ontoloji, psikoloji ve genel olarak bilgi teorisi doktrini ile bağlantılı olarak 19. yüzyılda çeşitli fikirlerin oluşumu ve gelişimi bilimsel olarak tanımlanmıştır. Terry Eagleton, Ideology kitabında, kavramın tarihsel çağrışımlarını tartışır, onu tek tip ve yeterli bir şekilde tanımlamanın saçma olduğunu düşünür ve kullanımı ve içeriği konusunda tartışmalara girer. Eagleton kitabında, Jürgen Habermas'ın modern dünya için ideolojiyi reddettiğini ve onun yerine teknolojiyi koyduğunu ve bugünün kapitalizminin söylemsel bir yasaya ihtiyaç duymadan kendi başına işlediğini iddia etti. Jean Baudrillard, ideoloji için şu ifadeyi kullanır: "Sorun artık gerçekliğin yanlış bir temsili (ideoloji) sorunu değil, yalnızca gerçeğin artık gerçek olmadığını gizlenmesidir" ve sosyal yaşamın derin bir anlam krizinden geçtiğini hatırlıyor (T. Eagleton, 1996: 35-66).

2.2.2. Basında Dil ve Söylem

Farklı anlamları olmakla birlikte dil, düşünceyi, mesajı ve ideolojiyi taşıyan temel bir araçtır. Fransız düşünür Descartes, dilin yalnızca düşüncenin işareti olmadığını belki de onun varlığının ispatı olduğunu belirterek "düşünen insan, söyleyen insan demektir" derken Alman düşünür Hamann, dili, aklın aynası ve görünmesi olarak kabul ederek "akıl dildir; dil olmasaydı akıl olmazdı" demektedir. Diğer taraftan Fransız yazar Dauzat, Dil Felsefesi kitabında dilin düşüncenin aracı olduğunu ve hemen hemen düşünmeden ayırlamayacağını söylerken Amerikalı dilbilimci B.L. Whorf ise her dilin dilbilgisinin yalnızca düşüncelerin üretici anlatım aracı olmadığını daha çok onların kendisini biçimlendirdiğini belirtiyordu (Aksan, 2006: 4-35). Aynı zamanda ideolojik bir olgu olan dil, toplumdaki güçlü grupların çıkarlarını destekler yönde düşünmesine neden olan bir araçtır. Bu yüzden hem gerçekliğin açıklamasında hem de ideolojilerin oluşmasında ve muhafaza edilmesinde dilin önemli bir işlevi vardır. Bu nedenle politikacılar varlıklarını biraz da dili kullanmalarına bağlamaktadır. Çünkü dilin kullanımı ve toplumun iknasıyla iktidar kalma sürelerinin önemli bir ilişki söz konusu olduğundan siyasi liderler medyayı kullanarak söylemlere hâkim olmaya çalışırlar (J.S.Peccei, 2004: 39).

Dili kullanan söylem, bir mesajın içeriğini, onu konuşan kişiyi, itibarını, hedef kitlesini ve amacını kapsar. Tartışma, farklı dilbilimciler tarafından farklı şekillerde tanımlanır, ancak en yaygın kullanılan tanım, birbiriyle bağlantılı ve birden fazla cümle içeren bir dil biçimindedir. İletişim bilimcisi Prof. Dr. Edibe Sözen yaptığı konuşmada, "Çağımız söz çağıdır. Çağımızın 'sözünü' keşfettikten sonra, insan bilimlerinde nihayet güvenebileceğimiz son bir varoluş biçimi yoktur; nokta olarak, son referans noktası gibisi yoktur, aslında bizim söylediklerimizden başka bir şey yoktur." Sohbeti oluşturan dilde bir içerik aktarımı ve fikir alışverişi vardır. Kullanılan tek söylem, dil ve dil pratiğidir. Dilin kullanımı dilbilimin geleneksel öğeleriyle sınırlı değildir. Bu durumda konuşma; İdeoloji, bilgi, diyalog, ifade, ifade, konuşma, iktidar ve iktidar alışverişi dil pratiği dönemleridir (Sözen, 1999: 11-20). Her konuşma gerçekliğin bir yapısıdır ve bu nedenle şimdi söylenenlerle uyumlu olan gerçekler vardır (E.Sözen, 1999: 12). Yaşadığımız dünyayı anlamlı veya anlaşılır kılan eylemler ve etkileşimler, dil ve dil üzerine inşa edilmiş sosyal gerçeklerdir. Bu nedenle, gerçeği bilmek istiyorsak, söylenenleri incelemeliyiz. Öte yandan söylem, yalnızca metnin (metnin) yüzeysel olarak incelenmesiyle değil, aynı zamanda yazıldığı kültürel kodlar (bağlam) içindeki anlamlar da dikkate alınarak araştırılmalıdır (Philips ve C. Hardy, 2002: 5).

Sosyal bağlamdaki konuşma ve söylemin maddi kapsamı ancak bu bağlamda araştırılabilir. Tartışmalar, diğer söylemler ve bağlamlarla bağlantılı olduklarında bir bağlamda gelişir ve saptıkları için bir alanda durmazlar. Bu nedenle konuşma bir bilim olduğu için tarafsız olması beklenemez, daha ziyade temel ontolojik özelliği nedeniyle bir yorum ve toplamdır. Evrende tek bir ifade yoktur, hakikat insanlar -kültürler tarafından anlamlandırılır (F. Punch, 2013: 227). Konuşmanın işaretler aracılığıyla dışsal anlatımı kelimeler ve yazı yoluyla yapılır. Sözen, 1999: 34). Metinlerde saklı söylemler metinlerde somutlaşmıştır. Yazı, konuşma, görseller ve semboller gibi birçok formattaki metinler, sosyal anlamların ortaya çıktığı ve belirli bir tarihte belirli bir durumda üretildiği alanlardır. Metinlerin hazırlanmasında bireylerin dahil olduğu kurumların yönünü belirler. Bu nedenle söylem ve metin birlik içinde birliği ifade eder ve her metin söylemeden payını alır. Terim tartışmasının bir sonucu olarak, dilin tanımı, bireysel bir etkinlik veya durumsal değişkenlerin bir yansıması yerine sosyal bir uygulama olarak kullanılabilir. Sonuç olarak, farklı resimler var. Birincisi, dil felsefesi ve dilbiliminde yararlı olan bir davranış biçimidir; İkincisi, söylem ve sosyal yapı arasında diyalektik bir yapıya sahiptir. Tartışma, dünyayı temsil eden bir deneyim değil, dünyaya işaret eden bir deneyimdir. Bu nedenle ifadeler sosyal olarak yapıcıdır. Sosyal bilimlerin araştırma konusunun odağı, bu nedenle, gerçek, maddi gerçeklikler ve birincil anlamlar değil, ifadelerdir (Sözen, 1999: 40). Tüm ifadeler ideoloji ve güce dayalıdır, bu nedenle her konuşmada güç vardır. Bu güç unsuru aynı zamanda eylem odaklı bir bağlantı kurar. Yani her konuşma bir gerçek ve aynı zamanda bir eylemdir. Gerçek olan söylemseldir. Konuşmanın gerçekliğine bağlı olarak, bağımlı ve bağımsız değişkenler sürekli olarak yer değiştirmekte ve birbirini çoğaltmaktadır. Konuşmanın sadece bir inşa süreci olduğunu söyleyen Foucault, konuşmanın doğrudan bir iktidar aracı olduğunu ve insanların dil aracılığıyla başkalarını yarattığını ve onlara hükmettiğini söyledi. Sohbetin analizi güç ilişkilerini ortaya çıkarır. Politika, medya veya bilim, konuşma ve iktidar arasındaki ilişkide bir güç kaynağıdır. Bu nedenle siyasetçiler, medya çalışanları ve bilim adamlarının mesleklerinde kendi söylemleri vardır. Gazeteciler medya görüşmelerini kontrol edebilir, avukatlar, doktorlar tıbbi görüşmeleri kontrol edebilir, iş adamları ekonomik tartışmaları kontrol edebilir ve konuşmayı daha fazla etkileyebilenler doğal olarak güçlenir (Jones ve Peccei, 2004: 45-53). İdeolojiler söylemlerle ifade edilir ve toplumda çoğalır. Dil kullanımıyla elde edilen ideolojiler, dil kullanımıyla da aktarılır. İdeolojik fikirler ya aileden, yakın arkadaşlardan ya da dinleyerek, okuyarak ve izleyerek elde edilir (T.A. Dijk, 1997: 21-62). Dildeki anlam hareketiyle birlikte söylemler ortaya çıkarken, ideolojiler bu anlamların belirli bir kişi veya grup lehine nasıl harekete geçirildiğiyle ilgilenir.

2.2.2.1. Eleştirel Söylem Çözümlemesi

İdeoloji ve söylem arasındaki ilişki her zaman ideolojiden söylem arasındaki tek bağlantı değildi. Tartışma aynı zamanda ideolojiyi koruma ve bireysel ve sosyal bilişsel şemaları farkına varmadan veya fark etmeden etkileme konusunda önemli bir güce sahiptir. Bu nedenle sosyo-kültürel, sosyo-psikolojik ve sosyo-politik süreçler açısından hedeflerin ne olduğunu ve nasıl oluşturulduğunu bilmek önemlidir. Dolayısıyla konuşmanın zihni temsil eden ve yönlendiren bir güç olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Konuşma analizinde disiplinler arası yaklaşımlarda ideolojik olarak yüklü olduğu iddia edilen dil yapılarını bilimsel yöntemlerle sistematik olarak açıklamayı amaçlayan araştırmalara artık Kritik Konuşma Analizi adı verilmektedir (N. Büyükkantarcıoğlu, 2012: 166). Diğer dilbilimsel söylem analizi çalışmaları ile eleştirel söylem analizi çalışmaları arasında fark vardır. Aradaki fark, eleştirel çözümlerin sosyal gerçekleri dilsel özelliklere dayalı olarak açıklamaya çalışması ve bu nedenle çok disiplinler arası veya disiplinler arası bir yaklaşım uygulamasıdır. Eleştirel konuşma analizinin amacı dil örüntülerini tarihsel ve sosyal bağlamdan alınmayan bir şekilde incelemektir ve amacı sosyo-politik iken, dil konuşma analizi dili dil adına inceler (N. Büyükkantarcıoğlu, 2012: 169). 1991'de Amsterdam'da düzenlenen bir sempozyumdan sonra N. Fairclough, G. Kress, T.V. Leuwen Ruth Wodak ve Teun V. Dijk'in de aralarında bulunduğu bir grup dilbilimci bir araya gelerek SDG'nin temel ilkelerini tanımladı (N.Büyükkantarcıoğlu, 2012: 171) Günümüzde sıklıkla farklı uygulamalarla kullanılmakta ve temel ilkelerini korurken sosyal bilimler alanında çeşitli araştırmalara geniş bir bakış açısı sunmaktadır. Teun v. Dijk, eleştirel yaklaşımın konuşma yapıları ile iktidar yapıları arasında kurduğu ilişkiyi analiz etmeye çalışırken; Gücün sosyal gruplar arasında yaratıldığını ve akıllıca çalıştığını gösterir. Dijk'in etnisite, ırk ve cinsiyet gibi sosyal farklılıklar üzerine yaptığı analiz, konuşmada ne kadar hiyerarşik olduklarını gösteriyor.

Bell, Fairclough, Graham ve Pecheux, Hartley gibi isimler konuşma analizi yaklaşımlarında kullanılan isimlerdir. Ancak Teun v. Dijk modeli, haberlerin ve daha da önemlisi haberlerin yapısının ideolojik bir sunumu ile karakterize edilir (Özer, 2015: 200). Van Dijk, konuşma ile sosyal boyut arasındaki bağlantının zihinsel modellerle gerçekleştiğini savunuyor; Fairclough, bu görevin metin üretimi ve tüketimiyle ilgili diyalog deneyleri yoluyla başarılı olduğunu iddia etmektedir. Ruth Wodak ise ideolojiyi eleştiriyor ve söylem analizi için eşitsiz güç ilişkilerinin kurulmasında ve sürdürülmesinde önemli bir unsur olduğunu söylemektedir. Teun van Dijk haberi bir tür olarak değil, bir söylem olarak görüyor. Dijk haberleri toplumdaki iktidar müzakerelerinin bir ürünü olarak görüyor. van Dijk, haber tartışmalarının iktidar müzakerelerinden bağımsız görülemeyeceğini, haberleri toplumda gücü

/ yetkisi olan kişi ve kuruluşlardan ayırmanın imkansız olduğunu söylüyor. Bu nedenle içinde üretildiği toplumsal yapıdan ayrı düşünülemez haberlerle ilgilenir ve söylem analizi metnin anlamı (metnin ne hakkında olduğu ve ne anlama geldiği) ile ilgilenir. Böylece metindeki gizli anlamlar da ortaya çıkar. Konuşma analizi ile aktarılan metni ideolojik boyutlarıyla birlikte anlamak için sosyal, kültürel, politik ve ekonomik bağlamlara da değinmek gerekir. Bu ağda haberler, yapılandırılmış bir sosyo-kültürel sohbet olarak algılanmaktadır (İ. Cangöz, 1999: 85).

1980'lerden sonra Van Dijk, gerçek sosyal biliş adımı verdiği şey içinde eleştirel bir şekilde müzakereye devam etti ve bu modele göre ideolojiler, sosyal aktörlerin zihninde belirli temsil kalıpları oluşturur. Bu şemalar, sosyal veya etnik kimlikler, davranışlar, algılama ve değerlendirme biçimleri, hedefler ve diğer uygulamalarla ilgili normlar oluşturarak bireysel ve sosyal ilişkileri tanımlar. Bu tavırlar konuşmaya da yansıyor. Bu nedenle, bireyin biliş düzeyinde oluşturduğu ideolojik çerçeve, konuşma kalitesinin ana çıkış noktasıdır. Konuşma analizi, bu bilişsel yapıyı ortaya çıkarmalıdır (N. Büyükkantarcıoğlu, 2012: 178). Van Dijk, haber tartışmalarını incelerken makro ve mikro yapılar arasında analitik bir ayrım yapmanın önemli olduğunu vurguladı. Gazete ve internet haberlerindeki haberlerin makro yapısını oluşturan manşet, haber girişi, spot ve fotoğrafların tematik yapısı; Temel bilgiler, bağlamsal bilgiler, haber kaynakları ve yorumlar dahil olmak üzere ana olayın şematik yapısını sağlar. Başlıklar ve haber girişleri, haber içeriğinin özetleri gibidir. van Dijk, ideolojilerin sosyal boyutunun, gruplar ve kurumlar arasındaki grupların ve ilişkilerin ideolojilerin yeniden üretimi ve geliştirilmesinde rol oynadığını savunuyor. Öte yandan ideolojilerin boyutsal boyutu, ideolojilerin günlük konu ve konuşmalarımızı nasıl etkilediğini, ideolojik söylemi nasıl anladığımızı ve toplumda ideolojinin çoğalmasında söylemin nasıl gerçekleştiğini açıklar. Bu nedenle konuşma, ideolojilerin ve gündelik ifadelerin çoğalmasında paha biçilmez bir rol oynar. İdeolojilerin söylem yapılarını imgeler, sözdizimi, tonlama, konu, tutarlılık, hipotezler, metaforlar ve tartışma gibi birçok anlamda nasıl etkilediği önemlidir (V. Dijk, 2015: 466-486). Van Dijk, tartışmanın tarihsel, politik ve sosyal bağlamında oluşan bağlamı, çelişkileri, güç ilişkilerini ve grupları analiz etmeyi, "biz ve onlar" hakkında olumlu ve olumsuz görüşleri belirlemeyi, varsayılan ve amaçlanan bilgileri netleştirmeyi amaçlamaktadır. ve kutuplaşmış grupların görüşlerini vurgulayarak kelime seçimi ve sözdizimsel yapıyı inceleme ihtiyacını açıklar (G. Ülkü, 2004: 376).

Haber metinlerindeki kelime seçimleri ve cümle yapıları bir mikro yapı oluşturur. Haber retoriği ile ardışık cümleler arasındaki ilişkiler de mikroyapısal özelliklerdir. Haberlerdeki mikro yapı özellikleri söylemin inşasında önemli rol oynar. Van Dijk, haber

anlatımının bir bütün makro ve mikro yapısal özellikler olduğunu ve bunun ancak haberlerin üretim süreci ve alım süreci ile birlikte işlendiğinde anlaşılabileceğini söylüyor. Kelime seçimi, haber tartışmasının en dikkat çekici kısımlarından biridir, çünkü toplumda haber haberciliğinin mikro yapısındaki gücün / muhakemenin bir fikir birliğine dönüştüğü yerdir. Bunun en yaygın örneği medyada bir kişinin özgürlük savaşçısı veya terörist olarak gösterilmesidir (Ö. Özer, 1999: 127). Sözel etkileşim, dil kullanımı, konuşma ve iletişim, sosyal düzenin mikro düzeyleriyle ilgilidir. Sosyal gruplar arasındaki eşitsizlik, güç ve hakimiyet, makro analiz düzeyi ile ilgili tipik kavramlardır. Dolayısıyla eleştirel söylem analizi, bunun mikro ve makro yaklaşımlar arasındaki boşluğu kapatmaya yardımcı olduğunu göstermektedir (V. Dijk, 2015: 468). Konuyla ilgili en eleştirel araştırmanın merkezinin güç, daha spesifik olarak grupların veya kurumların sosyal gücü olduğunu belirten Van Dijk, sosyal gücü yönetim açısından da tanımlıyor; Gruplar, diğer grupların eylemlerini veya düşüncelerini aşağı yukarı kontrol edebiliyorsa, bu grubun az çok güce sahip olduğunu söyledi. Hakim grupların gücü, yasalar ve kurallar, normlar ve alışkanlıklar ve hatta tamamen ortak bir fikir birliği ile birleştirilebilir.

2.2.2.2. Medyanın İdeolojik Söylemi

Medyanın haberlerde kullandığı dil, bir bütün olarak topluma hakim olan grupların ve olayların görüşlerini yansıtır. Medyanın baskın grupların konuşmalarını iletmesi gibi, baskın gruplara da hitap edebilir ve onları konuşurken bize aktarabilir. Medyanın gücünün, insanların dünya görüşlerini şekillendirebilmesinden geldiği, düşünce ve fikirlerinin ana kaynağı olduğu söylenebilir. Bu nedenle medyanın düşünme ve davranış şeklimizi etkileme gücü vardır (J. Thornborrow, 2006: 56). Dünyadaki olayların çoğu hakkındaki bilgiler ve görüşler, milyarlarca insan tarafından paylaşılan medya raporlarına dayanmaktadır (G. Burton, 2008: 14). Bu nedenle, haber muhakemesinin güç potansiyeli muazzamdır ve haberlerin yakından incelenmesi, birçok konunun anlaşılmasında önemli bir faktördür. Haber çok katmanlı bir yapıya sahiptir ve bu nedenle haberlerin bu ilkelere göre analiz edilmesi gerekmektedir (V. Dijk, 2015: 370). Öte yandan medyanın kesinlikle tarafsız olduğu söylenemez ve bu önyargı, haberlerin seçiminde ve sunumunda bir dereceye kadar kendini gösterir. Haberlerdeki önyargı, gerçeklerin aktarılmasına ilişkin bir yorum sızıntısı olarak görülmelidir. Bu nedenle haber ve yorumların ayrılmaz bir bütün olduğu söylenebilir (R.A. Hackett, 1997: 39). Muhabirler, daha önce haberlerinde kullanılan kelimeleri kullanırlar ve bu kelimeleri ve anlamları yeniden yayarak mevcut anlamları yeniden üretirler. Başka bir deyişle, haber metinleri çevrelerindeki diğer metinlerle ve önceki metinlerle olan ilişkileriyle anlamlıdır.

Muhabirler, konuşmalarında ilişkili oldukları örgütü, grubu veya kişisel haberleri yerleştirirler. Dolayısıyla haber tartışmalarını incelerken medya kuruluşunun ideolojisini, iktidar ilişkisini ve çıkarlarının ne olduğunu anlamak mümkündür. Ayrıca retorik, gazetelerin siyasi iktidar gücüne karşı direnişinin derecesine ışık tutuyor (Jones ve Peccei, 2004: 42-43).

Gazeteciler, köklerini ve inançlarını, hatta ideolojilerini kullanarak haber yazdıkları için, hiçbir iletişim aracı tarafsız olamaz veya değer yargısı içeremez. Bu nedenle tüm gazeteler taraf tutuyor. Gazeteler, siyasi ve sosyal konularda belirli görüşleri destekler; muhabirler okuyucu için olayları yorumlayarak anlamlar yaratır (G. Burton, 2008: 15). Bu, medyanın ideolojik yapısını önyargı ve nesnellikle doğrudan ilişkilendirerek onu bütünsel bir bütün haline getirir. Bu nedenle haberler ideolojik değerlerden etkilenir ve okumaya ve araştırmaya değer bir anlam sistemi koyar. Hayali bir yapıya sahip haberler, farklı alanlardaki kurgusal metinlerle aynı ifadeye sahiptir. Buradaki ifadelerde haber metinleri oluşturulur ve canlandırılır. Öte yandan, baskın söylemler haber tartışması içinde doğallaştırılır ve egemen ideoloji anlatıcı tarafından yeniden inşa edilir ve inşa edilir. Gazetecinin ideolojisini manşetlerde, alt başlıklarda, flaş / özet makalelerde, cümlelerde, spotlarda, gazete fotoğraflarında yansıtır. Haberler sadece yönetici seçkinlerin görüşlerini yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda haber kaynakları, hikaye anlatıcılar ve hedef kitle arasındaki bir diyalogdur (O. Tokgöz, 2017: 162). Medya, kendi çıkarları ve iktidar ile diğer güç merkezleri arasındaki ilişki nedeniyle haberleri farklı boyutlarda vurgularken bazı boyutları görmezden geliyor. Bu sorunu çözmek için, medyanın sahiplik ve finansman yapısının yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir (Jones ve Peccei, 2004: 72).

Medyanın ideolojiyi aktarması, gerçeği inşa edip sunması, iktidar merkezleriyle temas halinde olması gibi nedenlerle haber sohbeti buna göre şekilleniyor. Bu nedenle medyada yapılan her araştırma, haber mesajlarını ve anlamlarını araştırmayı gerekli kılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAKEDON VE ARNAVUT GAZETELERİNDE MAKEDONYA İÇ SAVAŞININ DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Konusu

Bu çalışmada Balkanlar'daki savaşların sonuncusu olarak görülen Makedonya iç savaşının durumunu değerlendirebilmek için, Makedonya'daki gazeteleri iç savaşın tarafı olan gruplardan birer gazete örnekleme seçilmiştir. Bu gazeteler Makedon destekçisi “Nova Makedonija” (Yeni Makedonya) ve Arnavut destekçisi “Fakti” (Gerçek) gazeteleridir. 2001 yılının Mart ayındaki haberlerde iç savaş ile ilgili haberler ve bu haberlerdeki söylem farklılıkları incelenecek ve analiz edilecektir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmada, iç savaşın tarafları olan Makedonlar ve Arnavutlara yakınlıkları ile bilinen Yeni Makedonya ve Gerçek gazetelerinin, iç savaşı yansıtmaya şekli, kullandıkları dilin nasıl oluşturulduğu, haberleri oluştururken kullandıkları kelimeler, gazetelerin kamuoyundaki iç savaş hakkında oluşturmak istedikleri etki ve bunun toplumsal, ideolojik, dinsel, kültürel v.b. nedenin incelenerek sonuca ulaşılması amaçlanmıştır. Böylece, Makedon ve Arnavut imgesinin her iki gazetede yansıtılma, temsil edilme şeklinin olumlu veya olumsuz nasıl yansıtıldığı anlaşılabilir. Ayrıca, Makedon ve Arnavut toplumlarının ideolojik yapıları ve bu yapıların iç savaşta nasıl yansıtıldığı da araştırılmaktadır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada “İç savaş taraflarının haberlerdeki ideolojik yaklaşımları” konusu ile ilgili değerlendirme yapılması için farklı bağlantılar ve yöntem tercih edilmiştir. Çalışmada “dil ve ideoloji” ilişkisinin birlikte ele alınarak “Söylem analizi” yöntemi ile incelenip, analiz edilecektir. Değerlendirmede ele alınacak yöntemin, “dil, ideoloji ve söylem” ilişkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. İç savaştaki basının haber inşa sürecinde, toplumun temel düşüncesini oluşturmada “dil” önemli bir yere sahiptir. Toplumlar doğal olarak sahip oldukları ideolojik yapıları “dil” aracılığıyla oluşturmaya ve oluşturdukları ideolojik yapıyı “söylem” ile ulaştırmaktadır. Görüldüğü üzere bir toplum düşüncesinin aktarırken en önemli aracı “dil ve söylem” olmaktadır. Bu nedenle, belirlenen gazetelerdeki iç savaşın karşılıklı tanımlandırılması için “dil, ideoloji ve söylem” bağlantısının ilk olarak değerlendirilmesi lazımdır. Farklı taraflarda olan ve farklı toplumların ideolojilerinin üretildiği gazete metinlerinin incelendiği bu çalışmada, Makedon ve Arnavut toplumlarının ideolojik

yapılarının anlaşılabilmesi için, haberlerin söylem analizi yöntemi ile ele alınıp, içinde yer alan örtük anlamların ve onu anlamlarla inşa edilirken kullanılan imge ve ifadelerin ortaya çıkarılabilmesi amaçlanmaktadır. Söylem analizi aracılığıyla, bir metinde dil ile birlikte inşa edilen “biz ve onlar” ayrımının nasıl inşa edildiği ve bu süreçte nasıl bir aktarım yöntemi kullanıldığı anlaşılacaktır.

3.3.1. Araştırmanın Örnekleme

Bu çalışmada “Nova Makedonija” Yeni Makedonya ve “Fakti” Gerçek gazeteleri örneklem olarak ele alınmış ve 2001 yılının Mart ayı boyunca “söylem analizi” yönteminden faydalanılarak, 2001 yılının Mart ayında iç savaş ile ilgili nasıl bir aktarım yapıldığı ve topluma nasıl yansıtıldığı incelenmiştir.

3.3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu tez çalışmasında, farklı iki toplumun yani Makedonların ve Arnavutların iç savaş sırasında oluşturdukları söylemlerin değerlendirilmesinde “söylem analizi” yöntemi kullanılarak çalışma yürütülmüştür. Ancak bu çalışmaya “imgebilim, göstergebilim, psikoloji, sosyoloji, dilbilim” gibi alanların da dâhil edilerek daha geniş ve kapsamlı bir araştırma yapılabilir. Ayrıca gazetelerin daha fazla tarihi içerecek şekilde ele alınması da araştırmanın boyutunu genişletebilir. Bunların eklenememesinin sebepleri ise çalışmanın sınırlılıklarından dolayı ve gazetelerin Makedonya devleti tarafından tamamına erişiminin engellenmesinden dolayı bir aylık bir zaman dilimi incelenebilmiştir. Bu sebepten dolayı daha fazla habere ulaşamamaktadır.

- **“Yeni Makedonya(Nova Makedonija ve Gerçek(Fakti))” Gazete Haberlerinin (Makro ve Mikro) Çözümlemesi**

Bu çalışmada örneklem olarak ele alınan Yeni Makedonya(Nova Makedonija) ve Gerçek(Fakti) gazeteleri, 2001 yılının üçüncü ayı olan iç savaşın en şiddetli dönemi “Mart” ayında yer alan haberlerdeki Makedon ve Arnavut söylemleri incelenmiştir. Belirlenen süreçte her iki gazetede iç savaş ile ilgili yer alan haberlerde Nova Makedonija gazetesinde “21 olumsuz-0 olumlu-4 nötr” olmak üzere toplam 25, Fakti gazetesinde ise “21 olumsuz-0 olumlu-16 nötr” haber metni gözlemlenmiştir. Haber incelenirken Nova Makedonija gazetesinde “Arnavut” imgesine göre değerlendirilmiş, Fakti gazetesinde incelenirken ise “Makedon” imgesine göre değerlendirilmiştir. Bu değerlendirilmelerde “Makedon” ve “Arnavut” tanımlarına ek olarak “Terörist”, “Aşırılık yanlısı”, “Polis”, “Asker” gibi tanımların bağlı bulunduğu durumlara göre değerlendirilmiştir. Haber metinleri üzerinde söylem analizi

yöntemi ile inceleme yapılarak hangi açılardan “olumlu, olumsuz, nötr” olarak aktarıldığının anlaşılabilmesi için oldukça önemlidir.

2001 Mart Ayı

- **Nova Makedonija (Yeni Makedonya) Gazetesi**

a) Makro Yapı

Bu çalışmada Makedonya iç savaşında inşa edilen “Arnavut” imgesinin değerlendirilmesi için ele alınan gazetelerden Nova Makedonija (Yeni Makedonya) gazetesi ilk önce haber metinlerinin makro yapısını oluşturan “haber ana başlığı, haber girişleri, ana olayın ele alınış biçimi, bağlam bilgisi, temalar, temaların şematik yapısı ve olay taraflarının değerlendirmeleri” vb. gibi kriterler tarafından inceleme yapılacaktır. Buna ek olarak, Van Dijk’ın geliştirdiği yöntemine göre, makro yapılar bölümü, “şematik çözümleme” ve “tematik çözümleme” olarak ikiye ayrılmaktadır. Van Dijk’ın makro yapılar bölümünde kullandığı ilk kısımda yani “tematik çözümleme” ana başlık, üst başlık, ana olaylar, bağlam, tarih, sözlü tepki ve yorumlardan oluşmaktadır (Ülkü, 2004: 372). Tematik incelemede, haberlerin içinde yer alan olayların değerlendirilip aktarılması ve başlık, spot ve haber girişlerinden oluşan olağan bir haberin incelenerek, haber metinlerinin genelden özele doğru incelenip, analiz edilmesini sağlar. Van Dijk’ın söylem analizi yönteminde bir inceleme türü de “şematik yapı”. Burada ise haberler ele alınırken, “ana olayın sunumu, haberin sonuçları, ardalın, bağlam bilgisi” gibi kriterlerin yanı sıra “haber kaynakları, olay taraflarının getirdikleri yorum” gibi durumlarda incelenip, “ana olayın” okuyucuya aktarılış şekli değerlendirilir. Van Dijk söylem analizi “şematik yapı” kısmında, okuyucuya değerlendirilen haber hakkında bilgi vererek, “ana olayın nasıl ele alındığı, bağlam ve ardalın bilgilerinin ne olduğu ve bu haber hakkında getirilen yorumlar” incelenmektedir. Bunlara ek olarak, makro yapı incelemesinde tematik ve şematik incelemenin bir arada ele alınmasının daha tutarlı olduğu görülmektedir (Özdemir, 2012: 215).

2001, Mart ayı boyunca incelenen Nova makedonija (Yeni Makedonya) gazetesinde, Arnavutlar ile ilgili, “21 olumsuz ve 4 nötr” haberin yer aldığı görülürken olumlu olarak ise hiç habere rastlanmamıştır. Toplam da ise “25” haber Makedonya iç savaşı ile ilgilidir. Çalışmada incelenen haberlerin başlıkları, önemli bir yere sahiptir. Haber başlıkları, haberin içeriğine ve genel olarak etkisinin nasıl olacağını belirten nitelikte bir dile sahip olduğunu önceden okuyucuya belirtir. Bu nedenle, Van Dijk’ın söylem analizi yönteminin “makro çözümleme” kısmında “haber başlıkları” ele alınacaktır. Nova Makedonija (Yeni Makedonya) gazetesinde, Mart 2001 tarihinde konuya ilişkin haberlerin başlıkları şu şekildedir;

1-Olumsuz Açıdan Aktarılan Haberler

- “Makedonya Cumhuriyeti SDSM partisinin rehinesi olmayı bırakması gerekmektedir” (01.03.2001)
- “Makedonya Cumhuriyeti Ordusunun üç askeri öldürüldü” (05.03.2001)
- “Teröristlerin keskin nişancı ve makineli tüfek yuvaları tahrip edildi” (06.03.2001)
- “ Propaganda savaşı ve yeni sıcak noktalar için senaryolar” (07.03.2001)
- “Teröristler sınırın arkasında yeniden toplanıyor” (08.03.2001)
- “Arnavut aşırılık yanlıları şiddet olaylarından mahkum edildi” (09.03.2001)
- “Şiddetin arkasında eski OVK komutanları durmaktadır” (11.03.2001)
- “KFOR Miyak köyünün etrafındaki teröristleri temizliyor” (12.03.2001)
- “Makedonya Cumhuriyeti Ordusu Tanusevci’yi kontrol altına aldı” (13.03.2001)
- “Brest- aşırılık yanlıların yeni sığınağı” (14.03.2001)
- “Kalkandelen Kalesi’nde teröristlerle şiddetli polis çatışması” (15.03.2001)
- “Hayat, silah seslerinin yankısıyla akmaktadır” (16.03.2001)
- “Teröristler şehirdeki konut binalarına ve Sveti Nikola klisesine füze fırlattı” (17.03.2001)
- “Drenovec’teki teröristlerin pozisyonları yıkıldı” (21.03.2001)
- “İki polis memuru sinsî bir şekilde vuruldu” (22.03.2001)
- “Ani gelişen olayda iki terörist öldürüldü” (23.03.2001)
- “Teröristleri temizleme operasyonu başladı” (26.03.2001)
- “Parçalanan teröristler panik içinde kaçıyor” (27.03.2001)
- “Şehre saldırmak için teröristler hazırlanıyormuş” (28.03.2001)
- “Üç yüz kişiye yetecek kadar silah bulundu” (29.03.2001)
- “Milliyetçilerin hakları herhangi bir hükümle sınırlı değildir” (30.03.2001)

2-Nötr Haberler

- “Yugoslavya ile sınır belirleme anlaşması onaylandı” (02.03.2001)
- “Ülkedeki güvenlik durumu hakkında fikir birliği” (04.03.2001)
- “Makedonya Cumhuriyeti Ordusu’nun tankları Tetovo’ya vardı” (19.03.2001)
- “AB’ye ya da ceza birliğine” (25.03.2001)

Nova Makedonija (Yeni Makedonya) gazeteleri incelendiği zaman, iç savaşta Arnavut kimliği ile ilgili haberlerin başlıkları incelendiği zaman belirgin bir farkla olumsuz mesajlar içerdiği görülmektedir. “Makedonya Cumhuriyeti SDSM partisinin rehinesi olmayı bırakması gerekmektedir” (01 Mart2001) başlıklı haberde görüldüğü üzere SDSM partisinin

hassasiyetleri konusunda kararlar verdiği ve Arnavutlar lehine oluşacak durumların önlenmesi için yapıldığı teması işlenmiştir. “Teröristlerin keskin nişancı ve makineli tüfek yuvaları tahrip edildi” (06 Mart 2001), “Teröristler sınırın arkasında yeniden toplanıyor” (08.03.2001), “KFOR Miyak köyünün etrafındaki teröristleri temizliyor” (12.03.2001), “Kalkandelen Kalesi’nde teröristlerle şiddetli polis çatışması” (15 Mart 2001), “Teröristler şehirdeki konut binalarına ve Sveti Nikola kilisesine füze fırlattı” (17Mart2001), “Drenovec’teki teröristlerin pozisyonları yıkıldı” (21.03.2001), “Ani gelişen olayda iki terörist öldürüldü” (23Mart2001), “Teröristleri temizleme operasyonu başladı” (26.03.2001), “Parçalanan teröristler panik içinde kaçıyor” (27Mart2001), “Şehre saldırmak için teröristler hazırlanıyormuş” (28Mart2001) haberlerinde görüldüğü üzere Arnavutlar için “Terörist” teması oluşturulmuştur. Teröristler olarak okuyucuya Arnavutların olduğu algısı oluşturulmakta ve ardalan bağlamında bu eylemleri gerçekleştirilenlerin Arnavutlar olduğu ve terör eylemleri olarak tanımlayarak olumsuz bir tanım oluşturulmuştur. Haber başlıkları daha kısa ve açıkça Arnavut tanımlaması yapılmadan ele alınmıştır. Burada her ne kadar Arnavut kelimesi geçmese de işaret ettiği yerin Arnavutların olduğu net bir şekilde anlaşılmaktadır.

“Makedonya Cumhuriyeti Ordusunun üç askeri öldürüldü” (05 Mart 2001), başlıklı haberde ise doğrudan bir söylem yoktur fakat Arnavutlar ile Makedonların arasındaki olaylarda üç askerin öldürüldüğü teması oluşturulmuştur. “ Propaganda savaşı ve yeni sıcak noktalar için senaryolar” (07 Mart 2001), bu haber başlığında ise yine doğrudan bir tanım kullanılmamıştır. Makedonlar için söylenenlerin Arnavutların propagandası olduğu teması işlenmiştir. “Arnavut aşırılık yanlıları şiddet olaylarından mahkum edildi” (09 Mart 2001), “Brest- aşırılık yanlıların yeni sığınağı” (14 Mart 2001), bu iki haber başlığında ise doğrudan Arnavutlara yönelik bir “saldırgan” teması işlenmiştir. “Aşırılık” söylemi ile Arnavutların iç savaşta terörist eylemler gerçekleştirdiğine gönderme yapılmaktadır. “Milliyetçilerin hakları herhangi bir hükümlerle sınırlı değildir” (30 Mart 2001), başlıklı habere bakıldığında Arnavutların milliyetçilik ile değerlendirildiği ve anayasa hakları için arayışlarının karşılık bulmadığı teması çizilmektedir.

Buradaki olumsuz haber örnekleri göz önünde bulundurulduğunda Arnavutların “terörist”, “aşırılıkçı” tanımları ağırlıklı olmak üzere var olan iç savaşta terör eylemlerini gerçekleştiren grup olarak değerlendirmiş ve bu yönde bir tema oluşturmuştur. Öte yandan “Şiddetin arkasında eski OVK komutanları durmaktadır” (11 Mart 2001), başlıklı haberde ise “şiddet” kelimesi vurgulanmıştır. Buradaki tema inşası ise “OVK komutanları” ile yapılmıştır. Şiddet ile OVK komutanları birleştirilip önceki yönetimin askerlerinden olan Arnavutların eylemlerin planlayıcısı olduğunun altı çizilmiştir. “Makedonya Cumhuriyeti Ordusu

Tanusevci'yi kontrol altına aldı" (13 Mart 2001), buradaki haber başlığında Arnavutların çoğunluk olarak yaşadığı Tanusevci köyü askeri müdahale ile hakimiyeti altına aldığını belirtmiştir. Yine burada da doğrudan olmasa da dolaylı olarak Arnavutların yaşadığı bölge ile ilgili bir "hakimiyet" algısı oluşturularak bu yönde bir tema inşa edilmiştir. Olumsuz başlıkları değerlendirdiğimizde karşımıza genel olarak yukarıda da bahsedildiği gibi Arnavutlar için "terörist", "Aşırılık" yanlısı tanımlamaları kullanılmış ve olayları yapanların Arnavutlar olduğu yönünde bir imaj çizilmiştir.

Haber başlıklarına bakıldığında Nova Makedonija (Yeni Makedonya) gazetesinde Arnavutlar ile ilgili olumlu bir haber gözlemlenmemiştir. Nötr haber olarak ise 3 haber gözlemlenmiştir. "Yugoslavya ile sınır belirleme anlaşması onaylandı" (02 Mart 2001), başlıklı haberde var olan bir olay yorumsuz bir şekilde okuyucuya aktarılmıştır. Resmi bir gelişmeyi doğrudan aktarmış ve iç savaşı etkileyeceği düşüncesi ile haber paylaşılmıştır. "Ülkedeki güvenlik durumu hakkında fikir birliği" (04 Mart 2001), başlıklı haberde ise NATO ve BM ile ilgili yapılan görüşmeler kastedilerek okuyucuya yine resmi bir açıklama doğrudan iletilmiştir. "Makedonya Cumhuriyeti Ordusu'nun tankları Tetovo'ya vardı" (19 Mart 2001), başlıklı haberde her ne kadar askeri güçten bahsedilse de herhangi bir Arnavut karşıtı söylem teması işlenmemiştir. Var olan bir olayı okuyucuya doğrudan aktarmıştır. "AB'ye ya da ceza birliğine" (25 Mart 2001), buradaki haber başlığında da herhangi bir olumsuz veya olumlu bir söylem gözlenmemiştir.

Anlaşıldığı üzere haber başlıkları haberin içeriğini okuyucuya önceden bildiren yani bir nevi haberin "özetidir" ve okuyucuyu haberi okumak için teşvik eder. Bu nedenle okur haber hakkında genel bir fikir sahibi olur. Bunun yanı sıra haber metinleri gibi başlıklarda içinde "ideoloji" barındırır. Bu sebeple, bir ideoloji inşa eder ve okuyucuya da bu şekilde aktarmaya çalışır. Haber başlıklarındaki mesajlar da en az haberin kendisi kadar önem taşır. Buradaki inşa edilen "mesaj" ve içinde barındırdığı "ideoloji" okuru habere çekmesinin yanında aynı zamanda ön bir zeminde hazırlamaktadır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda haber başlıklarını da dikkatli bir şekilde incelemek ve içindeki anlamların farklılıkları üzerine düşünülmesi gerekmektedir.

Van Dijk'ın söylem analiz yönteminde yer alan makro yapı bölümünde haber başlıklarının yanı sıra haberin genelini anlatan yani içeriği hakkında bilgi veren, özetini öğrenebileceğimiz kısım ise "haber girişleridir". Haber metninin önemli kısımlarının bu bölümde yer alır. Olayın özeti, odak noktası, metnin ana teması ve gazetenin de aktarılan olaya bakış açısı sunulmaktadır (Ö. Özer, 2008: 84). Bu sebeple, haber metninin tamamını okuyucu okumasa bile haber hakkında genel bir fikre sahip olabilir. Çalışmanın bu kısmında

“Arnavut” imgesi ile ilgili haberlerin giriş kısımları okunduğunda Arnavut kimliğinin olumlu, olumsuz veya nötr olarak aktarılıp aktarılmadığı hakkında belirli bir düşünceye sahip olunacaktır. Öte yandan bazı sınırlılıklar mevcuttur. Çalışmada ele alınan verilere ulaşmakta yaşanan sorunların yanı sıra buna ek olarak haberlerin yoğunluğundan dolayı belirgin olarak dikkat çeken haberler ele alınacaktır. Yani Arnavut imgesi ile ilgili olumlu, olumsuz ve nötr olarak ön plana çıkan “haber girişleri” kullanılacaktır.

Nova Makedonija (Yeni Makedonya) gazetesi genel olarak bakıldığında bu bölümde Arnavutlar için “terörist”, “aşırılık yanlısı” gibi tanımlar kullanılmıştır. 7 Mart 2001 tarihli gazete yer alan “Propaganda savaşı ve yeni sıcak noktalar için senaryolar” başlıklı haberde, “Debal’de veya bazı diğer komşu köylerin topraklarında teröristlerin Kosova bölgesinde yayılmaya çalıştıkları ve kuzey sınırı boyunca başka bir noktaya saldırmabilecekleri hakkında bilgiler edinildi” şeklinde girişe yer verilmiştir. Buradaki “terörist” tanımı Arnavutlar için kullanılmıştır. Okuyucunun aklında direkt olarak Arnavutları kast ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Kosova için de “Teröristlere ev sahipliği yapıyor” anlamı çıkarılabilmektedir. Kosova’nın Arnavutların yaşadığı bir ülke olduğu düşünüldüğünde buradaki okuyucunun zihninde oluşturulan tema daha iyi anlaşılabilir. Bir sonraki gün yani 8 Mart tarihinde yer alan “Teröristler sınırın arkasında yeniden toplanıyor” başlıklı haberde ise, “ARM üyeleri arasında firar vakası yok. KFOR askerleri iki tane silahlı Arnavut aşırılık yanlısını yaraladı” şeklinde giriş yapılmıştır. Burada başlıktan anlaşılacağı üzere “sınır ötesi” tanımı ile Kosova hedef gösterilmiştir. Bunun yanında Makedon ordusu ARM’da firar vakası olmamasını belirterek “kararlı” oldukları imajını çizmektedir. “Arnavut aşırılık yanlısı” tanımlaması ise doğrudan Arnavut kimliği belirtilip yaralayanların da KFOR birliklerinin olduğunu belirterek kendi yanlarında olduğu imajı da verilmektedir. 11 Mart tarihli “Şiddetin arkasında eski OVK komutanları durmaktadır” başlıklı haberde, Makedonya devletinin kayıpları üzerine durulmuş ve girişin sonunda ise teröristlerin yok edildiği söylenmiş. Haberin girişi, “Polis memuru olan Goran Stojanovski öldürüldü. Yirmi sekiz yaşındaki OVR Kırva Palanka polis memuru Goran Stojanovski, İçişleri Bakanlığı'nın insani yardım konvoyundan bir polis, aracına çarpan mayının patlamasıyla hayatını kaybetti. ARM ve KFOR, Buzovik köyü bölgesinde iki terörist grubu yok etti” bu şekildedir. Görüldüğü üzere olay hakkında özeti detaylı bir şekilde vermektedir. Burada hayatını kaybeden bir polis memuru ismiyle beraber kullanılmış ve olayın gelişimi detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Hemen ardından ise “ARM” ve “KFOR” birliklerinin ortak hareket ederek iki “terörist” grubun yok edildiğinden bahsedilmiştir. Birleşmiş Milletler barış gücü olarak bölgede yer alan KFOR’un da Makedonlardan tarafa

olduğunun altı çizilmiştir. Böylelikle “haklı olan biziz, suçlu onlar” görüşü okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır.

Bir diğer üstünlük gösterme durumu ise bölgelerdeki hakimiyetler ile sağlanmaya çalışıldığı göze çarpıyor. 13 Mart tarihli haberde “Makedonya Cumhuriyeti Ordusu Tanusevci’yi kontrol altına aldı” başlığı kullanılmış ve girişinde “Makedon tarafında hiç kimse yaralanmadı, ancak operasyon sırasında ARM birimleri çok az direnişle karşılaştı. Silahlandırılmış terörist grupları etkisiz hale getirmeyi başardık” diyerek Makedon tarafının “başarılı” bir operasyon gerçekleştirdiği okuyucuya iletilmiştir. Başlıktaki “Tanusevci” bölgesi Arnavutların yoğunlukta olduğu ve bu bölgenin alınarak Arnavutlara karşı hakimiyet kurulduğu okuyucuya dolaylı yoldan aktarılmıştır. Ayrıca “çok az direniş ile karşılaştı” söylemi ise ARM’ın “güçlü” ve Arnavutların “düşüşte” olduğu teması oluşturulmuştur. Devamında ise “silahlandırılmış” denilerek birileri tarafından desteklendiği izlenimi oluşturulmaktadır. Yine terörist tanımlaması üzerinde durulmuş ve “etkisiz hale getirdik” söylemi ile bu sefer gazetenin de olayın müdahili olduğu şeklinde bir algı oluşturulmuştur.

14 Mart tarihli gazete başlığında “Brest- aşırılık yanlıların yeni sığınağı” denilmiş ve “Özel hareket birimlerine birkaç defa ateş açıldı, fakat şu ana kadar ne yaralı ne de yaralanan polis oldu. İçişleri Bakanlığı, Brest’ten doğuya doğru giderek aşırılık yanlılarını bastırma çabasında başarılı oluyor. Teröristler hala buralarda” şeklinde habere giriş yapmıştır. Gazetenin burada da yukarıdaki haberde olduğu gibi bir yer ismi verdiği görülmektedir. Lakin burada bahsedilen bölgenin başlıkta alındığı belirtilmezken haberin girişinde “alınmaya doğru ilerliyor” anlamı çıkarılmaktadır. İçişleri Bakanlığı’nın politikaları da övülerek ordu veya polisten ziyade başarının bakanlığa ait olduğu net bir şekilde anlaşılmaktadır. Arnavutlar için iki tanımlama yapılmıştır. “Aşırılık yanlısı” ve “teröristler” ifadeleri ile Arnavutlara yüklenen olumsuzluk iki cümlede farklı iki tanımla yinelenmiştir.

Gazetenin haberlerde kullandığı bölge hakimiyeti üzerinden ideolojisini aktarmasının yanı sıra kendisini de olayın içinde olan bir etken gibi gösterip okuyucunun zihninde “birinci elden” konuşuyormuş düşüncesini de okuyucuya iletmıştır. 15 Mart tarihli haberin başlığı “Kalkandelen Kalesi’nde teröristlerle şiddetli polis çatışması” şeklindedir. Haber girişinde ise “15 polis memuru ve vatandaş yaralandı, onlardan biri yaralarına yenik düştü. İki silahlı üniformalı grup Kalkandelen Kalesi, Germe ve Gajre köylerinde polis devriyesine ateş açtı. Kalkandelen Kalesi’ndeki düzenlenen miting boyunca duyulan silah sesleri alkışlandı ve UÇK(Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu) bağrıışlarıyla sıcak karşılandı. Makedonya teröristlerle müzakere etmeyecektir” şeklinde haberin genel bir özetine yer verilmiş ve farklı noktalara dikkat çekilerek okuyucuya birbirileri arasındaki bağlantılar aktarılmıştır. Girişin ilk

kısmında yaralanan polisler belirtilmiş ve olayı başlatanların “teröristler” olduğuna dikkat çekilmiştir. Buradaki “teröristler” tanımı da yine Arnavutlar için yapılmıştır. Girişin diğer yarısında ise okuyucu savaş alanında miting alanına çekilerek çatışmaların halkta mutluluk yarattığı belirtilmiştir. İdeolojik yapının belirgin olduğu burada daha net anlaşılmaktadır. Haberin girişine başlarken verilen kayıp ve yaralılardan bahsedilirken hemen akabinde girişin ikinci yarısında ise bu hadiselerin olmasına karşın halkın devleti ve ordusunu desteklediği, Arnavut tarafına verilen zararlardan dolayı ise sevinçli olduğu okuyucuya aktarılmaktadır. Son olarak ise Makedonya devletinin ağzından çıkmış gibi okuyucuya “teröristler ile müzakerenin yapılmayacağı” aktarmaktadır. Burada kendisini olayın bir “belirleyici” gibi okuyucuya aktarmıştır. Bir sonraki gün yani 16 Mart tarihli “Hayat, silah seslerinin yankısıyla akmaktadır” başlıkla yer alan haberde ise “Bütün gün boyunca silah sesleri Tetovo civarında ve Koltuk olarak bilinen şehirden duyuldu. Çoğu Kalkankdelen vatandaşları çocukları ve kadınları şehrin dışında tuttu... Teröristlerin eylemlerine kuvvetli bir cevap vereceğiz. Aşırılık yanlılarının eylemleri meşru değildir” girişi kullanılmıştır. Burada görüldüğü üzere yukarıdaki gibi bölge isimleri üzerinde durulmakta ama bu kez hakimiyet sağlamak amacıyla değil, Makedonların yaşadığı “mağduriyet” konusuna dikkat çekilmiştir. Bölgedeki şiddetli çatışmaların duyulmasıyla bölgedeki insanların yakınlarına doğru geldiği ve çocuklarla kadınların güvenli bölgelere çıkarıldıkları okuyucuya aktarılmıştır. Haberin giriş kısmının devamında dilinde değişkenlik görülmektedir. “Teröristler” ve “Aşırılık yanlıları” söylemleri okuyucuya “bunların sorumlusu” şeklinde aktararak hem okuyucudaki düşüncüyü etkilemekte hem de kullandığı dil itibarıyla gazetenin kendisini “karar mekanizması” olarak gördüğü görülmektedir. “Teröristlere kuvvetli bir cevap vereceğiz” diyerek çatışmalarda doğrudan “savaşan ve emir veren” gazetenin kendisiymiş gibi olaya kendisini katarak okuyucuya aktarmıştır. “Aşırılık yanlılarının eylemleri meşru değildir” kısmında ise yine gazete kendisini “karar mekanizması” olarak okuyucuya haberin girişini aktarmıştır.

Gazete, Arnavutları “terörist” veya “aşırılık yanlısı” olarak gösteriyor ve okuyucunun kafasında bu kelimeleri kalıplaştırıyor. Buna bir örnek de 17 Mart tarihli haber gösterilebilir. “Teröristler şehirdeki konut binalarına ve ‘Sveti Nikola’ kilisesine füze fırlattı” başlıklı haberde belirtildiği üzere “teröristler” tanımı ile Arnavutlar işaret edilmekte ve okuyuculara dini değerlerinden biri olan Sveti Nikola kilisesinin Arnavutlar tarafından saldırıya uğradığını aktarıyor. Haber girişinde ise “Polis birimleri dün bütün gün boyunca gerçekleştirdiği operasyonla teröristleri daha önce işgal ettikleri konumlardan çıkarmayı ve grupları dağıtmayı başardı” denilerek başlıkta yer alan “değerlere saldırı” algısı haberin girişinde Makedon polisinin yaptığı başarılı operasyon gösterilerek üstünlük sağlandığını okuyucuya iletiyor. Bir

başka haberde ise savaşın “hoş karşılanan” tarafı Makedonların olduğuna dair oluşturulan bir tema işleniyor. 19 Mart tarihli haberin başlığı ise şöyle; “Makedonya Cumhuriyeti Ordusu’nun tankları Tetovo’ya vardı”. Haber başlığında, gerçekleşen bir olayın okuyucuya doğrudan aktarılması görülüyor. Haberin girişinde ise “Makedon ordusunun gelişi yerli Kalkandelen vatandaşları tarafından sıcak karşılandı. George Robertson, İttifak ve uluslararası toplumun Makedonya'nın kantonlaştırılması ve federalleşmesi için hiçbir planı kabul etmeyeceğini vurguladı”. Görüldüğü üzere girişin ilk cümlesinde Makedon Ordusu’nun Kalkandelen bölgesinde “sıcak karşılandığı” belirtiliyor. Burada bir diğer dikkat çeken durum ise “yerli Kalkandelen vatandaşları” tanımıdır. Kalkandelen’de yaşayan Arnavutların yerli değil de Makedonların yerli olduğu algısı okuyucuya Makedon Ordusu’nun hoş karşılanması ile aktarılıyor. Diğer cümlede ise daha genele gidilerek NATO Genel Sekreteri George Robertson’ın sözüne yer verilmiştir. Burada Makedonya’nın “toprak bütünlüğüne” vurgu yapılmıştır. Bölünme tehlikesine karşı NATO’nun desteği olduğu gösterilmekte ve diğer ülkelerinde buna karşı olduğunun altı çizilmiştir. Okuyucuya “kantonlaşma” ve “federalleşme” durumunun olmayacağı aktarılarak bu konuda Makedon hükümetinin elinin güçlüğü olduğu fikri okuyucuya geçirilmeye çalışılmıştır.

21 Mart tarihli “Drenovec’teki teröristlerin pozisyonları yıkıldı” başlıklı haberin girişi ise “Polis, konut binalarına da roket atmak zorunda kaldı çünkü, orada makineli tüfek yuvaları bulunuyordu. MRTV ve A1 kanallarının gazetecilerine bomba. Arnavut aşırıcılığına sert tepki. Teröristlerle müzakere edilmemelidir” şeklindedir. Haberin girişinde polisin konut binalarına roket atmasını gazetenin okuyucuya ilettiğini görüyoruz fakat “zorunda kaldı” ifadesi ile yapılanın “meşru” olduğuna dikkat çekiliyor ve okuyucunun bu durumu kabul edilebilir olarak değerlendirmesini sağlamaya çalışıyor. İkinci cümlede ise iki haber kanalına atılan bombaya yer veriyor. Burada atanlardan bahsetmese de “Arnavutların” olduğunu devamında cümleden de anlayabiliyoruz. Sonraki cümlelerde “Arnavut aşırılığı” ve “teröristler” ifadeleriyle hem ilk cümledeki “makineli tüfeklerin” yer aldığı binalarda bulunanların Arnavutların olduğunu anlıyoruz hem de televizyon kanallarına bomba atanların Arnavutlar olduğunu anlıyoruz. Buradaki anlamlandırmada da Arnavutlar için gayet açık bir şekilde “olumsuz” söylemlerin olduğu anlaşılmaktadır.

22 Mart tarihinde yayınlanan haberde başlık olarak “İki polis memuru sinsi bir şekilde vuruldu” kullanılmış. Haberin girişinde ise farklı olayların aktarıldığı dikkat çekiyor. Haber girişinde; “Kriva Palanka’dan polis memuru Jane Jakimovski, hastaneye giderken yaralarına yenik düştü, diğer polisin hayati tehlikesi bulunmuyor. Gayri resmi olarak, polis saldırısı sırasında yüksek hızla kaçan bir araç tarafından vurulduğunu öğrendik. Teröristler, İçişleri

Bakanlığı'nın ultiomatomunu görmezden geleceklerini açıklamasına rağmen, dün Kalkandelen'de durumlar sakinleşti. Kalkandelenliler silah sesleri ile yaşamaya alıştı. Beyannamede Makedonya'daki aşırılık yanlısı etnik Arnavut gruplarının faaliyetleri, etnik hoşgörüsüzlüğü ve militan aşırıcılığı kınandı” bilgileri aktarılmıştır. Haber girişinde birbirinden farklı üç konuya değinildiğini görülmektedir. Bu üç farklı konunun ortak öznesi olarak “Arnavutlar” yer almaktadır. Gazete girişin ilk kısmında Makedon polislerine yapılan saldırıyı aktarırken sonrasındaki olayda Kalkandelen bölgesinde yaşanan durumu aktarmaktadır. Burada da “Teröristler” tanımı Arnavutlar için kullanılmış ve İçişleri Bakanlığı'nın yaptığı uyarıyı kabul etmediklerini açıklamalarına rağmen saldırı olmadığına dikkat çekilmiştir. Okuyucuya “Arnavutların” yaptığı açıklamaların inandırıcı olmadığı da aktarılmaktadır. Haber girişinin son kısmında ise “Beyanname” diye bahsedilen resmi açıklamanın hangi kurum veya devlete ait olduğu belirtilmezken içeriğinde “Arnavut aşırılıkçılar” tanımı kullanılırken kınanması da okuyucuya yine Arnavutlar hakkında olumsuz bir tema olarak aktarılmıştır.

“Teröristleri temizleme operasyonu başladı” başlıklı haber 26 Mart tarihinde yayınlanmış ve haberin girişinde, “Güvenlik güçleri sabahın erken saatlerinde Arnavut teröristlerin bulunduğu konumlara mevcut tüm araçlarla operasyon gerçekleştirdi. Kalkandelen Kalesi Kalkandelenlilerindir. Makedonya kendi topraklarını geri alıyor. ABD, Makedonya'nın şiddete karşı cevap vermesine yardım edecektir” ifadeleri kullanılmıştır. Diğer haber girişleri arasında buradaki dikkat çeken en önemli nokta “Arnavut teröristler” tanımıdır. Burada doğrudan Arnavutlar “terörist” olarak nitelendirilmekte ve Makedon devletinin tüm güçleri ile operasyon gerçekleştirdiği okuyucuya aktarılmıştır. Okuyucunun zihninde ayırım yapılmaksızın Arnavutların hepsinin terörist olduğu ve Makedon devletinin bütün gücüyle Arnavutlar ile mücadele ettiği canlanmaktadır. Girişin devamında yer alan “Kalkandelenliler” tanımı Makedonların olduğuna işaret çekiyor. Okuyucuya her ne kadar “Kalkandelen kalesi Kalkandelenlerindir” dese de ardalın bağlamında “Makedonlarıdır” düşüncesi oluşturmaktadır. Hemen ardından “Makedonya kendi topraklarını alıyor” yazılması ise Arnavutları “öteki” olarak göstermekte ve ülkenin bir parçası değilmiş gibi okuyucunun zihninde bir tema oluşturmuştur. ABD'nin Makedonya'daki olaylarda Makedonların tarafını tuttuğunu ve “şiddetin” Arnavutlar tarafından çıkarıldığı ve buna karşı da Makedonların savunmak için karşı koyacağı düşüncesi oluşmakta ve ABD'nin açıklaması gösterilerek uluslar arası “meşruluk” kazandırmaya çalışılmıştır. Doğal olarak okuyucu, “şiddeti çıkaran Arnavutlar ve bunu ABD de kabul ediyor. Makedonlar karşılık vermekte haklı” diye algılayacaktır.

27 Mart tarihinde yer alan “Parçalanmış teröristler panik içinde kaçıyor” başlıklı haberin girişinde “Kosova” teması dikkat çekiyor. “Kalenin üstünde Makedon bayrağı dalgalanıyor. Özel kuvvetlerimiz, Kosova’ya ve aynı zamanda ülke içinde kaçan ve arkalarında büyük miktarda silah bırakan teröristlerin alanını temizliyor. Hükümet sözcüsü Milosovski, aşırılıkçıların sivillere karşı tecavüz, taciz ve diğer insanlık dışı muamelelerin dosyası, mahkemenin başsavcısı Carla del Ponte’ye gönderileceğini söyledi” şeklinde haberin girişi verilmiştir. Teröristlerin Arnavutların yaşadığı bir başka ülke olan Kosova’ya kaçtığını belirten haber girişinde buradaki “Kosova” kullanımıyla teröristlere ev sahipliği yaptığını belirtmekte ve yine “terörist” tanımıyla Arnavutları işaret etmektedir. “Özel kuvvetlerimiz” yapısı da okuyucuda düşünce itibariyle gazetenin ideolojisinin Makedon tarafında olduğunu göstermektedir. Haber girişinin devamında aşırılıkçıların “tecavüz, taciz ve diğer insanlık dışı davranışlarını” yaptığını belirterek okuyucuda “olumsuz” anlam oluşturmasını pekiştirmiş ve “aşırılıkçılar” olarak Arnavutları gösterdiği görülmüştür. Bir benzer haber ise sonraki günde yani 28 Mart tarihinde “Şehire saldırması için teröristler hazırlanıyormuş” başlıklı haberde görülmüştür. Haber girişinde “Bulunan mevziler ve silahlar, teröristlerin Kalkandelen’e saldırmaya hazırlandığını gösteriyor. Pazar günü Kale bizim tarafımızdan herhangi bir kayıp olmadan ve diğer tarafa çokça zayıat verilerek ele geçirildi” yazılarak okuyucuda Arnavutları tanımlamak için yine “teröristler” kelimesi kullanılmıştır. Kalenin ele geçirilmesi okuyucuya aktarılırken “bizim tarafımızdan” kayıp verilmedi denilerek olayda gazetenin tarafının “Makedonlar” olduğu net bir şekilde anlaşılmaktadır. Okuyucunun zihninde gazetenin ideolojisinin Makedonlar tarafında olduğu net bir şekilde oluşmuştur. “Diğer taraf” tanımlaması ise “Arnavutlar” olarak görülmektedir. Yine burada okuyucu “öteki” olarak Arnavutları anlamakta ve kayıpların onların tarafında verildiğini düşünebilecektir.

29 Mart tarihli “Üç yüz kişiye yetecek kadar silah bulundu” haberde ise yapılan bir operasyonun ardından Yunanistan’ın da açıklamalarına yer vererek “ülkenin etrafındaki ülkeler tarafından da Makedonlar destekleniyor” düşüncesi yaratılmaya çalışılmıştır. Haber girişinde ise şöyledir; “Selce’deki teröristler tarafından bırakılan çeşitli iletişim araçları, ameliyathaneli hastane, büyük miktarda silah, patlayıcı madde, askeri teçhizat ve yiyecek uzun süren bir savaşa hazırlandıklarının reddedilemez kanıtıdır. Yunanistan Dışişleri Bakanı, “Teröristlere yönelik son operasyonların zayıatsız sona erdiğinden çok mutluyuz”. Makedonların yaptığı operasyonda önemli bir yeri ele geçirmelerinin yanı sıra Yunanistan’ında bu konuda Makedon tarafında yer aldığı belirtilmesi okuyucuda “haklılık” düşüncesi oluşturmaktadır. Ertesi gün verilen haberde ise yani 30 Mart tarihli haberde “Milliyetçilerin hakları her hangi bir hükümlerle sınırlı değildir” başlığı kullanılmıştır.

Bu başlıkta ise “Milliyetçiler” olarak Arnavutlar tanımlanmış ve meclisteki partilere atıfta bulunulmuştur. Haber girişi, “Arnavut partileri, bazı anayasa maddelerinde değişiklik getirme talepleri konusunda kararlıyken, diğer siyasi partiler toprak bütünlüğü, egemenlik ve iki dillilik gibi konuları gündeme getirip tartışmak istemiyorlar. Arnavut aşırılık yanlılarının Tetovo'ya her gün ateş ettiği ve çok sayıda mühimmatla saldırdığı Germo köyü, 400 kişi tarafından savunuldu” şeklindedir. Okuyucuya “Arnavut partileri anayasada değişiklik istiyor ama diğer partiler istemiyor” minvalinde bir aktarım yapılmıştır. “Diğer partiler” denilerek Arnavutlar dışında ülkede yaşayan Makedonlar, Boşnaklar ve Türkler gibi farklı grupların da Makedonların tarafında olduğu düşüncesi oluşturulmuştur. Hemen ardından ise “Arnavut aşırılıkçılar” ibaresine yer verilerek meclisteki durum ile çatışma alanındaki durumun birbirini destekler nitelikte okuyucuya aktarıldığı görülmektedir.

Genel olarak Nova Makedonija (Yeni Makedonya) gazetesinin söylemlerine bakıldığında Arnavutlar için “terörist”, “aşırılık yanlısı” gibi ifadeler kullanılarak okuyucuya olumsuz aktarım gerçekleştirilmiştir. İç savaşın oluşmasında ve sürdürülmesinde gazetede Arnavutları görmekte ve okuyucuya da bu yönde aktarım yapmaktadır. Görüldüğü üzere Nova Makedonija (Yeni Makedonya) gazetesinde Arnavutlar için herhangi bir olumlu habere rastlanmamıştır. Nötr haberlerde ise Arnavutların dahil olduğu olaylar dışında genel bilgilerin içerdiği haberlere yer verilmiştir.

2001 Mart Ayı

- **FAKTİ (GERÇEK) Gazetesi**

b) Makro Yapı

Çalışmanın bu kısmında Makedonya iç savaşında inşa edilen “Makedon” imgesinin değerlendirilmesi için örneklem Fakti (Gerçek) gazetesi ele alınmıştır. Önceki çalışmaya göre buradaki imge değiştirilmiştir. Tarafların tek bir imge üzerinde yaptığı söylemlerden ziyade karşılıklı söylemleri karşılaştırmak için bu yol seçilmiştir. Bu kısımda “haber başlığı, haber girişleri, ana olayın ele alınış biçimi, bağlam bilgisi, temalar, temaların şematik yapısı ve olay taraflarının değerlendirmeleri” vb. kriterler açısından incelenmektedir.

2001, Mart ayı boyunca Fakti (Gerçek) gazetesinde çıkan haberlerde “Makedon” imgesi ile ilgili, 21 olumsuz, 16 nötr haber yer almıştır. Olumlu haber ise hiç bulunmamaktadır. Toplamda ise 37 haber görülmüştür. Fakti (Gerçek) gazetesinde, 2001 Mart ayı boyunca, konuya ilişkin çıkan haberlerin başlıkları şunlardır;

1- Olumsuz Açıdan Aktarılan Haberler

- “Trajkovski'nin pervasız ifadeleri durumu daha da kötüleştiriyor”(7 Mart 2001)
- “Makedon medyasında Arnavut karşıtı propaganda en zirvede”(7 Mart 2001)
- “Savaşın kuzeyindeki Makedonya – Kosova'nın sınırlarına geçiyor”(7 Mart 2001)
- “Kosovalı Arnavutlara ‘Bllace’ sınır kapısında ne oldu?”(9 Mart 2001)
- “Makedonya, Sınır Savaşı”(12 Mart 2001)
- “Sokoli lakaplı ulusal kurtuluş ordusu liderlerinden biri ‘fakti’ için konuşuyor”(12 Mart 2001)
- “Makedon Polisi masum Arnavutları taciz etti”(14 Mart 2001)
- “Gönüllüler Makedon Ordusuna yardım ediyor”(15 Mart 2001)
- “Fakti için üst düzey bir UÇK (Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu)subayı konuştu”(15 Mart 2001)
- “Fakti'nin Gueril Arnavutlar'daki kaynakları tetova dağlarında ikinci günde de silahlı çatışmaların devam ettiğini söyledi”(16 Mart 2001)
- “‘Bit Pazar’ Polis merkezi önünde uzun sıra dizileri”(20 Mart 2001)
- “UÇK(Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu), ‘Üsküp diyaloga başlayana kadar mücadele”(21 Mart 2001)
- “Polisler korumasız evlerle savaşıyor”(22 Mart 2001)
- “Üsküp’de ‘Vllarzimi’ okulunda tek Arnavut temizlikçiye saldırıldı”(22 Mart 2001)
- “Stevo Penderovski, MPB'nin konuşmacısı”(24 Mart 2001)
- “Makedon polis – askeri güçlerinin büyük saldırısı başlıyor”(26 Mart 2001)
- “Makedon Ordusunun saldırısından sonra Tetovo tepeleri”(27 Mart 2001)
- “Bllaca'daki yedek askerler silahlarla ‘Oyun’ oynuyor”(28 Mart 2001)
- “Likova'daki durum son derece gergin”(29 Mart 2001)
- “Milletvekili Hysni Shaqiri UÇK(Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu) saflarına katıldı”(29 Mart 2001)
- “Makedonya Kosova topraklarını bombaladı”(30 Mart 2001)

2- Nötr Açıdan Aktarılan Haberler

- “Tanusha'da gerginlik devam ediyor”(3 Mart 2001)
- “Yerinden edilen kişilerle”(8 Mart 2001)
- “Kostov – Xhaferi Görüşmesi”(10 Mart 2001)
- “Makedonya – Kosova sınırında”(10 Mart 2001)

- “Balkanlarda Amerikan karşıtlığı canlanıyor”(13 Mart 2001)
- “Tanusha sembolünün kodunu çözmeye”(14 Mart 2001)
- “Tetova dün de gergin bir durumdaydı”(16 Mart 2001)
- “Ulusal Kurtuluş Ordusu’nun İletişim No: 7”(17 Mart 2001)
- “Tetova Dağları'ndaki silahlı çatışmaların beşinci gününde, Arnavut gerillaları ‘Sokoli’ temsilci Faki için konuşuyor”(19 Mart 2001)
- “Likova’da durum daha da ağır”(23 Mart 2001)
- “ABD’nin Üsküp talebi”(26 Mart 2001)
- “Makedonya’daki durum hakkında ‘Reuters’”(28 Mart 2001)
- “Robertson ve Solona’dan onay desteği”(28 Mart 2001)
- “Solona Tetovo’da”(28 Mart 2001)
- “Tetovo bölgesinde çok sayıda göçmen”(29 Mart 2001)
- “Çelişkili tartışmalar için internet yoğunluğu”(30 Mart 2001)

Faki (Gerçek) gazetesindeki, Mart 2001 haber başlıklarına bakıldığında “Makedon” kimliği ile ilgili aktarılan olumsuz haberlerin genellikle “Ordu”, “Polis”, “Saldırı” gibi olumsuz anlamların inşa edildiği görülüyor. Bunlara örnek olarak bazı haber başlıkları ise şu şekildedir; “Makedon medyasında Arnavut karşıtı propaganda en zirvede”(7 Mart 2001) başlığında görüldüğü gibi Makedon medyasının Arnavutlara karşı olduğunu ve buradaki direkt “Makedon” belirtisi Makedonların da Arnavutlara karşı olduğu ima edilmiştir. 14 Mart tarihli haberde ise “Makedon polisi Arnavutları taciz etti” başlığı görülmektedir. Burada da doğrudan “Makedon” tanımı yapılarak polis gücünün Arnavutlar üzerinde aşırı güç kullandığı ima edilmektedir. Öte yandan 15 Mart tarihli haberde “Gönüllüler Makedon ordusuna yardım ediyor” başlığı kullanılmıştır. Burada Makedon halkının da savaşı desteklediği ve Arnavutlara karşı orduya katılığı okuyucuya aktarılmıştır. Arnavutlara karşı yapılan savaşta olduğu belirtilmese de dönemin şartları ve gündeme bakıldığında okuyucu bunu rahatlıkla “Arnavutlar aleyhinde” diye anlayabilir. “Polisler korunmasız evlere savaşıyor”(17 Mart) burada açıkça “Makedon” ismi geçmiyor fakat “Polisler” tanımı okuyucuda “Makedon polisi” izlenimi uyandırmakta ve “korunmasız evler” söylemi ile masumlara saldırdığı aslında eylemci olmayan sıradan Arnavutlara karşı da polisin tutumunun saldırganca olduğu okuyucuya aktarılmaktadır. Olumsuz harbe başlıklarında bir diğer dikkat çeken unsur ise “saldırı” tanımıdır. 26 Mart tarihli haber başlığında “Makedon polis-askeri güçlerinin büyük saldırısı başlıyor” ve 26 Mart tarihli haber başlığında “Makedon Ordusu’nun saldırısından sonra Tetevo tepeleri” kullanılan “saldırı” söylemi okuyucu da olumsuz bir anlam

oluşturmaktadır. Bu iki haber başlıklarından anlaşılacağı üzere okuyucunun zihninde “olumsuz” bir tanım oluşturduğu ve ardından haberin detaylarına inmesi için de bir merak oluşturmak amaçlanmıştır. Bir diğer olumsuz başlık ise “Makedonya, Kosova topraklarını bombaladı” 30 Mart tarihli bu haber başlığında “Kosova” tanımı Arnavutların ağırlıklı olarak yaşadığı bir ülke olduğu için kullanılmıştır. Okuyucu burada Makedonların sadece eylemci Arnavutlarla değil Kosova devleti ile de savaştığı yani durumun “terör mücadelesi” olmadığı Makedon devletinin savaş yanlısı olduğu anlamını çıkarabilmektedir. Anlaşılacağı üzere ana tema olarak “Makedon devleti Arnavutlara karşı” teması işlenmiştir. Yani haber başlıklarına bakan okuyucu genel olarak bu haber içerikleri ile ilgili Makedon devletinin Arnavutlara karşı sert tutum ve saldırı gibi olumsuz davranışlara sahip olduğunu anlayabilir.

Öte yandan nötr haberlere bakıldığında ise genelde savaşın gidişatı hakkında genel bilgiler veren, NATO ve ABD gibi ülkelerin açıklamalarına yer verilen başlıklar dikkat çekmektedir. “Tanusha’da gerginlik devam ediyor”(3 Mart) bu haber başlığında görüldüğü gibi iç savaşın gidişatına dair bilgi verilmiştir. 13 Mart tarihli haber başlığında “Balkanlarda Amerikan karşıtlığı canlanıyor” yazılmıştır. Burada genel bir bilgi paylaşımı yapılmış ve Makedon kimliği ile ilgili herhangi bir olumsuz veya olumlu aktarım olmamıştır. Yine benzer haber başlıklarını, 26 mart tarihinde “ABD’nin Üsküp talebi” ve 28 Mart tarihinde “Robertson ve Solona’dan onay desteği” başlıklarında da görülmüştür. Burada ABD’nin iç savaş ve Balkan bölgesindeki kilit durumu aktarılırken “Makedon” kimliği için ise olumlu veya olumsuz bir aktarım görülmemektedir. Genel olarak nötr haberlerin temasına bakıldığında olayların genel durumunu ve iç savaş hakkındaki gerginlik durumunun aktarıldığı ve ABD’nin konu ile ilgili söylemlerinin aktarılacağı okuyucuya iletilerek haberin içeriği hakkında bir tema oluşturuyor.

Çalışmada kullanılan Van Dijk’ın söylem analizi yönteminde makro yapı bölümünde haber başlıkları ile birlikte haberin özetinin yer aldığı “haber girişleri” de bulunmaktadır. Fakti(Gerçek) gazetesinin haber girişleri ele alındığında “Makedon” kimliği ile ilgili nasıl bir görüşe, ideolojiye sahip olduğu ve haberin ne hakkında olduğu anlaşılacaktır. Araştırmada mikro kısım bulunmaktadır çünkü, araştırmanın sınırlılığından dolayı ve Makedonya Cumhuriyeti’nin gazete arşivlerinin sadece birinci sayfasını kullanıma açmasından dolayı sadece makro açıdan incelenecektir. Ayrıca çalışmanın sınırlılıklarından dolayı dikkat çekici haber girişleri ele alınacaktır.

7 Mart 2001 tarihli “Trajkovski’nin pervasız ifadeleri durumu daha da kötüleştiriyor” başlıklı haber girişi, " Başkanın Arnavutlara ihtiyacı yok, seçimler hariç... Tanusha köyündeki Muzafer Xhaferi'nin öldürülmesinden hemen sonra, Üsküp'teki Ordu Evi'nde,

zemindeki son gelişmeleri takip edecek ve bu yönde alınacak önlemler önerecek olan Acil Durum Karargahı kuruldu. Üyeleri İstihbarat Teşkilatı, Makedon Ordusu, DSK ve MIA temsilcileridir. ARM askerleri nasıl öldürüldü?” şeklindedir. İlk kısımda “Başkanın Arnavutlara ihtiyacı yok, seçimler hariç...” aktarımı Arnavutların sadece seçim zamanları hatırlanılan birer “oy kitlesi” olarak görüldüğünü düşünmektedir. Ayrıca okuyucuda düşünce yaratmak için üç nokta tercih edilmiştir. Hemen devamında kurulacak olan “Acil durum karargahı” duyurusundan sonra “ARM askerlerini kim öldürdü?” sorusu ile okuyucuda iki olay arasında bir bağlantı varmış hissi oluşturulmuştur. 7 Mart tarihinde “Makedon medyasında Arnavut karşıtı propaganda” başlıklı haberde “Uluslararası halk Tanusha'daki sivillerin öldürülmesine nasıl hazırlanıyor? Arnavutları ceset ticareti yapan vahşiler olarak sunmak için (sadece) başka bir girişim söz konusu değilse, Makedon medyasının propagandasının amacının, Makedon güçlerinin herhangi bir eyleminde sivil kayıpları haklı çıkarmak olduğu tehlikesi vardır” girişi kullanılmıştır. Buradaki gerek haber başlığı gerekse haber girişinde doğrudan “Arnavut” tanımı dikkat çekmektedir. Bu tanım üzerinden “Makedon” kimliği hakkında söylemlerde bulunulmuştur. Haberi girişinin ilk kısmında soru cümlesi olarak aktarılıp, okuyucuda “Arnavut sivillerin öldürüldüğü” izlenimi uyandırılıyor. Hemen akabinde ise Makedon medyasının Makedonların Arnavutlara saldırması ve sivilleri öldürmesinin kendilerini haklı çıkarmak için yaptığı propagandadan ibaret olarak görüyor. Bu haber girişinde okuyucu Makedonların Arnavut sivillerini öldürdüğü ve Makedon medyasının da buna “öldürülebilir” olarak yansıttığı temasını oluşturuyor.

“Savaşın kuzeyindeki Makedonya – Kosova'nın sınırlarına geçmesi” başlıklı 7 mart tarihli haberin girişi ise şu şekildedir; “Yaklaşık 200 sivil Goshinca, Llukara ve Breza ‘dan Kumanovo'ya sığındı Arnavutlar şiddetten önce evlerini terk ediyor”. Burada doğrudan “Makedon” kimliği ile ilgili bir tanımlama olmasa da okuyucu rahatlıkla “Makedonların saldırısından önce Arnavutlar bölgeyi terk ediyor” teması oluşabilir. 8 Mart “Yerinden edilmiş kişilerle” başlıklı haberin girişinde yer alan “Durum sabitleştiğinde, tekrar evimize dönüyoruz "Çocuğu korkmuş ve ağlıyordu, bu yüzden ayrılmaya karar verdim. Yanımızda hiçbir şeyimiz yok, paramız yok, kıyafetimiz yok ve buradan gitmemiz gerekiyor, nereye bilmiyoruz. Bir sürü çatışma oldu. Geri dönmeyi düşünüyoruz, hem burada hem de orada ülkemizdeyiz, ancak durum biraz sakinleştikten sonra kesinlikle eve gitmemiz gerekiyor, "dedi Haracine merkezli Sabedin Ajvazi” yer almıştır. Haber girişinde ise yine “zorla göç ettirilmiş” algısı oluşmakta ve çocukların da zor durumda olduğu ayrıca çatışmaların devam ettiği ve sivil halkın zorluklar yaşadığı teması okuyucunun kafasında net olarak oturabilmektedir. Buna benzer bir haber daha 9 Mart tarihinde yayınlanmıştır. “Kosovalı

Arnavutlara ‘Bıllace’ sınır kapısında ne oldu?’ başlıklı haberin girişi, “Polis üniformayı çekti, "Sırbistan" yazıyordu. Makedonya sınırından çok uzak olmayan, tarafsız bölgede, siyah üniformalı iki kişi tarafından durduruldu, göğsünde POLİS yazıyordu. Biri benden pasaportumu istedi, sonra nereye gittiğimi sordu. Seni alakadar etmez deyip, sınır kontrolünden geçtim, gitmeme izin verdiler. Alakadar eder, ben bir Sırbım o da Sırp, ikisi Sırp olduklarını söylediler" şeklindedir. Bu haberin girişinde ise doğrudan bir Makedon kullanımı olmasa da “Sırp” kimliği üzerinden “Makedonlar ile iş birliği yapıyor” düşüncesi okuyucuda oluşabilmekte tema olarak ise olumsuz bir yaklaşım edinmeye sebep olmaktadır.

12 Mart tarihli haberde ise “Sokoli lakaplı Ulusal Kurtuluş Ordusu liderlerinden biri ‘Fakti’ için konuşuyor” başlığı kullanılmıştır. Haber girişinde ise “Makedonya'nın toprak bütünlüğünü kabul ediyoruz, ancak sadece bir Arnavut-Makedonya federasyonu olarak." "Sokoli" lakabı Ulusal Kurtuluş Ordusu liderlerinden biri olan "FAKTİ"de "Makedonlara karşı bir şeyimiz yok". Sonra " özellikle de büyük ölçüde ihlal edilen Arnavut halkının olduğu Makedonya'da, bir insanın hakkını ihlal eden herhangi bir güce karşı olduğunu da sözlerine ekledi” ifadeleri kullanılmıştır. Burada iç savaş taraflarından biri olan Arnavut savaşçıları için “Ulusal Kurtuluş Ordusu” denilmesi dikkat çekmektedir. Aynı örgüt için Makedonlar ise “terörist”, “Arnavut aşırılıkçıları” demiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere gazetenin ideolojisi Arnavut taraflı olduğu için olayları aktarırken ve tarafları tanımlarken Makedon tarafı ile söylem farklılıkları dikkat çekiyor. Bu haber de genel olarak ideolojik farklılıkların nasıl olduğunu göstermekte güzel bir örnek. Sokoli lakaplı kişinin söylediklerine yer vererek kişiden doğrudan aktarım yapan Fakti gazetesi bu şekilde kendi yorumunu katmamıştır fakat kendi düşüncesine paralel bir habere yer vermiştir. Diğer haberlerden de anlaşılacağı üzere “Makedon halkı” ve “Makedon devleti” olarak ikiye ayrılmışlık söz konusu. Gerek Ulusal Kurtuluş Ordusu gerekse Fakti gazetesi bu hususta paralel hareket etmektedir. Okuyucunun zihninde “Makedon devleti baskı uyguluyor” teması oluşmaktadır.

14 Mart “Makedon polisi masum Arnavutları taciz etti” başlıklı haberde ise doğrudan “Makedon” kimliği üzerinden bir tavır alınmıştır. Haberin girişinde ise “Yardım etmek için yola çıktılar, terörist ilan edildiler. Lipkovo barajı duvarının yanında durduktan sonra, pencere kepenklerinden birçok polisin arabalardan çıktığını fark ettim ve birbirleriyle konuştuklarını duydum. Memurlardan biri, "Hepsini öldürelim leşleri suya atalım" dedi. Diğeri, mermilerin pahalı olduğunu ve diğer Arnavutlara karşı ihtiyaç duyulacağını söyledi. Bundan sonra, cip kapısı açıldı ve elinde bir balta tutan polislerden birinin farkına vardım ve başka biri kafasını kesmek için kimin sırası olduğunu sordu .” şeklindedir. Haber girişinde yer alan bu ifadelerde Makedon polisi tanımı üzerinden bir tema oluşturulmuştur. Öte yandan gazetenin ve olayı

aktaran muhabirin özel görüşü yer almazken olayı yaşadığı iddia edilen kişinin cümleleri direkt olarak alıntılanmıştır. Buradaki dikkat çeken bir diğer husus ise “Arnavutların hepsini öldürmeyi düşünüyorlar” düşüncesinin okuyucuda şekillendirilmesi söz konusudur. Suçlu, suçsuz bütün Arnavutların hedef olarak algılandığı okuyucuya aktarılmak istenen düşüncedir.

Fakti (Gerçek) gazetesinin Makedon kimliğini sadece polis ve asker üzerinden tanımlamadığını gösteren bir örnek olarak 15 Mart “Gönüllüler, Makedon Ordusuna katılıyor” başlıklı haberi gösterilebilir. “Durumu daha da gerginleştiren organizasyon... Manastırdaki gönüllülerin "Sitel" televizyonu tarafından yayınlanan kuzey sınırında savaşmak için harekete geçirildiği haberinden sonra, doğrulanmamış kaynaklarımıza göre, Makedon vatandaşlarının merkezlerini oluşturarak gönüllü listesinin yapıldığı okullarda toplandığını, savaş gönüllülerine silah dağıtıldığını söylüyorlar” haber girişidir. Makedon halkından gönüllülerin de iç savaşta taraf olduğu ve Makedon kimliğinin her ne kadar polis ve asker üzerinden tanımlandığı görülse de direkt olarak halkın da yer aldığını gösteren haberlerden biridir. Okuyucuda “Makedon halkı Arnavutlara karşı silahlanıyor” teması oluşmakta ve şiddetin sadece devlet tekelinde olmadığını aynı zamanda da halkta da karşılığını gösteren bir haberdur. Yine aynı gün yani 15 Mart tarihinde yayınlanan “Fakti için üst düzey bir subay konuşuyor” başlıklı haberde Arnavut silahlı gruplarından bir liderin sözlerine yer veriyor. Haber girişi ise şöyledir; “Biz istemiyoruz Makedonya'nın yok edilmesini” Dün gazetemize sunulduğu üzere, FAKTI'ya şunları söyleyen Ulusal Kurtuluş Ordusu kıdemli subayından biriyle röportaj yapmayı başardı: “Makedon politikacılar Makedonya için üzülmezse, istediklerini yapabilirler. Biz onların peşinden gideceğiz. Yani görüşmek istedikleri takdirde konuşmaya hazırız ve savaş istedikleri takdirde savaşmaya hazırız“. Burada gazetenin veya muhabirin görüşü değil direkt olarak birinci kaynak ağzından ifadeler yer verilmiştir. Makedon kimliğine karşıtlığı savaşın diğer tarafında yer alan Ulusal Kurtuluş Ordusu'ndan bir subayın sözleri ile oluşturuluyor. İfadelerde dikkat çeken kısım ise “Makedon hükümetinin kanın akıp akmayacağına karar vereceği” düşüncesidir. Okuyucuda bu düşüncenin yanı sıra “Biz (Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu UÇK) şiddetten yana değiliz ama Makedon hükümeti bunu isterse biz de karşılık veririz” düşüncesi de oluşturulmaktadır. Genel olarak haber girişindeki temaya bakıldığında savaşın karar mekanizması olarak Makedon hükümetinin gösterildiğini görüyoruz ve aynı zamanda şiddetin olup olamayacağına da karar verecek olanın Makedon tarafı olduğu izlenimini görüyoruz.

Fakti'nin kendini savaşın tarafı olarak gördüğü ve Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu'nun sözcüsü olarak gördüğü haberlere de rastlanmaktadır. 16 Mart “Fakti'nin Gueril Arnavutlardaki kaynakları Tetova dağlarında ikinci günde de silahlı çatışmaların devam

ettiğini söyledi” başlıklı haberinde açıkça görülmektedir. ““Görüşmeler başlamalı, biz dalga geçmiyoruz. Makedon hükümeti şu ana kadar müzakereler için hiçbir girişimde bulunmadı ancak askeri hazırlıklarının bizi karada yok etmesini bekledi. Ancak Üsküp'ün Karadak'ta yoğunlaşan güçlerinin sadece dört saat boyunca engellenebileceğini unutmuşlar ve o zaman onları oradan çıkartmak için uluslararası toplumun veya NATO'nun müdahalesine ihtiyaç duyulacaktır” haber girişi olarak aktarılmıştır. Burada okuyucu “Biz kim?” sorusunu sorduğunda “Ulusal Kurtuluş Ordusu” olduğunu veya “Arnavut eylemcilerin” olduğunu anlayabilmektedir. Gazete bu haberinde doğrudan bir aktarım veya durumu nesnel bir dille anlatmamıştır. Olayın tarafı olarak haberi ele almış ve okuyucuya “Biz Arnavut eylemcileriz” mesajını iletmektedir. Hem taraf diliyle hem de Makedon kanadını uyarıcı diliyle olayın doğrudan etkini konumuna kendisini koymuş ve okuyucuda tarafsızlık düşüncesini yok etmiştir. Haberin girişinden anlaşılacağı üzere “biz savaşacağız” teması oluşturulmuştur. Yine benzer bir haber ile 17 Mart tarihinde karşılaşılmıştır. “Ulusal Kurtuluş Ordusunun iletişim no:7” başlıklı haberin girişinde “Güçlerimiz kendini savunmaya tepki veriyor. Askerlik görevlerini yerine getirmek için tüfek alabilen tüm vatandaşları bir form bulup Ulusal Kurtuluş Ordusuna katılmaya çağırıyoruz” ifadeleri kullanılmıştır. Yine burada yukarıdaki haber örneği gibi olayın bir tarafı olduğu görülmekte ve okuyucuda “Savaştan çağırılan bir ordu” düşüncesi oluşturulmaktadır. Fakti'nin burada iç savaşın bir tarafı olduğu ve savaşmak için ise Arnavutları çağırdığı net olarak görülmektedir. Açıkça Makedon kimliği üzerine bir söylem olmasa da ardalan bağlama bakıldığından savaş için en az iki tarafın olması gerektiği ve diğer tarafın Makedonlar olduğu anlaşılabilir.

“Tetova Dağları'ndaki silahlı çatışmaların beşinci gününde, Arnavut gerillaları "Sokoli" temsilcisi FAKTI için konuşuyor” başlıklı 19 Mart tarihli haber girişinde ise “Görüşmeler kaçınılmaz, çünkü savaş bunu dikte edecek” Avrupa ve Amerika askeri yöntemlerin kabul edilemez olduğunu söylüyor ve kabul edilemez oldukları bir gerçektir. Ancak, askeri yöntemler olmazsa siyasi hedeflere ulaşamaz. Kosova örneği, Sırbistan 9 yıl boyunca Arnavutların siyasi taleplerini uzattığında, hatta Vatikan'ın arabulucu olduğu okulların açılmasında, ancak Sırbistan'ı Arnavutların siyasi taleplerini kabul etmeye zorlayan şey savaştır” ifadeleri kullanılmıştır. Haber girişine bakıldığında gelişen olaylara örnek olarak Kosova'nın bağımsızlığını alması ve oradaki gelişmelerin aynı şekilde Makedonya'da olmasını gerektiğini okuyucuya aktarıldığı görülüyor. Gazetenin “savaştan başka çözüm yok” temasını okuyucuya aktardığı ve Makedonları savaşmadan ikna etmenin imkansız olduğunu aktardığı görülüyor. 21 Mart UQK, “Üsküp diyalog başlatana kadar mücadele” başlıklı haberde yine yukarıdaki ele alınan haberin bir benzer tutumu ile karşılaşıyor. Haber girişi,

“Makedonya’nın bölünmesine karşıyız. Ahmeti, Gerilla komutanlarından biri, “İç savaştan kaçınacak ve şehirlere ancak mecbur kaldığında saldırılacaktır, o zamana kadar dağlardaki mevzimizi savunmakla yetineceğiz. "dedi” şeklindedir. Haber girişinden anlaşılacağı üzere okuyucuya olayların taraflarından birinin sözleri direkt olarak aktararak gazetenin ve muhabirin görüşleri olmadan doğrudan bir anlatım olmuştur.

22 Mart tarihinde yayınlanan haber ise “Polisler korumasız evlere saldırıyor” başlığı kullanılmıştır. Haber girişinde “Tamamen yorumsuz bir savaş Drenoc halkı ve tüm şehir için bir saatlik ateş, duman, korku... Tamamen tartışmasız ve gereksiz bir savaş. Trajik bir durumu tahmin ederek, tam da korku saatinin yaşandığı o mahallede, salı günü bazı sakinleriyle doğrudan temas kurduk” söylemleri ile okuyucuya aktarılmıştır. Görüldüğü üzere yukarıdaki bazı haberlerde savaşın tarafı olunması ve savaşa katılmaya çağrı yapılması yerine gazetenin bu haberde savaşın kötü yönüne dikkat çekiyor. Yine 22 Mart tarihli haberde ise “Üsküp’te Vllazimi okulunda tek Arnavut temizlikçiye saldırıldı” başlıklı haber yer alıyor. Burada ise olayın öznesi olan kişinin doğrudan söylediklerine yer veriliyor. Haber girişi, “Okula yakın bir yerde, öğleden hemen önce, işe geldiğimde, iki yarı maskeli insan bana beyzbol sopasıyla vurmaya başladı. Nebahate Hamza, Makedonca konuşan insanlar arasında yalnızdım diyor. Okuldaki öğrencilerden daha büyük olmalarına rağmen, bunların çalıştığım okulda okuyan Makedon öğrencilerin yakın akrabaları olduğuna eminim. Bu okulun Makedon öğrencileri dışında, diğer Makedonlarla hiçbir bağlantım yok. Açıkçası sadece onlar bana istenmeyen olduğumu çeşitli şekillerde gösterdiler”-(Nabahate’nin yorumu) şeklindedir. Doğrudan haberin kaynağının sözlerini vererek olaya müdahale etmemiştir Fakti gazetesi. Saldırıyı gerçekleştirenlerin Makedonlar dışında birisinin olamayacağı belirtmiş ve okuyucuda “Makedonlar gördükleri Arnavutlara saldırıyor” algısı oluşturmaktadır. Haber girişinden anlaşılacağı üzere “Makedon halkı masum Arnavutlara saldırıyor” düşüncesi de okuyucuya aktarılmıştır. 26 Mart tarihli “Makedon Polis-Askeri güçlerinin saldırısı başlıyor” başlıklı haberde “saldırı” kelimesi olumsuz bir anlam taşımaktadır. Haber girişinde ise, “Shipkovic, Gajren, Sellca, Llaca’yı kontrol etmek için tavizsiz mücadele... Saat 9 veya 9.30’da büyük bir askeri cephanenin "Güneş Tepesi" ne doğru yöneldiği fark edildi. Ayrıca iki askeri helikopter Sellcë, Gajrë, Kala ve Shipkovic köylerinin hava hattını tanımladı. Resmen tüm askeri araçların eyleme geçirileceği ve korkunç bir taarruzun başlayacağı öğrenildi” ifadeleri kullanılmıştır. Görüldüğü üzere burada Makedon güçleri “saldırgan” olarak gösterilmiş ve hareketin “korkunç” olduğu dikkat çekilmiştir. Okuyucuda olumsuz bir tema oluşmaktadır.

“Makedon Ordusunun saldırısından sonra Tetovo tepeleri” başlıklı 27 Mart tarihli haberin girişi, “Arnavutlarla konuşmaya başlayın “Gajre” köyü neredeyse tamamen terk edilmişti. Makedon polisi bizi bombalıyordu ve ateş ediyordu. Biz siviliz. Bir Arnavut, "Burada silahımız yok, ancak yine de ellerinden geldiğince ateş ettiler" dedi” şeklindedir. Doğrudan bir anlatıma yer verilerek Makedon Ordusunun savunmasız sivillere de ateş ettiği belirtilmiş ve okuyucuda “Makedon Ordusunun kadın, çocuk ve savunmasız ayırt etmeden saldırdığı” teması oluşmaktadır. 30 Mart tarihli “Makedonya Kosova topraklarını bombaladı” başlıklı haberde ise “Yabancı bir kameraman füzeden öldü. Yaralılarından birine göre, krivenik'in yaklaşık 20 adamı yabancı bir gazeteciyle bir araya geldi ve aniden aralarına bir füze düştü. Krivenik'te, füzeler bu sabahtan beri düşüyordu” haber girişi kullanılmıştır. Makedonya'nın komşu ülke olan ve çoğunluğunun Arnavutlardan oluştuğu bir ülke olan Kosova'ya saldırması haberin girişinde yer edinmiştir. Ayrıca savunmasız ve savaş ile alakası olmayan basın mensuplarının da öldürüldüğü okuyucuya iletilerek “Makedon hükümeti savunmasız insanları da öldürüyor” teması oluşturulmuştur.

Olumsuz haberlerin yanı sıra nötr haberlerde dikkat çekmektedir. Nötr haberlerde ise daha çok gerçekleşen olayların genel durumu aktarılmaktadır. 16 Mart tarihli “Tetovo dün de gergin durumdaydı” başlıklı haberde yaşanan gelişmeler yorum katılmadan aktarılmıştır. Haberin girişinde ise, “Çatışmalar gün boyunca durmadı Dünkü çatışmalar vatandaşları ve özellikle durumdan travma geçiren çocukları olumsuz etkiledi. Bu, şehrin eczanelerinin bir dizi sakinleştirici satın alan büyük bir vatandaş akını ile karşı karşıya kalmasıyla doğrulanmaktadır” ifadeleri kullanılmıştır. Okuyucu bu haber girişini okuduğunda olayın tarafları ile ilgili herhangi bir olumlu veya olumsuz bir kanıya varmamaktadır. Yine 23 Mart tarihli “Likova'da durum daha da ağır” başlıklı haberde gelişen gelişmeler okuyucuya olumlu veya olumsuz olarak aktarılmamıştır. Haber girişi ise, “Taşınanlar için yardım Hüsamettin Halili, Kumanovo kentinde Makedonya Kızılhaç'ını eleştirdi. "Bu örgüt şimdiye kadar yerlerinden edilmiş kişilerin ihtiyaçlarını gidermek için hiçbir şey yapmadı". Yardımlarına sadece Arnavut İnsani Yardım Derneği, Makedonya Kadınlar Derneği, Kumanovo şubesi ve "El Hilal" yardım kuruluşu geldi. Yerlerinden edilenlere yiyecek ve giyecek paketleri dağıttılar, ancak genel olarak bu insanlar buldukları ailelerin tarafından yardım ediliyor” dedi” şeklindedir. Burada “Makedon” veya “Arnavut” kimliği ile alakalı olumlu veya olumsuz bir aktarım söz konusu değildir. Ayrıca hem Arnavutların hem de Makedonların yardımlarda bulunduğu söylenerek eşit bir içerik oluşturulmuştur. 28 Mart “Solona Tetovo'da” başlıklı haberde genel bir durum aktarılmıştır. Haberin girişinde ise, “Tetovo'dan Eğitim Sürecinden 20 Bin Öğrenci Mahrum Kaldı. Kontrol noktaları öğrenme atmosferini

engelliyor Çatışmanın bu yıl 14 Mart'ta Tetova kentinde başlamasından bu yana neredeyse iki hafta boyunca, orada ve çevresindeki diğer köylerde, her seviyedeki okullarda eğitim süreci kesintiye uğradı. Kalkandelen'deki yedi ilkokul ve beş ortaokulun yanı sıra Tetova Üniversitesi'nde tek bir gün boyunca bile çalışma yapılmadı” ifadeleri kullanılmıştır. Eğitim sürecinde genel bir aksaklığın olduğu ve bu durumun ülkenin içinde bulunduğu durumun etkilerinden kaynaklandığı okuyucuya aktarılmıştır. Okuyucuda “Makedon” veya “Arnavut” kimliği ile ilgili herhangi bir olumlu veya olumsuz etki yaratmamıştır.

Mikro Yapı

A) Nova Makedonija (Yeni Makedonya) Gazetesi

Çalışmanın bu kısmında araştırma yönteminin bir diğer kısmı olan mikro yapı incelemesi yapılacaktır. Çalışmanın sınırlılığınınndan dolayı haber metinlerinin tamamına ulaşamamıştır. Bu nedenle mikro yapı incelemesi “haber girişleri” üzerinden olacaktır. Metni oluşturan cümlelerin yapısını incelenerek kullanılan kelime, cümle, fotoğraf gibi ögeler incelenerek analiz edilecektir. Metinler retorik, sözcük seçimleri, bölgesel uyum ve sentatik uyum açısından da incelenecektir. Nova Makenoija (Yeni Makedonya) gazetesi 2001 Mart ayında çıkmış olan haberlerde “Arnavut” kimliği ile ilgili çıkan haberler sentatik ve bölgesel uyum açısından incelenecektir.

Nova Makedonija (Yeni Makedonya) gazetesinin haberleri incelendiğinde, “sentatik” açıdan bakıldığında “Arnavut” kimliği ile ilgili cümleler uzun ve okura birçok bakış açısı ile aktarıldığı görülmektedir. Örneğin, “Üç yüz kişiye yetecek kadar silah bulundu” (29 Mart 2001) başlıklı haberde, “Selce'deki teröristler tarafından bırakılan çeşitli iletişim araçları, ameliyathaneli hastane, büyük miktarda silah, patlayıcı madde, askeri teçhizat ve yiyecek uzun süren bir savaşa hazırlandıklarının reddedilemez kanıtıdır. Yunanistan Dışişleri Bakanı, “Teröristlere yönelik son operasyonların zayıtsız sona erdiğinden çok mutluyuz” şeklinde aktarılmıştır. Görüldüğü üzere uzun ve içerisinde birden fazla bilgiye yer verilen bir haber olmuştur. Yine bir benzer haber olan “Teröristleri temizleme operasyonu başladı” (26 Mart 2001) başlıklı haberin girişine bakıldığında bu görülmektedir. Haber girişi, “Güvenlik güçleri sabahın erken saatlerinde Arnavut teröristlerin bulunduğu konumlara mevcut tüm araçlarla operasyon gerçekleştirdi. Kalkandelen Kalesi Kalkandelenlileridir. Makedonya kendi topraklarını geri alıyor. ABD, Makedonya'nın şiddete karşı cevap vermesine yardım edecektir” şeklindedir. Burada da uzun cümleler ile haber girişine yer verilmiştir.

Çalışmanın bu kısmında “bölgesel uyum” açısından değerlendirme yapılacaktır. Burada cümlelerin birbirleri ile uyumuna bakılarak birbirleri arasındaki ilişkilere bakılacaktır.

2001 Mart ayında Nova Makedonija (Yeni Makedonya) gazetesinde “Arnavut” kimliği ile ilgili çıkan haberlerde olayların neden gerçekleştiğine yer verildiği görülmekte ve okuyucuya bu çeşitli şekillerde aktararak mevcut ideolojik yapısının şekillenmesini sağlamaktadır. Haberlerde yer alan detaylarda ideolojik yapının oluşturulması için “nedensel ilişkiler” kurulmuştur. Bu şekilde okuyucu için inandırıcılık düzeyi artırılmıştır. “Parçalanmış teröristler panik içinde kaçıyor” (27 Mart 2001) başlıklı haberin haber girişi girişinde “Kosova” teması dikkat çekiyor. “Kalnenin üstünde Makedon bayrağı dalgalanıyor. Özel kuvvetlerimiz, Kosova'ya ve aynı zamanda ülke içinde kaçan ve arkalarında büyük miktarda silah bırakan teröristlerin alanını temizliyor. Hükümet sözcüsü Milosovski, aşırılıkçıların sivillere karşı tecavüz, taciz ve diğer insanlık dışı muamelelerin dosyası, mahkemenin başsavcısı Carla del Ponte'ye gönderileceğini söyledi” şeklindedir. Burada da görüldüğü üzere olaylar nedensellik açısından bağlanarak okuyucuyu ikna etmek için birden fazla kaynak gösterilerek aktarılmıştır.

Çalışmanın bir diğer kısmında ise sözcük seçimine bakılmaktadır. Burada anlaşılacağı üzere yazarın veya gazetenin haberi aktarırken kullandığı sözcükler oldukça önemlidir ve incelenerek gazetenin ideolojisini açıklamakta önemlidir. Okurun zihninde bir olayın veya olgunun şekillenmesinde sözcük seçimi çok önemlidir. Okura doğrudan veya dolaylı olarak üzeri örtük bir biçimde iletilen ideoloji bu şekilde açıklanabilecektir. “Teröristler şehirdeki konut binalarına ve Sveti Nikola klisesine füze fırlattı” (17 Mart 2001) başlıklı haberin girişi, “Polis birimleri dün bütün gün boyunca gerçekleştirdiği operasyonla teröristleri daha önce işgal ettikleri konumlardan çıkarmayı ve grupları dağıtmayı başardı” şeklindedir. Burada dikkat çeken kelimeler, “Teröristler”, “işgal ettikleri” gibi kelimelerle üstü kapalı olarak “Arnavut” kimliğini kast etmekte ve aynı zamanda bu kelimeler ile olumsuz bir anlam çıkarmaktadır. Yine bu olumsuz bakışa örnek olarak, “Makedonya Cumhuriyeti Ordusu Tanusevci'yi kontrol altına aldı” (13 Mart 2001) başlıklı haber gösterilebilir. Açıklamada, “Makedon tarafında kimse yaralanmadı, ancak ARM birimleri operasyon sırasında çok az direnişle karşılaştı.” denildi. Silahlı terörist grupları etkisiz hale getirmeyi başardık. Burada “direniş” ve “terörist” kelimeleri de dikkat çekiyor. Bu, “Arnavut” kimliği hakkında çok olumsuz bir konuşma ile olur.

2001 Mart ayı Nova Makedonija (Yeni Makedonya) gazetesindeki haberlere bakıldığında sözcüklerin yanı sıra görsel yani fotoğraf ile de ideolojik aktarım yaptırıldığı görülmektedir. Bir haberin en önemli etkenlerinden bir olan fotoğraf, okuyucuyu ikna etmek için önemli bir yere sahiptir. Araştırmanın sınırlılığından dolayı bütün fotoğraflara erişilememiştir ve içeriklerinden önemli olarak görülen fotoğraf seçilmiştir. Retorik incelemede

yer alan görsellerin okuyucuya nasıl aktarıldığı incelenmekte ve haberin inşasında ve okuyucuda oluşacak etkisi incelenmektedir. Nova Makedonija(Yeni Makedonya) gazetesi incelendiğinde haber fotoğraflarının savaş alanlarından, saldırı yapılan binalardan, askerlerin görüntülerinden oluştuğu görülmektedir. Kullanılan en etkili retorik ögenin fotoğraflar olduğu görülmektedir.

Görsel 3.1 Nova Makedonija(Yeni Makedonya) “Makedonya Cumhuriyeti Ordusu Tanusevci’yi kontrol altına aldı” (13.03.2001)

Görsel 3.2 Nova Makedonija(Yeni Makedonya) - “Teröristler şehirdeki konut binalarına ve Sveti Nikola klisesine füze fırlattı” (17.03.2001)

Görsel 3.3 Nova Makedonija(Yeni Makedonya) “Ani gelişen olayda iki terörist öldürüldü” (23.03.2001)

**Görsel 3.4 Nova Makedonija(Yeni Makedonya) “Teröristleri temizleme operasyonu başladı”
(26.03.2001)**

**Görsel 3.5 Nova Makedonija (Yeni Makedonya) “Üç yüz kişiye yetecek kadar silah bulundu”
(29.03.2001)**

Haberlerle birlikte verilen fotoğraflarda görüldüğü üzere saldırgan bir şema vardır. Okuyucuya aktarılan görüntülerde haber metinlerini destekleyen “Arnavut” kimlikleri ile ilgili olumsuz yaklaşım desteklenmiştir. Görsellerde “terörizm”, “yıkım”, “patlayıcılar” gibi

temalar çağrıştıran görsellere yer verilmiştir ve okuyucuyu haber metnine ikna etmek için kullanılmıştır.

B) Fakti (Gerçek) Gazetesi

Van Dijk'in bu çalışmada ele alınan konuşma analizi teorisine göre, haber metnlerinin "kesin bir bakış açısıyla" söylem analizi yapılırken, kelimeler, cümleler ve cümle kullanımları değerlendirilmektedir. Böylelikle haber metninin mikro yapısını analiz ederken, o metni oluşturan sözcükler, cümleler ve ifadeler kısımları ele alınır. Tartışılan metinler, bunlar gibi unsurları ortaya çıkarmak için kompozisyon analizi, bölgesel uyum, kelime seçimi ve retorik analiz gibi kriterler açısından değerlendirilir. Fakti (Gerçek) gazetesinde Makedonya iç savaşında inşa edilen "Makedonya" imgesinin, öncelikle "sentaktik çözümleme" ve "kriterler bazında analizleri bölgeseldir."

Fakti (Gerçek) gazetesinde, iç savaş "sentaktik çözümleme" açısından değerlendirildiğinde, genel olarak iç savaş imajının uzun, karmaşık ve etkili cümle yapıları ile aktarıldığı ve okuyucuya birçok bakış açısının bir cümle ile ifade edilmeye çalışıldığı kaydediliyor. Ancak iç savaşı olumsuz ve nötr inşa eden haber metnlerinin aksine iç savaşı tarafsız bir şekilde ifade eden haberlerin basit ve anlaşılır cümlelerle aktarıldığı görülmektedir.

Örneğin:

-7 Mart 2001'de "Makedon medyasında Arnavut karşıtı propaganda en zirvede"

"Arnavutları ceset ticareti yapan vahşiler olarak sunmak için (sadece) başka bir girişim söz konusu değilse, Makedon medyasının propagandasının amacı, Makedon güçlerinin herhangi bir eyleminde sivil kayıpları haklı çıkarmak olduğu tehlikesi vardır."

16 Mart 2001'de "Fakti'nin Gueril Arnavutlar'daki kaynakları tetova dağlarında ikinci günde de silahlı çatışmaların devam ettiğini söyledi"

"Makedon hükümeti şu ana kadar müzakereler için hiçbir girişimde bulunmadı, ancak askeri hazırlıklarının bizi karada yok etmesini beklendi, ancak Üsküp'ün Karadak'ta yoğunlaşan güçlerinin sadece dört saat boyunca engellenebileceğini unutmuşlar ve o zaman onları hayatta oradan çıkartmak için uluslararası toplumun veya NATO'nun müdahalesine ihtiyaç duyuldu." Cümle stili, iç savaş imgesinin daha fazla bilgi içeren uzun cümle yapısının bir örneğidir.

Bu çalışmada yer alan söylemlerin kesin yapılarının analiz edileceği bir diğer bölüm olan "Bölgesel Uyum" başlığı altındaki değerlendirme bölümünde, cümleler arası ilişkiler ele alınmıştır. Fakti'da (Gerçek), iç savaşın inşa edildiği haber metnlerinin genel olarak olaylar

arasında nedensel bağlar kurarak "nedensel ilişkiler" içerdiği ve okuyucunun zihninde daha inandırıcı bir niteliğe sahip olmayı hedefleyen ideolojik perspektifin yer aldığı görülmektedir.

Örneğin:

-21 Mart 2001'de "UÇK(Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu), 'Üsküpte diyalog başlayana kadar mücadele'

"Makedonya'nın bölünmesine karşıyız A. Ahmeti, Gerilla komutanlarından biri , "İç savaştan kaçınacak ve şehirlere ancak mecbur kaldığında saldırılacaktır, o zamana kadar, dağlardaki mevzimizi savunmakla yetineceğiz".

-29 Mart 2001'de "Milletvekili Hysni Shaqiri UÇK(Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu) saflarına katıldı"

"Böyle bir adım atmak polis - askeri güçlerin şiddetini etkiledi ."Bu benim kişisel ve doğal hakkım. Birinin bu adımı bile eleştirebileceğinin farkındayım, ancak bu bir savaş durumu olduğu için, özellikle bana oy veren seçmenlerin çoğunun adımımı destekleyeceğini düşünüyorum". Anlatım tarzı, iç savaşı imajının inşa edilirken, bu haberin söyleminde genellikle nedensel bağlantıların kurulduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada, Van Dijk konuşmasının analizinde mikro düzeyde incelenen bir diğer önemli konu ise "sözcüklerin seçimi" dir. Haber metni aracılığıyla okuyucunun zihninde kasıtlı bir düşünme biçimi oluşturmak için haber metninde kullanılan her kelimeye ve ifade biçimine büyük bir görev atfeder. Çünkü yazar, hedeflediği bakış açısını haber söyleminin en etkili araçları olan sözcüklerle okuruna aktarır ve okuyucunun zihnindeki gerçeği yeniden şekillendirir. Bu nedenle haber metninde kullanılan kelimelerin incelenmesi, söz konusu metnin içeriğinde açıkça belirtilmeyerek söylenen ve örtük olan ideolojik düşünce yapılarını ortaya çıkarmak açısından oldukça önemlidir.

Örneğin:

-7 Mart 2001'de "Trajkovski'nin pervasız ifadeleri durumu daha da kötüleştiriyor"

"Tanusha köyündeki Muzafer Xhaferi'nin öldürülmesinden hemen sonra, Üsküp'teki Ordu Evi'nde, zemindeki son gelişmeleri takip edecek ve bu yönde alınacak önlemler önerecek olan Acil Durum Karargahı kuruldu. Üyeleri, İstihbarat Teşkilatı, Makedon Ordusu, DSK ve MIA temsilcileridir.

ARM askerleri nasıl öldürüldü?

Birkaç gün önce gazetecilerden oluşan bir ekip savaş bölgesine sızdığına öldürülmüş olabilirler, bu durumda ordunun üst komutanlarından biri UÇK(Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu) 'nun üç ARM askeri öldürdüğünü bildirdi".

-22 Mart'ta "Polisler korumasız evlerle savaşıyor"

“Drenoc halkı ve tüm şehir için bir saatlik ateş, duman, korku. Tamamen tartışmasız ve gereksiz bir savaş. Trajik bir durumu tahmin ederek, tam da korku saatinin yaşandığı o mahallede, Salı günü bazı sakinleriyle doğrudan temas kurduk”.

Ancak Makedonya imajını olumsuz niteliklerle aktaran bu haberin yanı sıra Fakti'de (Gerçek)Makedonya kimliğini Nötr (tarafsız) bir şekilde anlatan haberler de var.

Örneğin:

-3 Mart 2001'de “Tanusha'da gerginlik devam ediyor”

“Gjorgji Trendafilov: "Dün 09: 30'da ve 13: 25'te, ARM üyelerinden biri keskin nişancı tüfeği ile vuruldu”.

-13 Mart 2001'de “Balkanlarda Amerikan karşıtlığı canlanıyor”

“Makedonya'nın bütünlüğünün neden NATO birlikleriyle değil Sırp birlikleriyle bağlantılı olması gerekiyor?!”

Üsküp, ABD birliklerinin önerdiği güvenlik bölgesine yerleştirilmesine karşı çıkıyor ve Sofya'nın Bulgar birliklerini Kosova sınırına gönderme teklifinden sessizdir”.

-26 Mart 2001'de “ABD'nin Üsküp talebi”

“Anayasal reformları uygulansın Powell: "Üsküp yetkililerini aşırılık yanlısı eylemlerin artmasını önlemek için Arnavut azınlığın sözlerini dinlemeye çağırıyorum”-dedi. Bu, çok ırklı bir hükümetin toplumunuzda ve Arnavut azınlıkta var olan noktaları incelemeye başlamasındaki büyük olanaklarını gösterme zamanıdır”.

Önceki tüm haberlerle, bilgiyi yalnızca okuyucuya aktaran ve okuyucunun düşüncesini ideolojik bir bakış açısıyla değiştirmeye çalışmayan belirli kelimeler ve ifadelerdir.

SONUÇ

Bu çalışmada araştırılan temel konu 2001 yılında Arnavut ve Makedon halkın arasında yapılan Makedonya'daki savaştır. Bu çalışmada ele alınan bir Makedon ve bir Arnavut gazete Mart ayındaki haber incelemesi yapılmıştır. Birinci bölümde tarihsel konulardan bahsederek başladık. Makedonyanın nüfüsü, ırkı,dini vb, savaşa sebep olan ve savaş krizin sebeplerine kadarki dönem ele alındı. İkinci bölümde ise teori kısmı ele alındı. İdeoloji, Dil, Söylem gibi kavramlar araştırılmıştır. Çalışmanın “ideoloji” kavramını inceledik ve Makedonya’da gerçekleşen Makedonlar ve Arnavutlar arasındaki savaşı incelerken özellikle ideolojinin ne kadar etkili olduğunu görmek adına bu kısmı ele aldık. Söylem farklılıkları gazetelerin yayın politikasına ve sahip oldukları ideolojilerden kaynaklı olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle tarafsız ve değer yargılarından soyutlanmış haber yapılmadığı, taraflılığın kaynağı ise belli bir ideolojiye dayandığı ve ideolojik temsil alanının üretilerek okuyucuya söylem aracılığıyla aktarıldığı gözlemlenmiştir.

Üçüncü bölümdeki mikro yapı sonucunda, araştırma örnekleminin gazetelerinin (Yeni Makedonya (Nova Makedonija) ve Gerçek(Fakti)) iç savaşla ilgili haberleri uzun, karmaşık ve etkili cümle yapıları üzerinden aktardığı ve birçok görüşün tek cümlede ifade edildiği görülmüştür. Ancak iç savaş olumsuz, sofistike, iç hatalar ve nesnel olarak savaşla ilgili olarak ifade eden haberlerin basit ve anlaşılır bir şekilde aktarıldığı görülmektedir. Ayrıca İç Savaş'ın inşa edildiği haber metinleri, olaylar arasında nedensel bağlar kurarak genellikle "nedensel ilişkiler" ve okuyucunun zihninde daha ikna edici bir nitelik elde etmeyi amaçlayan ideolojik bir bakış açısı içerir. Haberlerde kullanılan kelimelerin seçilerek kaydedildiği gibi, haber metni aracılığıyla okuyucunun zihninde düşünceli bir düşünce biçimi oluşturmak için kullanıldığı için her kelimenin büyük önemi vardır. Haber Editörü, haber söyleminin en etkili araçları olan sözcüklerle hedef bakış açısını okuyucuya aktarırken, okuyucunun zihninde gerçeği yeniden şekillendirir.

Makro ve Mikro Yapı sonucunda, her iki gazetede iç savaş ile ilgili yer alan haberlerde Nova Makedonya gazetesinde “21 olumsuz – 0 olumlu - 4 nötr” olmak üzere toplam 25, Fakti gazetesinde ise “21 olumsuz - 0 olumlu – 16 nötr” haber metni gözlemlenmiştir. Nova Makedonija (Yeni Makedonya) gazeteleri incelendiği zaman, iç savaşta Arnavut kimliği ile ilgili haberlerin başlıkları incelendiği zaman belirgin bir farkla olumsuz mesajlar içerdiği görülmektedir. Fakti(Gerçek) gazetesine gelince, Mart 2001 haber başlıklarına bakıldığında “Makedon” kimliği ile ilgili aktarılan olumsuz haberlerin genellikle “Ordu”, “Polis”, “Saldırı” gibi olumsuz anlamların inşa edildiği görülüyor.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2006). Dil, Şu Büyülü Düzen, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- André-Louis, S. (2005). Cattaruzza Amael, CHAVENEAU-LE BRUN Emmanuelle, dir. L'ex-Yougoslavie dix ans après Dayton: *de nouveaux États entre déchirements communautaires et intégration européenne*. L'Harmattan, Paris.
- Arsim, S. (2006). *Iliriciteti i maqedonasve dhe i epirotëve*, Shtëpia Botuese Mësonjëtorja, Tiranë.
- Bakiu, Q. (2012). *Pluralizmi politik – Modeli i Maqedonise*, disertacion doktrature, Sofje.
- Blommaert, J. (2005). *Discourse: A Critical Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Burton, G. (2008). *Görünenden Fazlası*. (N. Dinç, Dü.) İstanbul: Yeni Alan Yayıncılık.
- Büyükkantarcioğlu, N. (2012). *Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi*. Ö. Özer içinde, *Haber Eleştirmek*. Literatürk Academia. Konya.
- Cangöz, İ. (1999). *Kitle İletişim Kurumlarında Etki Sorunsalı ve Bir İzleyici Araştırması*.
- Christophe, C. Ve Bernard, L. (1998). dir. *La République de Macédoine, nouvelle venue dans le concert européen: le portrait d'un pays par des spécialistes français et macédoniens*. Paris : L'Harmattan.
- Christopher, M. (1999). *Only the Nails Remain: Scenes From the Balkan Wars*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, INC.
- Condon, J. (2000). *Kelimelerin Büyülü Dünyası-Anlambilim ve İletişim, (Çev: Murat Çiftkaya)*.: İnsan Yayınları, İstanbul.
- Çeğin, A. A. (2004, 10 1). “İdeoloji Kavramının Aşınması ve Pierre Bourdieu'nün Kuramsal Seçenekleri” . *Doğu Batı Dergisi* (28), s. 163-179.
- Çelik, N.B., (2005). *İdeolojinin Soy Kütüğü: Marx ve İdeoloji*. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Devran, Y. (2010). *Haber, Söylem, İdeoloji*, Başlık Yayın Grubu, İstanbul.
- Dijk, T. A. (1997). *Opinions and ideologies in the press. Approaches to Media Discourse* (s. 21- 62). İçinde, Blackwell Publishers, Amsterdam.
- Dijk, T. A. (2015). *Critical Discourse Analysis. H. E. Deborah Tannen içinde, The Handbook of Discourse Analysis, 2nd Edition* (s. 466-486). Wiley-Blackwell, ABD.
- Downey, J. (2008). “Recognition and the Renewal of Ideology Critique.” *The Media and Social Theory*, Der. *Hesmondhalgh ve Jason Toynbee*. Oxford: Roudledge.

- Dursun, Ç. (2001). *TV Haberlerinde İdeoloji*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Eagleton, T. (1996). *İdeoloji*. (M. Özcan, Dü.): Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Fejes, F. (1994). *Eleştirel Kitle İletişim Araçları ve Medya Etkileri. Medya, İktidar, İdeoloji*, Ark Yayınları, Çev. M. Küçük, Ankara.
- Georges, C. (1991). *Histori e Ballkanit: shekulli XIV-XX, Tiranë: Çabej, 1991*. [Titulli i originalit : *Histoire des Balkans: XIV -XXe siècles*, Paris: Fayard, 1991].
- Hackett. R. (1997). *Bir Paradigmanın Önemi Yitirisi: Haber Medyası Çalışmalarında Yayıncılık ve Nesnellik*. A. İnal içinde, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi 1997-1998 Yıllığı (s. 39). Ankara.
- Hall, S. (1980). "The Rediscovery of Ideology: Return of the Repressed in Media Studies." *Culture, Media, Language*, içinde. Der. S. Hall, D. Lowe vd., Routledge, London.
- Hall, S. (1981). *The Structured Communication of Events*. U.P.: Oxford.
- Harris, R. ve Taylor, Tablot. J. (2002). *Dil Bilimi Düşününde Dönüm Noktaları I*. (Çev: Eser E. Taylan ve Cem Taylan). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Hartley, J. (2002). *Communication, Cultural and Media Studies*. Routledge, London.
- İnal, A. (1996). *Haberi Okumak*.. Temuçin Yayınları, İstanbul.
- Jean-Arnault, D. (2000). SAMARY Catherine. *Les conflits yougoslaves de A à Z*, Les Éditions de l'Atelier, Paris.
- Karameti, A. N. (2014). *Media dhe Gjeopolitika e nje Konflikti Etnik*. Arberia Design, Tetove.
- Kılıç, V. (2002). *Dilin İşlevleri ve İletişim*, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Kullashi M. (2007). *Gjurmë dhe pyetje*, Asdreni, Shkup.
- Kullashi M.(2005). *Mendimi Politik Modern*.: Akademia e Shkencave dhe e Arteve të Prishtinës ne Kosovë.
- Küçük, M. (1999). *Medya İktidar İdeoloji*, Ark Yayınları, Ankara.
- Lefebvre, H. (1964). *Sociologie de Marx* (Paris: PUF Collection SUP).
- Macedonian Institute of Media. (2003). *Macedonia, Conflict and the Media*, Skopje.
- Mahir, A. (2010). *Dëshmorët e kombit – UÇK*(Milli Arnavutluk Kurtuluş Ordusu) 2001. "Shoqata e historianëve shqiptarë Kumanovë" , Shkup.
- Mardin, Ş. (1969). *Din ve İdeoloji*. SBF Yayını, Ankara.
- Mazower, M. (2000). *The Balkans*.: Weidenfeld & Nicolson, London.
- Mehmeti, K. (2007). *Prej kalit të bardhë deri tek rrugaçëria partiake*. LOGOS-A, Shkup.
- Michel, S. (2009). *Les Balkans: une géopolitique de la violence*.: Ed. Belin, Paris.

- Misha, G. (2007). *Histori e Ballkanit 1804-1999: Nacionalizmi, Luftërat dhe Fuqitë e Mëdha*. Tiranë: Toena,. [Titulli i origjinalit: *The Balkans 1804-1999: Nationalism, , (2000). War and the Great Powers*,: Granta Books, London.
- Misha. P, Lani. R. ve Mustafaj. B., (1999). dir. *Lufta kundër Luftës - Opinioni intelektual rreth luftës në Kosovë*. Instituti Shqiptar i Medias, Tiranë.
- Mumby, D. K. (2004). *deolojin ve Anlamın Toplumsal İnşası: Bir İletişim Bakış Açısı*,. (Ç. Dursun, Dü.): Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- O'Brien, C.C. (1997). "Özgürlük ve Terör". *Medya, Devlet ve Ulus*, Der. Schlesinger,: Ark Yayınları, Ankara.
- Özarslan, Z. (2003). *Söylem ve İdeoloji Mitoloji, Din, İdeoloji*. Çev. Nurcan Ateş, Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Su Yayınları, İstanbul.
- Özdemir, E., (2012). *Küreselleşen Dünyada İnşa Edilen Türk İmgesinin Yabancı Basında Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Gazetecilik Anabilim Dalı, İzmir.
- Özer, Ö. (1999). "Haber Söylemi: Türk-Yunan İlişkilerine Yönelik Haberlerin Türk Basınında Sunumu" . *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 127.
- Özer, Ö. (2008). *Liberal Basın Anlayışı: Objektif Habercilik İdeali, Haber Değerliliği ve Gazetecilik Etiği*. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No. 1873, İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Türkiye.
- Özer, Ö. (2015). Teun Adrian v. Dijk'ın Örneğinde Eleştirel Söylem Çözümlemes. B. Yıldırım içinde, İletişim Araştırmalarında Yöntemler. Literatürk Academia, Konya.
- Paskal. M. (2009). *Ditari i një ministri të jashtëm - Konflikti i Kosovës. 1997-2001*.Toena, Tiranë.
- Peccei, J. J. (2004). *Language and politics*.: Routledge, New York.
- Philips, C. H. (2002). *Discourse Analysis: Investigating Processes of Social Construction*. SAGE Publications, Kaliforniya.
- Phillips, J. (2004). *Macedonia: Warlords and Rebels in the Balkans*. New Haven and London: Yale University Press/I.B.Tauris & Co Ltd.
- POINCARÉ Raymond. *Lufta e parë dhe e dytë Ballkanike si dhe Konferenca e Londrës (1912-1913)*. Logos-A, 2006. Shkup (Titulli i origjinalit: *Au service de la France; neuf années de souvenirs*, Librairie Plon, 1926). Paris.
- Poulton Hugh, (1997). TAJI-FAROUKI Suha, Eds. *Muslim Identity and the Balkan State*. Hurst & Company, London.
- Poulton Hugh. (2000). *Who are the Macedonians?* Hurst & Company, London.

- Punch, K. F. (2013). *Introduction to Social Research: Quantitative and Qualitative Approaches*. SAGE Publications, Kaliforniya.
- Sözen, E. (1999). *Söylem, Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/ Güç ve Refleksivite*. Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Sözen, E. (1999). *Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. Paradigma Yayınları. İstanbul.
- Sylvaine, F. (1996). *La Yougoslavie: agonie d'un État*. Toulouse, Éditions Milan.
- Thornborrow, J. (2006). *Language and Media*. Routledge, London.
- Tokgöz, O. (2017). *Temel Gazetecilik*. İmge Yayınevi . İstanbul.
- Türk, H. B. (2003). "İdeoloji". *Siyaset*, (Ed.) Mümtaz'er. Türköne, Lotus Yayınevi, Ankara.
- Ülkü, G. (2004). *Söylem Çözümlemesinde Yöntem Sorunu ve Van Dijk Yöntemi*. H. H. İlişkisi içinde, Çiler Dursun (s. 376). Elips Kitap, Ankara.
- Ülkü, Güler. (2004). *Söylem Çözümlemesinde Yöntem Sorunu ve Van Dijk Yöntemi*. Dursun, Ç. (Der.), Haber-Hakikat ve İktidar İlişkisi, Elips Yayınları, Ankara.
- Üşür, S. (1997). *İdeolojinin Serüveni Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme*. İmge Kitabevi, Ankara.
- Üşür, S. (1997). *Serpil. İdeolojinin Serüveni*. İmge Yayınevi, Ankara.
- Wareing, S. (2004). "Language and Gender." *Language, Society and Power*, Der. I. Singh ve S. Peccei. Roudledge, London.

İnternet kaynakları ;

- Glenny Misha. Open Democracy., "Elections in Macedonia: not many dead", 17.09.2002. Konsultuar në linjë më 30.01. 2008: http://www.opendemocracy.net/democracy-yugoslavia/article_380.jsp (erişim tarihi: 26.12.2019)
- "Macedonia: Statistical Regions, Major Cities & Towns – Population Statistics in Maps and Charts". citypopulation.de. 21 Ağustos 2019. <http://web.archive.org/web/20160820210017/http://www.worldometers.info/world-population/macedonia-population/> (erişim tarihi: 18.12.2019)
- North Macedoia Wikipedia https://en.wikipedia.org/wiki/North_Macedonia (erişim tarihi: 24-25.12.2019)
- North Macedoia Wikipedia Ohrid Anlaşması https://sq.wikipedia.org/wiki/Marr%C3%ABveshja_e_Ohrit (erişim tarihi: 28.11.2019)
- (‘Republic of North Macedonia State Statistical Office’ <http://www.stat.gov.mk/> (erişim tarihi: 15.11.2019)

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı	Burhan JAKUPI
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	SH.M.Q.SH 'ZEF LUSH MARKU'
Lisans Diploması	UNİVERSİTETİ İ TETOVES
Yabancı Dil	Arnavutça (ana dili), Makedonca, Türkçe.

